

Hind 20 mrk.

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 22.

Laupäeval, 13. juunil 1925.

VII aastakäik.

PIIRIVALVE ELU.

PIIRIVALVE TEENISTUSKOER OMA
JUHI GA.

Piirivalve elu Narva all.

On juba kaks aastat täis, kui piirivalve oma praegusel kujul piirikaitse tegelikult oma kätte võttis. Selle aja jooksul on piirivalve elu- ja teenistuse tingimused jõudnud juba kindlavormilisteks kujuneda.

Meie mannermaa piiri iseloomustavaks jooneks Narva all on see, et ta pääsajalikult soodest ja rabadest läbi lõikab, nagu mere ranna poolses ja Peipsi järve ääres osas, eluasemetele lähenedes. Just kui oleks meeleldi üles otsitud kõrvalisemad kolkad ja laialisemad sood.

Sellest asjaolust on tähtsal määral ärarippuv ka piirivalvuri elu ja osalt isegi teenistuse iseloom. Kuna piiri läheduses puuduvad suuremad külad ja hulgalised eluasemed, ei ole salakaubitsejatel soodsaid tingimusi omale luua baase, kust parajat silmapilku varitsedes oma kauba võiks üle piiri toimetada. On võimata verstate viisi mööda metsi ja rabasid liikudes õiget sihti leida, teades, et väheldased piiri poole viivad teed otsekohe piirivalve suhu juhiavad. Ka parim ümbruse tundja võib kergesti ära eksida. Teiseks — palju sa ikka niisugustel tingimistel käe otsas või seljas, mättalt mättale hüpates salakaupa võid piiri ääres toimetada, säält üle traattõkke ja teiselpool veel verstate viisi sama hädaohklikku ja rasket teed rännata selle kohani, kus kauba võib ära likvideerida. Ning kui see kõik õnnestubki, siis jääb üle veel kord mõlemapoolsest piirivalvest nägematult läbi pääseda, vastukaup kaasas.

Salakaubitsejaid ei sallita ju kummagil pool ja sissekukkumise puhul ei lähe üksi kogu loodetav tulu vett vedama, vaid konfiskeeritakse seegi, mis oli, ja pääle selle tuleb endal põhjalikumalt tutvuneda vangimajade sisemise eluga. Liig riskantne eriala, mis ennast enam ei taha tasuda. Sest on ju Venemaalgi mööda need ajad, kus isegi mõni gramm sahariini, kuskil tasku voodri vahel üle piiri toimetatud, kõik kulud ja riisiko rikkalikult ära tasus.

Piirivalvel Narva all tuleb alaliselt hoopis teistsugu seaduserikkujatega tegemist teha. Need on salaja üle piiri käijad. Üle piiri püütakse pääseda õige mitmekesistel põhjustel. Suur tung sinna pääseda on isikutel, keda kriminaalpolitsei väga näha ihaldab ja kelle jalgealune siin tuliseks muutunud. Siis loodavad paljud, kelle elujärg raske, säält kiidetud tööliste „õnnemaal“ kergemat tööd ja paremat teenistust leida, pööravad aga mõne aja pärast pettunult tagasi, vahest välimusega, mis kaugeltki paradiisi elanikke meelde ei tuletata. Tahetakse sugulasi vaatama minna jne. Ei puudu muidugi ka kurioosumid: gümnaasiumi õpilane tüdineb teadusest, vanemad aga sunnivad õppima, ja noormees viskab raamatud nurka ning pöörab sammud idasse.

Viimaks on veel üks liik (ja kõige tähtsam) salaja üle piiri käijaid. Need on kommunistide kurjkeerid ja „riigi

pöörjad“. Eelmiste piiriseaduste rikkujatega võrreldes on neil mitmed soodustused. Neil ei tarvitse teiste kombel mõlema pool traataeda piirivalve ees hirmu tunda, sest saäl pool seisab piirivalve nende teenistuses, neid aidatakse üle, käiakse isegi vahel kardetavast piirkonnast välja saatmas, ja tagasitluid võetakse jälle kui omakseid lahkesti vastu. Raha ja sõjariistadki on neil tarvitada. Ka siinpool ei puudu neil oma toetajad ja teejuhid. Kui väljakoolitatud meestel, on neil kõik uuemad sõjalised võtted teada, maskeerimisest alates.

Kõik see teeb seda liiki piiriseaduste rikkujad piirivalve raskemaks „püügiks“, kelle ees tihti elugi väljaspool hädaohstu pole. Nii sai 1923 aasta kevadel sõjariistus kommunisti tagaajamisel surma valvur reames K. Purret. Käesoleva aasta märtsi kuul ähvardas

sama saatust valvur reames E. Päcko't, keda vaid teenistuskooer päästis: oma urinaga äratas see valvuri tähelepanu tagaetava kommunisti pääle, kes, valge rüü ümber, end nägematuks püüdis teha. Ettevaatlikuks tehtud valvur peatus, ja kommunisti parbellumist sihitud kuul ei tabanud kauge maa tõttu märki, vaid riivas ainult ta sinelilt olast.

Muidugi sunnivad seesugused võtted ka piirivalvet tarvitusele võtma vastavad abinõud, ning

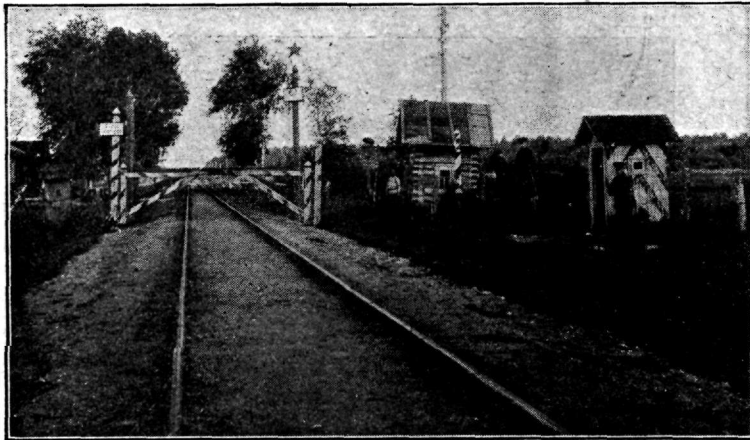
harjutavad teda olema nägematu, ise sealjuures kõike nähes ja kuuldes, ning olema valvas ja kärmas oma tegevuses.

Mis puutub piirivalvuri elutingimustesse Narva all, siis ei ole need just kerged. Kuna piirivalvur ise end peab toiduainetega varustama, siis sünnitab toitusküsimus, verstate viisi elanikkudest eemalolejatele, tuntavaid raskusi. Kuid ka külates ei ole harilikult midagi saada. Naroova-tagused venelased ostavad ise enam kui pool aastat oma leiva ja leiva kõrvase Narvast, müümisest pole juttugi. Ja küla poes tuleb maksta linna hindadest palju kõrgemat hinda. Ka karjapidamine on säält alles lapsekinges ja tihti võid tervest külast asjata toopi piima otsida.

Pääle selle on venelane oma hingeelu ja keele poolest eestlasele-piirivalvurile võõras, nüisama ka ingerlane oma madala kultuurilise tasapinna tõttu, ning läbikäimist nendega on raske sobitada. Ka valvuri teenistuskohused tekitavad piiriäärsetes elanikkudes arusaadavat vaenulikkust piirivalve vastu, kes nende suguluse ja tutvuse sidemeid Venemaaga katkestab. Piirivalvurit ei sallita hästi ja kuigi erilisi vaenuavaldusi pole just ettetulnud, ega kummagilt poolt hariliku korrektsuse piiridest üle ei minda, ei ole siiski ka „häast naabrilikust“ vahekorrast juttugi.

Piirivalvuril tuleb elada täitsa oma ette ja teenistusest ning õppustest vaba aega veeta, kuidas saab.

Piirivalve elu.

Piiri väravad Jamburi raudteel.

See asjaolu andiski tõuke oma raamatukogu asutamisele, millele läinud aasta sügisel jaoskonnas alus pandi. Väikeste igakuuliste sissemaksudega on poole aasta jooksul tekkinud kenake kogu kirjandust, üle 100.000 m. väärtuses, mille kaudu piirivalvur venelaste ja ingerlaste hulgas elades oma vaimlist silmapiiri püüab laiendada.

Piirile asudes tuli piirivalvel esimene aasta elada sõjaaegsetes onnides. Tüübilisem neist oli: üks ruut-

süld põranda pinda, 4—5 korda palgi otsi ülestikku, mätaskatus pääl ja rusika suurune avaus akna asemel seinas. Kuid ka siin elati tali üle. Juba järgmisel aastal, s. o. 1924 aastal, kerkisid nende onnide asemele uhked kõrged kordonihooned, kus perekonna inimestel omaett, tubagi. Seega on korterilaud enam-vähem lahendatude jättes ainult kohati mõnda soovida.

A. S.

Võõrasriikide sõjalaevastikkude külaskäigud 1925 a. Eestisse.

Käesoleval aastal on oodata rohkearvulisi sõjalaevastikkude külaskäike Läänemere vetesse, kusjuures on ettenähtud ka külaskäigud meile.

Esimesena tuli meid külastama Läti vahilaev „Virsaitis“, kes tallinnlastele veel tuttav on möödunud aastast saadik.

„Virsaitis“ jõudis meie vetesse juba 4-dal juunil, peatus esiteks Muhu väinas ja 5-dal saabus Tallinna.

Tema sõit oli mitteametlik, kuna ta siin viibis ainult puht navigatsiooniliste ülesannetega.

Tallinnas peatus „Virsaitis“ kuni 8-da juunini, mil edasi Helsingi — ametlikule visiidile Soome — läks.

Järgmisena ilmuvad 15-dal juunil s. a. Tallinna meie sõjalaevastikku külastama Poola kahurlaevad „General Haller“ ja „Komendant Pilsudski“.

Need laevad külastasid meid juba 1922 aastal Tallinnas ja möödunud aastal Haapsalus.

Mõlemad laevad on ühetüübilised ja 342 tonni veeväljasurvega; pikkus 154,2, laius 22¼, süvis 8 jalga; relvastatud 2—4^h kahuriga; kiirus 15 sõlme.

Inglise laevastik külastab Tallinna 22—24-da juunini — järgmises koosseisus:

II ristlejate eskaader rear-admiral W. A. Hovard Kelly lipu all järgmises koosseisus:

1. Juhtlaev „Curacao“ — komander captain Reyne; veeväljasurve 4190 tonni, pikkus 410, laius 43½, süvis 16 jalga; relvastatud 5—6^h ja 2—3^h kahuriga, nurg peale selle väikekalibrilise artilleriaga, 8 torpeedo toru, 2-torulistes aparaatides, kiirus 29 sõlme, meeskond 450.

2. „Caledon“ — komander captain Watson; veeväljasurve 4120 tonni, rikkus 450 jalga, laius 43¼, süvis 16 jalga, kiirus 29 sõlme; relvastatud 5—6^h ja 2—3^h kahuriga ning peale selle väikekalibrilise artilleriaga; torpeedo aparaadid nagu „Curacao“l, meeskond 440.

3. „Calliope“ — komander captain Ford; veeväljasurve 3750 tonni, pikkus 446, laius 41½ ja süvis 16 jalga; kiirus võrdne eelmistele; relvastatud 4—6^h ja 2—3^h kahuriga, peale selle väikekalibriline artilleria; 2 torpeedotoru allvee osas; meeskond — 368.

4. „Carysort“ — komander captain Boyle; veeväljasurve 3750 tonni, pikkus 446, laius 41½ ja süvis 16 jalga, kiirus nagu eelmistel; relvastus: artilleria nagu „Calliope“l, kura torpeedotorusid kahetorulistes aparaatides 4 on, meeskond — 380.

5. „Cleopatra“ — komander captain Elliot, — ühetüübiline „Carysort“iga.

Kõik need laevad on enamalt juba Tallinna külastanud.

Eskaadriga ühes tuleb ka destroyerite (miiniristlejate) flotiil (umbes 8 laeva).

See laevastik külastab: Kopenhageni 10—16. juunini, Helsingit 18—22. juunini ja Tallinast lahkudes jaguneb Riiga, Abosse ja Meemeli, külastades neid 26-st juunist kuni 2-se juulini, ning peale seda ühiselt 4—9-da juulini Oslo.

Daani sõjalaevastik külastab Tallinnat 3—5-da juulini komander Amtrup'i lipu all järgmises koosseisus:

1. Rannakaitse sõjalaev „Niels Juel“ — veeväljasurve 4200 tonni, pikkus 90, laius 16,3 ja süvis 4,8 meetrit, kiirus 16 sõlme, meeskond 310; relvastus: 10—5,9^h ja väikekalibriline artilleria; 2 allvee torpeedotoru; vette lasti 1918 aastal.

2. Ristleja „Hejmdal“ — veeväljasurve 1313 tonni, pikkus 72,3, laius 10,4 ja süvis 3,7 meetrit, kiirus 17 sõlme; relvastus: 2—4,7^h kahurit ja väikekalibriline artilleria; 2 torpeedo toru; meeskond — 156; ehitatud 1894 a. ja ümberehitatud 1909 a.; praegu merikadettide õpelaevaks määratud.

3. Ristleja „Gejser“ — veeväljasurve 1300 tonni; mõõdud 231¼ × 34 × 11¾ jalga; relvastatud nagu eelmise; meeskond 156, kiirus 17,1 sõlme; ehitatud 1892 a., ümberehitatud 1922 a. ja praegu määratud merijungide õpelaevaks.

4. miinitõkkelaev „Lossen“ — veeväljasurve 630 tonni; mõõdud 149,3 × 28 × 9,5 jalga, kiirus 13 sõlme, meeskond 53; omab 2—6-naelalist kahurit.

5. 3 ühetüübilist veealuslaeva: „Rota“ (1918 a.), „Bellona“ (1919 a.) ja „Flora“ (1920 a.), igaühe veeväljasurve 301 tonni; mõõdud: 155,7 × 7 × 14,4 × 8,8 jalga; relvastus 1—6-naelaline kahur ja 5 torpeedo toru; meeskond 17.

6. Torpeedopaadid: „Hvalrosse“, „Delfinen“, „Svärdfisken“ — kõik ühetüübilised, 1913 a. vette lastud; mõõdud: 148¾ × 17 × 7 jalga; relvastatud 1—14-naelalise kahuriga ja 4 torpeedotoruga; veeväljasurve 187 tonni, kiirus 26 sõlme; meeskond 30.

Kõik väiksemad laevad saavad asuma sadamas, kuna suuremad reidile ankrusse jäävad.

„Lossen“ on ühtlasi ka veealuslaevade emalaev. Daani laevastik külastab meid esimest korda.

Hollandi laevastik külastab Tallinna 4—9. juulini ja seega viibivad Hollandi sõjalaevad Tallinnas Eesti iseseisvuse ajal esimest korda.

Külastav eskaader koosneb 2 soomuslaevast, 2 torpeedopaadist ja 2 veealuslaevast, mis praegu Balti meres õpesõidul viibivad.

Soomuslaev „Marten Harpertzoon Tromp“ on 5300 tonnil veeväljasurvega; 4—5,9^h kahurit ning väikekalibriline artilleria, peale selle 3 pealvee torpeedotoru; kiirus 16 sõlme; vette lastud 1904 aastal.

Soomuslaev „Jacop van Heemskerck“ — veeväljasurve 5000 tonni; meeskond 351; mõõdud 321½ × 18¼ × 49,9 jalga; relvastatud 2—9,4^h ja 6—5,9^h kahuriga ja väikekalibrilise artilleriaga, ning 2 allvee torpeedo toruga; kiirus 16,5 sõlme, vette lastud septembris 1906 a.

Torpeedopaatide ja allvee laevade kohta puuduvad veel andmed.

Peale selle on oodata meile külla Ameerika laevastikku, mille koosseisu kuulub ristleja „Pittsburgh“ ja destroyerid.

„Pittsburgh“ on tallinnlastele juba eelmistelt küllasõitudel tuttav. Tema veeväljasurve on 13.680 t., meeskond 898; mõõdud 502×69,5×26 jalga; relvasutatud 4—8”, 14—6” ja 2—3” kahuriga ning väiksekaliibrilise artilleeriaga, torpeedotorusid on 2 allvee

seisandis; kiirus 26 sõlme; vette lastud 1904 aastal „Pennsylvania“ nime all.

Nagu kuulda, on veel teiste riikide laevadel kavatus sel suvel meie sadamaid külastada, kuid selle kohta puuduvad seni täiendavad andmed. Lgs.

Lord Ypres — kindral J. French surnud.

Ilmasõja juhid hakkavad üksteise järele hauda varisema.

Lord Ypres — kindral J. French.

Viimasel ajal on surma-vikat oma tegevust alganud ilmasõja juhtide keskel, sest 12. mail s. a. lahkus elavate seast sisemise haiguse tõttu Prantsuse kindral Mangin, kellel Prantsuse sõjaväes suur tähtsus ja kes ilmasõjas tähtsat osa mängis, eriti Prantsuse 10-dat armeed juhataes, ja 10 päeva hiljem, s. o. 22. mail, suri 73. eluaastas Deal'is, Inglismaal, omas mõisas Lord Ypres — Inglise esimene ekspeditsiooni vägede ülemjuhataja ilmasõjas — kindral John Denton Pinkstone French.

Kindral French sündis Kent'i maakonnas, Ripple'is, 28. septembril 1852 a., s. o. ühel aastal oma tulevase ilmasõja seltsimehe marshal Joffre'iga. Ta oli Inglise meriväe kapteni ainuke poeg. Oma vanemad kaotas ta surma läbi juba varakult, lapse eas, ja alghariduse omas ta ühe oma õe järelvalve all. Peale lühikest ette-

valmistust saadeti ta Eastman'i meriväe kooli ja 1866 a. — sõjalaeva „Britannia“ peale kadetina. Meriväe teenistusse jäi ta kõigest 4 aastaks. Et meriväe teenistus teda vähe huvitas, läks ta üle maaväkke. Oma esimese ohvitseri aukraadi omas ta husaaride rügemendis 1874 a. Husaaride korpuses teenis ta kõik astmed läbi, kuni samas korpuses rügemendi ülemaks sai. Ta oli vabade vaadetega rügemendi ja staabi ohvitser. Ta võttis osa mitmetest sõjakäikudest Egiptuses, Sudanis, Indias ja Lõuna-Aafrikas. Lõuna-Aafrika sõjas buuride vastu paistsid Frenchi kui hea väejuhi võimed välja Kimberley vabastamisel ja Babertoni valdamisel, samuti ka Kapimaa mässu mahasurumisel. 1902 a. ülendati French sõjas ülesnäidatud teenete eest kindral-leitnandiks ja Püha Michaeli ja Georgi ordu rüütel-komanderiks ning 1907 a. — täis kindraliks. 1913 a. ülendati ta feldmarшалiks.

Peale Lõuna-Aafrika sõja lõppu oli ta mitmetel tähtsatel kohtadel. 1912 a. nimetati ta kindralstaabi ülemaks ja esimeseks sõjaväeliseks sõjanõukogu liikmeks. Neilt kohtadelt astus kindral French tagasi ja lahkus tegevast teenistusest Ulsteri mässu puhul, kui ohvitserid keeldusid ülemuse sõna kuulmast.

Kindral Frenchi valimine Briti ekspeditsiooni vägede ülemjuhatajaks 1914 a. oli juba varem otsustatud, mida tõendab tema ülendamine feldmarшалiks 1913 a. juunis. Peale teiste omaduste peeti teda kohaseks sellele kohale veel sellepärast, et ta prantslastele tuntud oli, kuna ta Prantsusmaal iga-aastastel sõjaväe manöövritel käis — neil kohtel, kus arvati, et Inglise vägedel tuleb väljaastuda Belgia neutraliteedi kaitseks. Kindral Frenchi tunni Lääne-Euroopas kui andekat sõjaväe juhti liikuvast sõjapidamisest.

Prantsusmaal opereerivate ekspeditsiooni vägede juhatamisest lahkudes ülendati ta viscount Ypres'iks ja nimetati kogu ühendatud kuningriigi sõjajõudude ülemjuhatajaks. Sellel kõrgel kohal olles pani ta Inglise sõjaväe õpetamise süsteemile uema ja kindlama aluse ja asus järgmise ülesandena kodusaarte kaitse teostamisele vaenlase ekspeditsioonide ja sissetungide vastu.

1918 a. nimetati feldmarшал French Iirimaa ase-kuningaks, kus tal aga korda ei läinud rahu lõpulikult jalule seada. Sellest ametist astus ta tagasi 1921 a. mai kuus.

Feldmarшал Frenchi jäid leinama 2 poega ja üks tütar. Pojad on tal mõlemad ilmasõjast osa võtnud. Vanem poeg, kes kapteni aukraadis, on reservis ja noorem poeg, kes sõjas raskesti haavata saanud, on majori aukraadis. Mõlemad pojad on abielus. A. A-n.

Nõukogude meriväeline teaduslik selts.

Peale Vene kodusõja lõppu asutati Petrogradis meriväeasjanduse teaduslikuks uurimiseks, tehniliseks edendamiseks ja tema populariseerimiseks meri- ja maavägedes ning Vene rahvahulkades, meriväe teaduslik selts. Selle seltsi teaduslikust meriväelise uurimistööst võtavad osa kõik tähtsamad nõukogude

meriväe asjatundjad, nende hulgas ka mitmed endised tsariaegse meriväe akadeemia (praeguse punase meriväe akadeemia) professorid. Selts on seni püüdnud õige intensiivselt kaasa mõjuda Nõukogude liidu meriväelise sõjaettevalmistuse kavade väljatöötamisele ja elluviimisele. Sellel alal on seltsi juhtivate jõudude

poolt avaldatud punase meriväe teaduslikus häälekandjas „Morskoi sbornik'us“ rida teaduslikke töid, mis valgustavad neid majanduspoliitilisi ja strateegilisi põhiväiteid, millelele punaste merijõudude arendamine tulevat rajada.

1922. aastal korraldati seltsi juhatuse poolt Petrogradi meriväelises teaduslikus auditooriumis diskussioon küsimuse lahendamiseks: „missugune sõjalaevastik on praegu Nõukogude Venele tarvis?“ Vaelustest selle küsimuse arutamisel võtsid osa mitmed tähtsamad nõukogude meriväe asjatundjad, nagu: prof. B. B. Gerwais — punase meriväe akadeemia professor, M. M. Petrow ja G. N. Pell, ning ühtlasi ka mõned punaväe juhatuse ja sõjateaduse esitajad. Seal pöörati peatähelepanu selle küsimuse lahendamisele, missugune sõjalaevastik oleks Nõukogude Venel tarvilik Balti merel. Seda eriküsimust valgustati nii ajaloolisest, majanduspoliitilisest, kui ka strateegilisest ja meriväe tehnilisest küljest. Asja arutamisel jõuti otsusele, et Venel olevat Balti merel tarvis reaalne, aktiivne ja tegevusvõimeline merijõud, mis suudaks kogu Balti merd kuni Sundi ja Beldi merikitsusteni tegelikult valitseda. Selleks otstarbeks pidavat laevastik koosnema kõikidest moodstest sõjalaevade tüüpidest, alates suurtest lahinglaevadest — dreadnoughtidest kuni vastavate tehniliste ja konstruktiivsete omadustega veelaluspaatideni. Laevastiku peajõud aga baseeruks selle juures küllaldase arvu võimsate dreadnoughtide peale.

20. aprillist kuni 25. maini 1923. a. korraldati seltsi juhatuse algatusel Petrogradi meriväelises teaduslikus auditooriumis diskussioon meri- ja õhulaevastiku võrrandlise tähtsuse üle merisõjas. Sellest diskussioonist võtsid osa tähtsamad Nõukogude meri- ja lennுவäe asjatundjad. Diskussioonil täitsa ühtlastele vaadetele õhulaevastiku ja merilaevastiku kasutamise suhtes ei jõutud, kuid tocinitati üksmeelselt tiheda alalise ühenduse alalhoidmise vajadust mõlema väeligi vahel. Nõukogude meriasjatundjad B. B. Gerwais, M. M. Petrow ja G. N. Pell avaldasid arvamist, et meriväelise jõu aluseks on merilaevastik, kuna õhulaevastiku ülesandeks merisõjas olevat abiteenistuse teostamine.

Kihutustöö ja ainelistest annetustest kogumise otstarveteks punalaevastiku jaoks pandi seltsi algatusel toime 15-st kuni 22. jaanuarini 1923 a. üle kogu Nõukogude liidu maa-ala „punase sõjalaevastiku nädal.“

Seltsi ülesandeks olevat praegu üldse:

1. meriväelise sõjakunsti ajaloo ja teooria uurimine marksismi revolutsiooniliste õpetuste vaatepunktist, ühenduses käesoleva aja klassivõitluse ajajärguga;

2. hoolikas nüüdseaja meriväe tehnika seisukorra uurimine, ühenduses viimaste sõdade kogemustega — vastavate järelduste tegemiseks punase sõjalaevastiku arendamise kohta;

3. maa- ja lennுவäe tehnilise seisukorra uurimine selleks, et otstarbekohasemalt teostada meriväe ettevalmistust lahingkoostöötamiseks maa- ja lennுவägedega;

4. jõelaevastikkude lahingtegevuse uurimine kuivamaa sõdades, eriti Vene kodusõjas ja nende kogemuste ärakasutamiseks tuleviku sõdades;

5. meriväeliste teaduslike uurimiste levitamine punase meriväe isiklises koosseisus, ning punaväe juhtide ja poliitiliste tegelaste seas.

Organisatsiooniliselt koosneb meriväe sõjateadusline selts osakondadest, missugused on Moskvas, Petrogradis ja kõigis Nõukogude liidu laevastikkudes. Seltsi osakonnad koosnevad meriväe sõjateaduslike ringidest, missuguseid moodustatakse meriväe õpeasutustes, sõjalaevadel ja mereväe kaldaosades ja -asutustes.

Seltsi osakondade juures on järgmised erisektsioonid: 1. meriväe; 2. tehniline; 3. lennுவäe; 4. poliitiline; 5. pädagooliline ja 6. okeanograafiline sektsioon; viimase sektsiooni ülesandeks on merede ja okeanide seisukorra uurimine. Seltsi osakondade otsekoheks ülesandeks olevat meriväeliste teaduslike uurimistööde teostamine ja meriväeliste teaduslik-tehniliste teadmiste levitamine.

Seltsi kõrgemaks juhtivaks organiks on üleliiduline meriväe sõjateaduslike asutuste konverents.

Selts töötab käsikäes punaste merijõudude operatiivse ja poliitilise juhatusega, meriväe akadeemiaga ja muude meriväeliste sõjateaduslike ja tehniliste asutustega.

Nagu ülalkirjeldatud Vene meriväe teadusliku seltsi ülesannetest ja tegevusest näha, osutub see selts tähtsa reaalse tegurina punaste merijõudude arendamise suhtes.

M.

Mürkgaasid tulevikus.

Peale ilmasõja lõppu oli pea kõikidel sõjast osavõtnud riikidel püüe oma gaasitööstust alal hoida, ja nende teadlased asusid agarasti tööle, et uusi gaase leida, mis palju mõjuvamad oleksid, kui iperiit seda on.

Küsimuse peale, missuguste abinõudega tulevikus sõdasid peetakse, ei olegi nii raske vastata, arvesse võttes ilmasõja kogemusi. Võib kindlasti öelda, et tulevane sõda saab palju suuremal määral keemiliseks võitluseks muutuma, kui see mõõdunud ilmasõjas oli. Ka võtab ta oma tegevuse piirkonda väerinna seljataguse.

Ameerika gaasiasjanduse eriteadlase kindral Frice'i sõnade järele ei olegi lahingugaasid nii väga hirmus sõjapidamise abinõu. Ta ütleb:

„Gaaside mitteinimlik mõju inimeste peale saab gaaside tarvitamise resultaatide põhjal ilmasõjas ümberlükatud. Mis puutub rahulikkudesse elanikkusesse, siis pole meil kavatsust nende suhtes mürkgaase tarvitada, vähemalt mitte suuremal määral, kui seda

lõhkeainetega tehakse, missugused kaugelelaskvatest kahuritest ehk lennukite pealt välja paisatakse.“

Nii siis selle kindrali arvamine lahingu gaaside tarvitamise kohta, kes eriti tuleviku gaas sõja ettevalmistamise alal töötab. Vaated selle kohta, kas on inimlik ehk mitte inimesi gaaside läbi lämmastada ehk mürgitada, on muidugi mitmesugused. Kui seda humaanseks lugeda, et inimesed teineteist mürskidega ja kuulidega tapavad ehk invaliidideks teevad, mispärast siis peaks nende mürgitamine mürkgaaside abil mittehumaanne olema?'

Kui tutvustada ennast selle lõhkeainete hulga, mis ilmasõja ajal rahulikkude elanikkude vastu tarvitati, siis ei ole raske näha, et see arv ainult selleks pakutavaist ja avanevaist võimalustest ära rippus.

Kaugelelaskjad kahurid lasid välja linnade ja alevite peale nii palju mürske, kui palju üldse välja lasta jõudsid ja võisid, mitte ühtki mürski enam ega vähem.

Niisama tegutsesid ka lennukid. Nad lendasid ainult nii kaugele vaenlase selja taha, kuivõrd seda teha suutsid, ilma et ennast selle läbi suuremasse hädaohtu viia, ja pildusid linnade ja teiste strateegiliste kohtade peale nii palju pomme, kui palju enesega kaasa võtta aga suutsid.

Arvesse võttes kindral Frice'i ütelist, et mürskgaase mitte suuremal määral kui lõhkeaineid rahulikkude elanikkude vastu ei saa tarvitatud — võib enesele juba enam-vähem selge pildi ette kujutada mürkgaaside tarvitamise kohta rahulikkude elanikkude suhtes tuleviku sõjas.

See mürkgaaside määr, mis rahulikkude elanikkude jaoks määratud, ripub ära nendest kaugelelaskvatest kahuritest, mis praegusel ajal valmistatakse ning praegusaja lennukite tõstejõust ja lennuraadiusest, niisama ka keemiatööstuse väljaarenemisest.

Läinud sõjas tarvitati juba kahureid, mis umbes 100 kilomeetri peale lasksid, sellepärast pole tarvis imestada, kui tulevases sõjas kahurid ilmuvad, mis sadade kilomeetrite peale lasevad. Ka nüüdseaja lennukitel on võimalik ilma iseäraliste raskusteta vabalt tegutseda 500—600 kilomeetri kauguses omast toetuspunktist. Need lennukid võivad enesega kaasa võtta umbes 2 tonnilisi ehk 125 puudalisi pomme. Kindral Frice'i sõnade järele jätkub 100 niisugusest pommist et terve New-York'i linna elu vähemalt paari nädala peale hävitada.

Niisama on lugu ka uute gaaside valmistamisega. Peaaegu kõik suurriigid valmistavad ennast ette tuleviku gaasisõja vastu. Nende laboratooriumites keeb palavikuline lahingugaaside uurimistöö ning nende uurimiste ja katsete tagajärjed hoitakse suures saladuses, et tulevane vaenlane oma kaitset nende uute gaaside vastu korraldada ei saaks.

Ainult ühe uema gaasi kohta on olemas enam-vähem täpsemad andmed ja seegi tänu sellele poleemikale, mis Ameerika ja Inglise eriteadlaste vahel tekis. Esimesed lugesid selle gaasi ülesleidmise oma teenuseks, kuna aga inglased seda eitasid ning tõendasid, et nemad selle gaasi ülesleidjad on. Viimaks avaldasid inglased selle gaasi omadused ning mõju tehnika-ajakirjanduses, nii et ameeriklastel muud üle ei jäänud, kui ka omalt poolt omad teadmised selle gaasi kohta avaldada.

Seda gaasi nimetasid ameeriklased „levisiidiks“ (kapten Levis'i järele, kes selle „gaasi“ ülesleidja pidi olema), ehk veel „surma kasteks“, tema suurte mürkomaduste tõttu. Selle gaasi kohta ilmusid andmed tehnilises ajakirjanduses alles 1921 a. kuna aga tema ülesleidmine 1918 a. lõpul oli.

Inimeste peal ei ole seda gaasi veel proovitud, vaid ainult rottide peal. Kolmest selle gaasi tilgast, mis roti kõhu peale lastud, jätkub, et teda 2—3 minuti jooksul surmata.

See gaas tungib läbi riiete ja mõjub iperiidi taoliselt ihunaha peale, seal raskeid villoid sünnitades, nii et ta enese omaduste suhtes sarnaneb iperiidile, kuid ainult selle vahega, et tema mõju suurem on, kui iperiidi oma.

Nii siis võib julgesti öelda, et tulevases sõjas peasaavad mängima mürkgaasid ja lennukid. Kõik suurriigid pööravad oma kõige suurema tähelepanu gaasitehnika ja lennuasjanduse peale.

Kuid ka kõige tugevamate mürkainete vastu on olemas oma vastuabinõud ja võimalik kaitset leida. Tuleb ainult külmavereliselt seda hädaohtu igakülgelt läbiuurida, tema suurust öieti ärahinnata ja tarvilikku kaitset tema vastu korraldada.

Matson.
dipl. insen.

Veel suurtükiväe õpekomiteest.

(Vastuseks hra G. Leets'ile).

Minu eelmises artiklis seadsin omale ülesandeks mitte arvustuse, vaid tahtsin ainult välja kutsuda mõttevahetust, kuidas meie suurtükiväe kirjanduse kokkuseadmist ja väljaandmist korraldada, avaldades ka oma mõtteid selle kohta. Meie praeguse erikirjanduse puudustest mainisin ainult niipalju, kui palju minu väidete põhjendamiseks seda tarvis oli. Kahjuks ei võtnud ma sealjuures arvesse seda, et iga üksiku vea märkamata jätmist ärakasutatakse selleks, et nende olemasolu ehk tähtsust mahasalata. Ka praegu ei pea ma tarvilikuks üht erilist arvustust kirjutada, sest seda asutust ei ole ju olemas, kes arvustust oma tulevase tööde juures ärakasutada võiks — vigade parandamiseks ehk näpunäiteks. Sellepärast toon siin ainult mõned illustreerivad näited, aga mitte detail-arvustusi, mis minu endist artiklit tõendaksid.

Kõige pealt „Kerge suurtükiväe rivimäärustikust“. Olen täitsa päri h-ra G. Leets'iga selles, mis ostarbeks meie „Kerge suurtükiväe rivimäärustik“ välja anti. Kuid arusaamatuks jääb mulle, mis jaoks, mis sihiga selles Vene määrustiku tõlkes on omad muudatused sisse viidud. Vene määrustik, mis vastavalt viimase sõja kogemustele osalt palju täiendamist ja osalt palju lihtsustamist nõuab, oleks siiski võinud muutumatult tarvitusele jääda seni, kui meil jõutakse väljaanda määrustik, mis vastab meie organisatsioonile, varustusele ja maastiku tingimistele, sest Vene määrustik on selge, järjekindel ja peaaegu ilma vigadeta (üks ehk kaks tähtsusetat viga). Ka selleaegne tõlge eestikeelde, kui ainult tööd mitte lohakalt toimetada, oleks keeleliselt rahuloldav ehk koguni häa võinud olla. Kuid just need

muudatused, mis määrustikku tehtud, teevad selle määrustiku ebaõnnestunuks. Näiteks on muudetud distantsid ja nimelt suurendatud võrreldes Vene määrustikuga, kuna igal-pool püütakse distantsi vähendada, et ka üldse rivi dimensioonid vähendada. Meie tasasel maastikul poleks tõesti põhjust rivisid venitada. Teine väide, — et samade distantside normide muutmine on üksikutes määrustikkude paragrahvides otse vastukäiv. § 42 suurtüki õppusest ja §§ 12, 13 ja 148 patarei õppusest nõuavad kategooriliselt distantsi suurtüki kasti vahel 6 sammu, kuna § 55 suurtüki õppustel nõuab distantsi sammu sõidu ja traavi ajal 3, ja galoppis — 6 sammu, § 66 suurtüki õppusest lausub: „Eelsuurtüki esimene sõitja — (asub) 2 sammu suurtüki ülema (kasti juhi) taga...“, § 27 patarei õppusest sellevastu nõuab järgmiselt: „Suurtükkide ülemad ja kaste juhid eelsuurtüki juures — 3 sammu rakmetest eelpool“. § 52 seab distantsi patarei ülema ja patarei vahel 30 sammu, kuna § 142 seab vaatuses sama distantsi 24 sammu peale. Need näited tõendavad, kui ebaõnnestanult on määrustikus läbi viidud see, ei tea millest tingitud uuendus. Toon veel paar näidet, mis määrustiku sisulisi külgi puudutavad: § 67-me järele täidavad suurtükk ja kast pöörde iseseisvalt, kuna § 74 järele sama patarei õppuses „vaata joon. 10) teeb kast pöörde suurtüki järele (kaarkäik suurtüki õppuse järele). Joonistus nr. 1 patarei õppuses on kasti telg 1/2 sammu taga suurtüki teljest lahingu korras. Joonistus nr. 2 aga ümberpöörduvalt. Patarei õppuses § 29 järele on signalist võrreldes Vene määrustega palju ebasoodsamasse tingimistesse seatud komando vastuvõtmiseks. Sugugi

mitte kõige Vene pooldaja olles, arvan, et need näited tõendavad, et muutmata Vene määrustiku tõlge oleks parem olnud ja see algatus, mis Vene määrustiku muutmises meie määrustikus avaldatud, oleks tõesti tarvitanud autoriteetse asutuse revideerimist. Oleks määrustiku kirjastuse algatus tol korral juba sarnase komitee käes olnud, nagu ma enne soovitasin, poleks need sihita ja määrustiku elluviimist takistavad muudatused seal sees olnud. Arvan, et selle määrustiku väärtuse selgituseks jätkub eelnimetatud vigadest ja ma ei hakka teisi vähem olulisi vigu ette tooma, kuigi neid veel palju on. Tahan ainult veel tähendada kahe näituse varal, et ka selle raamatu väljaandmisel väliselt lohakalt on talitatud. Näiteks on igal pool: s ü ü t e t o r u OO! (löögi peal: k a r t e t s c h!), millest aru võib saada, et löögi peal laskmiseks tuleb anda komando „kartetsch!“ Kas tõesti korrektoori juures üheski kohas seda äraparandada ei võidud? Teine väide, puhtväline, — komandod on mõnes kohas numereeritud järjekorra järele, sealsamas kõrval aga numereerimata.

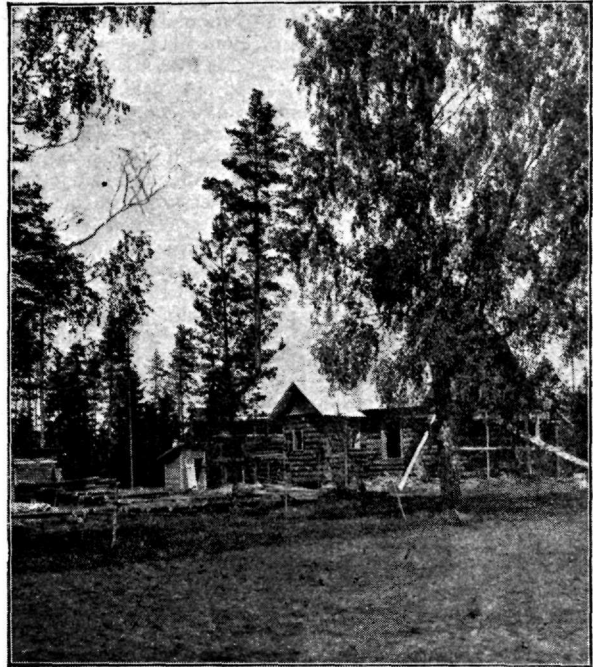
Mis puutub lasketabelitesse, seal tahan ma jälle ütelda, et loen kõlbmatuks ehk puudulikuks need täiendused, mis meil Inglise tabelite juure kirjutatud on, ehk need lisandused küll kuigi suured ei ole. Näiteks lasketabelites iseenestest, kus andmed on antud vastavalt kaugustele, on juure tekkinud kaks lahtrit: „meetrid väljendatud jardides“. Reas, kus meie saame andmeid vastavalt x jardi laskekaugusele, seisab nimetatud lahtris, et x meetrit võrdub y jardile. See tähendab, et mõttes kaardilt kaugust meetrites y (meie tuleviku kaart on meetrilistes mõõtudes), peame tabelitest otsima seda arvu meetreid. Kuid laskeandmeid ei saa meie mitte sama rea pealt, vaid vaadates, mitmele jardile see võrdub, otsime neid x jardi kaugusele vastavast reast. Kas võib selle järgi ütelda, et seda asjatundja on kokku seadnud!

Teiseks võtame Celsiuse ja Farenheiti termomeetri skaalade võrdlustabeli, mis kahel lehel ennast laiutab. Kas ei oleks mitte otstarbekohasem Farenheiti ja Celsiuse skaalad kõrvuti panna? Kolmandaks — Prantsuse tabelist laenatud baromeetriline redel. Et tabelites õhurõhumise muutmised tollides on antud, kas ei oleks siis mitte otstarbekohasem olnud kõverjoonte vahel õhurõhumiste näidata samuti tollides. Niisama tuulegraafik. Tuule kiiruse tabelite paranduste jaoks on antud jalg-sekundid. Kas ei oleks otstarbekohasem tuule graafiku võrku jalgades teha, kuna ringide vahe oleks endiselt meetritesse võinud jääda, vastavalt meteoroloogia jaama andmetele? Viimase lisanduse — Inglise ja Vene panoramai võrdlusringimõõtja — otstarve jääb täitsa asusamatuks. Sellega olen kõik meil tehtud täiendused üleslugenud ja arvan, et kui need täiendused ka vähegi kaalumisele oleksid võetud, ehk kui nad oleksid asjatundja poolt ja asjatundja juhatusel kokku seatud, poleksid nad sarnasel kujul trükist ilmunud. Ka tõlkes on liig vähe iseseisvust üles näidatud. Nii on ettetoodud formalites Inglise kirjutamise viisist ja Inglise tähendustest (lühendustest) kinnipeetud, kuna need tähed aga vastavate Inglise sõnade initsiaalid on. Seda vähem on nende tarvitamine õigustatud, sest et meil on tarvitusele võetud vastavad Prantsuse või jälle omad märgid ja kirjutusviisid.

Täitsa ekslik on hra G. Leets'i väide, et tabelid tarvitatakse niisugustes tingimistes, kus aega küllalt. Lugegu hra G. Leets pealesõjaegset väljamaa suurtükiväe kirjandust, palju seal püütakse ja otsitakse, et tabelitele, graafikutele ja väljaarvamise lineaalidele otstarbekohasemat konstruktsiooni leida, et väljaarvamise juures minutid, isegi sekundid võita. Ots kuritahtlikuna tundub selle kõrval lause „aega küllalt.“

Lõpetan sellega meie kahurväe kirjanduse arvustamise, sest et G. Leets omas artiklis teisi raamatuid

Piirivalve elu.

Piirivalve kordoni hoone ehitusel.

ja kivitrukis ilmunud „loenguid“ ei puuduta, kuigi nemad vast ehk veelgi puudulikamad on.

Edasi tahan ma selgitada oma lauseid, mis hra G. Leets'ile arusaamatuks on jäänud. Nimelt kirjutab hra G. Leets: „Arusaamatu on hra T. väide, et kaks aastat kogu suurtükiväega pimesi katseid tehakse, ilma et maastik ja kaart selleks ettevalmistatud oleks ja ilma et keegi sealjuures teaks, kuidas ja mida toimetada tuleb“. Jutt on siin nimelt 1922 ja 1923 laagri-aastast, sest esimesel 1921 laagri-aastal mingisuguseid uuendusi sisse ei toodud. Aasta kulus ära enam-vähem meie suurtükiväe tasapinna katseks ja Vene meetodide meeletuletamiseks, kuna järgnevat aastat kandvamaks osaks oli laskmise pretsisioon-ettevalmistuse sisseviimine ja katsete tegemine temaga (meil nimetatud planshet-laskmine). Kas oli 1922 ja 1923 aastal kellegil täpset ettekujutust laske planshetist, tema väljanägemisest, valmistamisest ja tarvitamisest? Kõige pealt on laskeplansheti valmistamiseks tarvis tihe triangulatsioonivõrk, vähemalt 2—3 triangulatsioonipunkti ruutkilomeetri peale*), kusjuures punktide kohta peavad laskjal olema andmed tarvitada, s. o. punktid peavad kuuluma õigenurgeliste koordinaatide süsteemi. Kuidas võiski sarnase triangulatsioonivõrgu puudusel planshetti valmistada! Planshet on vastavalt maastiku koordinaatvõrgule äragrafeeritud paber ehk suures mastaabis kaart, kus peale on kantud koordinaatide põhjal algsuurtükki ja märgid, plansheti peatundemärgid**). Kas võis seda nõuet täita, kui triangulatsioonivõrku ei olnudki? Sarnase plansheti asemel esitati kõiksugu ebamääraseid paberitükke, kus peaaegu kunagi märgid pealekantud ei olnud, kuhu patarei ja orientiiri asukoht sagedasti nõela pistega läbi kaardi ehk muul

*) Vaata „Manuel de topographie“.

***) Vaata „Instruction Générale sur le tir de l'Artillerie“. 1917 ja 1922 a. väljaanne.

ebaloomulikul teel pealekantud oli ja mille tegemiseks ikkagi peajasjalikult kaarti tarvitati. 1923 aasta idee fixe oli orientiirjoon. Milleks seda tarvis oli, ei teadnud keegi, mille tõenduseks toon siin mõned näited. Olin ise tunnistajaks, kus üks grupp ülem patarei positsioonile tulles, patarei ülemale ütles: „Ma lõon siia kaks vaia sisse, kui keegi ülematest tuleb, siis ütle, et grupi ülema orientiirjoon läheb siit läbi“. See näitab, et mitte teades orientiirjoone tähtsust või vajadust, otsiti vaid ainult pääseteed, et ülema nõudmisi rahuldada. Enamalt jaolt ei tehtud seda orientiirjoont üldse, vaid lepitati ainult sellega, et kontrolli nõrkusel ainult laskeharjutuse tegevuse aruandes seletati, et orientiirjoon tehtud oli. Ühes grupis, kus kohuse-truult nõudmisi täita taheti, tõmmati kuue või seitsme verstaline orientiirjoon läbi metsade ja rabade direktor nr. 5 abil, kusjuures selleks ära kulutati 2 n ä d a l a t. Kuid siiski ei tea ma ühtegi juhtumist, kus seda orientiirjoont oleks tema õigeks otstarbeks ärakasutatud, kas instrumendi orienteerimiseks ehk suurtüki suundamiseks.

Selge arusaamine plansheti kohta tekkis alles 1923 aasta lõpul ja 1924 aastal peale seda, kui suurtükiväe inspektor Prantsusmaalt tagasi oli tulnud. Ka sai 1924 aastaks valmis triangulatsioon ja koordinaatide võrk poligooni piirkonnas ja sellepärast annab ka 1924 a. planshet hoopis teise pildi. Ja see alles oleks õige aeg olnud pretsisioon-ettevalmistuse tarvitamisele võtmiseks laskmise juures, kuna endist vist küll ei saa millegiks muuks kui katsete tegemiseks nimetada.

Kuid kas meil see pretsisioon-ettevalmistusega laskmise harrastamine sellel määral on õigustatud? Kui ma ütlesin, et maastik ja kaart ei olnud mitte ettevalmistatud, siis ei arvanud ma sellega sugugi mitte ainult poligooni, vaid kogu meie riiki ja meie oletavaid lahinguväljasi. Kui meil praegu plansheti valmistamiseks laagris on rahuloldav triangulatsioon võrk, ei saa meie mujal kusagil ühtegi koordinaatidega aluspunkti patarei, vaatepunktide ehk märkide piirkonnas nende asukoha kindlaksteegemiseks. Ka saab see veel aastaid kestma, kui meie triangulatsioon ja koordi-

naatide võrk valmis saab. Meil tuleb küll veel mitmete aastate jooksul laske-ettevalmistuse juures leppida verstalise kaardi abiga. Mõõdu komandod ja meie topograafiline korpus ei jõuaks kuigi palju praegusel ajal sõja lahtipuhkemisel kohalist triangulatsiooni ja koordinaatide võrkusid frondi piirkonnas luua. Sarnaseid tingimisi plansheti valmistamiseks, nagu laagri, ei või meie lähematel aastatel loota ja sellepärast ei ole mitte õige harrastada nii palju pretsisioon-ettevalmistusega laskmist, et väljalaskmine tahaplaanile kipub jääma, ehk sellele võrdseks.

Kõike eelöeldud nii kirjanduse kui ka laagri õppuse kohta ei taha ma sugugi veeretada raske süüdistusena meie suurtükiväe juhatuse peale, nagu hra Leets seda näidata püüab. Loomulik, et suurtükiväe inspektor, kellel nii kui nii jooksval suurtükiväe juhtimisel palju tööd, ei suuda mitte üle inimese võimiste täita tingimata tarviliku, kuid puuduva orgaani kõiki kohuseid. Kui võtta mõnda näidet väljamaalt, siis näeme, näiteks, Prantsusmaal, et ka kõige pisema määrustiku kokkuseadmisel töötanud isikute nimekirja ulatab vahest üle ühe lehekülje. Loomulik, et sarnase komitee töö juures vähem vigu juhtub, sest iga üksik asi tuleb kaalumise alla, tekivad mõttevahetused, mis võimaldavad õiget otsust leida, ilma et midagi silmavahale jääks.

Ja kui meil sarnane, kuigi mitte nii arurikas komitee puudub, ei saa meil kunagi olema korralikke määrustikke, juhtnõure ja instruksioone. Ja määrustik on see, mis kindlaks teeb õpetegevuse kuju ja sihid, omaks võtab sõjaväes kindlad doktriinid, ja kui viimased õiged ja õieti väljendatud, tõstavad nad sõjaväe oskust ja lahinguvõimet. Kui aga selle komitee aset üks isik peab täitma, on loomulik, et tulevad kõrvalekaldumised ja juhtuvad vead, mis kogu sõjaväe tegevust halvata ehk vale alusele seada võivad.

Selle peale ma ei prätendeerigi, et komitee loomise idee uus oleks, ja kui ma eesolevaid näiteid ette toin, siis oli see mitte kellegi mahategemiseks, vaid et kord suurtükiväe õpekomitee paratamata vajadust allakriipsutada ja tema asutamisele õhutada.

T.

Vastuseks T. artiklile „Veel suurtükiväe õpekomiteest“.

Tahes ehk tahtmata olen ka mina sunnitud paar sõna tähendama härra T. ülevaltoodud arikli kohta. Kui härra T. Vene määrustikud: Строевая служба, Орудийное учение при 3-хъ дм. скоростр. пушкѣ, обр. 1902 г., изд. 1919 г. ja Строевая служба, Батареинное учение полевой легкой арт., изд. 1920 г. lahti teeb ja seal antud distantsid meie „Suurtükiõppus'es“ ja „Patarei õppus“ toodud andmetega võrleb — siis näeb tema, et kõik andmed on jäetud ühesugused, väljaarvatud meie § 55, kus ettetoodud:

„sammu sõites 2 sammu,
„traavi „ 3 sammu,
„galoppi „ 6 sammu,

mitte aga, nagu härra T. näitab, „sammu ja traavi ajal 3, galoppi ajal 6 sammu. Vene määrustiku § 46 ütleb — „sammu sõites 3 sammu, traavi — 6 sammu ja galoppi sõites — 12 sammu.“

Sellega ei ole kuskilt näha, et distantside suurendamise poole oleks mindud, nagu härra T. näitab, vaid ühes kohas on distantsid isegi vähendatud.

Oleks ka kohane tähendada härra T. üldlause juure „igal pool püütakse distantsi vähendada,“ et asi just mitte nii ei ole, sest praegusel ajal sunnib tulejõud lahinguväljal just igasuguseid distantsse ja intervalle suurendama.

Patarei õppuse § 52 määrab patarei ülema koha kindlaks komando järele: „Minu järele“, kuna § 142 määrab temale koha paraadi marsil. Mispärast nemad tingimata ühesugused peavad olema, ei ole mulle arusaadav.

Vahe liikumise korras üksiku suurtükiga ja patarei rivis — on teadlikult sisse võetud patarei rivi lihtsustamiseks.

Vaadake „Батареинное учение“, изд. 1920 г. §§ 74—82.

Olen väga kaua ja väga hoolsalt vaadelnud „Suurtüki õppus'es“ antud joonestusi nr. 1 ja nr. 2 ja ei ole nendest, ega ka § 3 kuskilt väljalugenud, et kasti telg peab $\frac{1}{2}$ sammu suurtüki telje taga olema. Kust härra T. niisugusele imelikule otsusele on tulnud, on minule ja ka vist kõikidele teistele suurtükiväelastele arusaamata. Kõik teavad, et tema võib olla kas $\frac{1}{2}$ sammu ees ehk $\frac{1}{2}$ sammu taga ehk koguni suurtüki teljega ühe kõrguse peal, nagu see „Орудийное учение“ изд. 1919 а. leheküljel 6, joon. nr. 1 näidatud on.

On ainult tarvis, et tema $\frac{1}{2}$ sammu kõrval seisaks! Nii palju oleks mul siis olnud öelda härra T. arvustuse väärtuse kohta määrustikkude üle.

Kuid ma tahaks veel juurde lisada, et mind väga imestab teine asjaolu. Kui härra T. tõesti nii palju ja

tähtsaid vigu arvas leidnud olevat, mis meie suurtükiväele kahju tuua oleks võinud, ma arvan, et siis oleks tema püha kohus olnud juba ammugi täiesti ametlikult oma otsekohe ülemuse ja ka minu tähelepanu leitud vigade peale juhtida, et neid võimalikult kiirelt parandada, sest vead võivad alati tekkida ja ongi neid nii mõneski asjas tehtud.

Pöörame nüüd lasketabelite juurde.

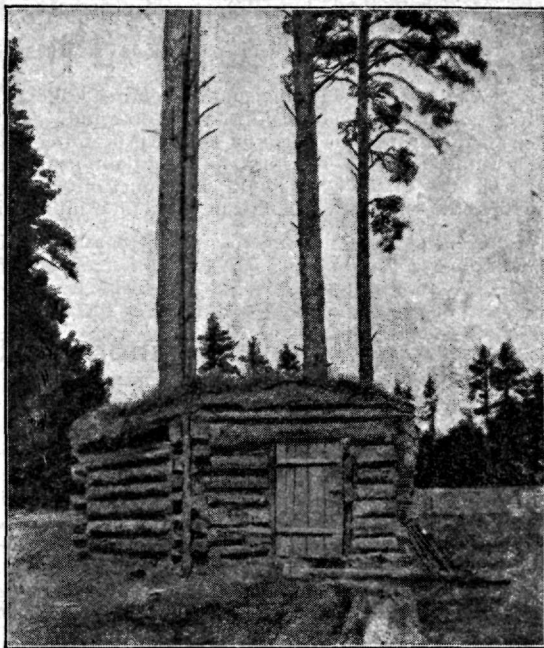
Härra T. kirjutab ise, et need lisandused, mis Inglise tabelite juurde antud, kuigi suured ei ole ja see on ka õige, kuid parema tahtmise juures ei saa mina neid lugeda kõlbmatuteks, sest see on ikkagi üks samm kergenduseks meie mitmekesiste mõõtude, abinõude ja süsteemide juures. On ometi selge, et materjali jaotus tabelites ja selle materjali kasutamise viisid täiesti harjumise ja isegi maitse asi on. Olen mineval aastal mõne patarei ülemaga kõnelenud ja siis selgus, et ühed leiavad Inglise tabelid paremateks, teised aga jällegi Prantsuse tabeli jaotust. Võib olla isegi, et leidub keegi, kes soovib parandusi selle meetodi järele võtta, nagu nemad uues Vene tabelis ette on võtnud. Ma arvan, et ka täiesti asjata on piikisid murda selle üle, kas mõnes valemis ladina ehk greeka keele tähed tarvitusele on võetud.

Kõikide nende küsimuste kohta — mis parem, mis halvem — võib vastust anda ainult pikema aja järele, kui meil küllalt kogemusi on kogutud ja kui ennast täiesti kindlate faktide peale, mitte aga isikliku maitse peale, toetada võib. Iga asi annab ennast arendada ja parandada, seda näeme kõige selgemalt Prantsuse laske-eeskirja juures, missugune viie aasta jooksul kolm korda ümbertöötatud sai. Seda peab ka oletama igasugustest lasketabelitest. Sellega siis võin ühineda härra T. arvamisega, et siin asja arendada võib. Nüüd jõuame aga veel imelikkumade asjade juurde välja.

Härra T. väidab, et 1922 ja 1923 a. ei olnud veel triangulatsiooni võrk valmis ja ei olnud ka õigenurgesid koordinaadid punktide jaoks välja arvatud ja plansheti kohta küsib siis traagiliselt: „kas võib seda nõuet täita?“ s. o. planshetti konstrueerida. Siin peab vastama otsekohe, et, muidugi teada, võis, sest vastasel korral oleks mina esimene, kes planshetid kõrvale heidaks. Kuidas siis midu saaks planshetti konstrueerida võõra riigi pinnal, kus alalist võrku ei ole, ehk kus tema küll olemas on, kuid meil koordinaatide andmed puuduvad? Kuidas seda teha, näitab „Vorschrift für Artillerie Messtruppen“ selles osas, kus raket-mõõtmisest räägitakse — meetod väga lihtne ja kiire. Veel suurema imestusega loen härra T. poolt suure aplombiga toodud lauset: „kõige pealt on laskeplanshetti valmistamiseks tarvis tihe triangulatsiooni võrk, vähemalt 2—3 triangulatsiooni punkti ruutkilomeetri peale.“ Selle juure on isegi märkus tehtud: „vaata „Manuel de topographie“ ja „Instruction générale sur le tir de l'artillerie“ 1917 ja 1922 a. väljaanne.

Pea avalikult tähendama, et olen mõlemaid raamatuid küll mõnikord uurinud, kuid kuskil ei ole sarnast kateoorilist nõudmist leidnud. Oleksin väga tänulik härra T-le, kui tema mulle vastavad paragrahvid kätte juhataks. Olen küll lugenud, et nõndanimetatud „direction repère pealsaad iga kilomeetri peale teatud arv punkte väljamõõdetud, kuid nendel punktidel ei ole mingisugust ühendust alalise triangulatsiooni võrguga. Kuid edasi peab tähendama, et praegu ka kõikidel kadetidel selge on, et päris täpselt planshetti valmistada võib, kui iga 80—100 ruutkilomeetri peal 3—4 esimese ehk isegi teise järgu triangulatsiooni punkti olemas on. Sarnase ülesande lahendamiseks on tarvis ainult tunda topograafiat, kus juures seda tööd võib teha analüütiliselt ehk graafiliselt. Minul on käepärast Prantsuse eeskujulikkude poligoonide plaanid, nimelt Mailly ja Valdahoni plaanid. Nende poligoonide peal töötavad alaliselt: kõrgem laskekursus, kõrgem katsete komisjon ja kolonellide kursus, nii et arvata tuleb, et need poligoonid juba eeskujulikult on sisse

Piirivalve elu.

Trebinka kordoni endine „hoone“.

seatud. Plaanid on 1:20.000 mastaabis — see, mis nimetatatakse „plan directeur“ — kõige parem kaart suurtükiväe jaoks.

Kui härra T. vaevaks võtaks kord suurtükiväe inspektuuri sisse astuda, sest arvan, et härra T-le oleks see nüüd kerge, siis näeks tema omaks suureks imestuseks, et seal umbes 225 ruutkilomeetri peal ainult 10 triangulatsiooni punkti olemas on!

Kahjuks ei olnud mind 1923 a. poligoonil, nii et ei saa praegu midagi ütelda selle kohta, mis seal tol ajal suurtükiväe osad tegid ja missuguseid ebamääraseid paberitükke nad planshetti asemel esitasid. Võib küll õige olla, et tol korral mitte kõikidel ei olnud selge ettekujutus sellest, mis tarvis on. Kuid härra T., kes nii usinalt härra G. Leets'ile soovitab peale sõjaaegset kirjandust lugeda, peaks seda ka enesele soovitama kahe asja selgitamiseks, siis näeks tema, et ka Lääne rindel 1916 a., seal, kus see pretsisioon-laskmine sündis, alguses samuti väga palju suurtükiväelasi oli, kellel ei olnud täiesti õiget ettekujutust planshettide kohta, millest nad nüüd avalikult kirjutavad. Vaata „Tehnik und Wehrmacht“ 1922 a., Heft 3 ja 4. Artikkel „Artilleristische Vermessungen“. Teiseks näeb tema, et praeguse lajal see nõnda nimetatud „väljalaskmine“ evolutsioneerub just selles suunas, et varsti täieliselt planshett-laskmisega koguni ühte sulada ähvardab. Lääne-Euroopas ei ole selle kohta määrustikud mingisugust kahtlust jätnud. Alati ja igal pool kriipsutatakse alla, et meetodid on täiesti ühesugused, kuid ainult väljatäitmise täpsuses võib vahe tulla. Ainult venelased ei tahtnud seda täielikult tunnustada, kuid nüüd on ka seal täielist pööret näha. Juhin ainult järgmiste raamatute peale tähelepanu: „Текущие артиллерийские вопросы“. Гос. издательство väljaanne ja Временный боевой уставъ артиллерии Р. К. К. А. — Стрѣльба 1924 a. Viimases raamatus: глава V, подготовка данныхъ для стрѣльбы — ei tee mingisugust vahet väljasõja ja positsioonisõja vahel; kõik tarvi-

lised tööd peavad väljatäidetud olema; selles seisab nõudmine. Mina ei näe mingisugust põhjust arvamiseks, et laskemetood, mis 1905 aastal sisseseatud oli, peaks igaveseks ajaks püsima jääma.

Ja lõppude lõpuks veel paar sõna suurtükiväe õpekomitee kohta.

Ei ole kunagi veel mingisugune komitee kollektiivselt mingisugust määrustikku väljatöötanud. Seda peavad ikkagi tegema üksikud isikud ja komitee võib teda ainult formaalselt kinnitada. Sarnane asutus on meil olemas, ei ole aga isikuid, kes suurtükiväe küsimuste kohta tööd teeks. Kuni siia ajani on minul ainult

üks kirjatöö väeosade ohvitseride poolt esitatud ja seegi ainult paar nädalat tagasi. Olen nii mitugi korda palunud sellel alal tööd teha, ja kui ei eksi, siis vist oli ka härra T. ühel koosolekul, kus tungivalt palusin mulle esitada jalgrivi määrustiku kava suurtükiväele, kuid kuni tänase päevani ootan seda asjata. Meil on veel palju tööd ees: suurtükiväe väljamäärustik, laskeeskiri, jalgrivi määrustik, materjal-osade kirjeldus, spetsialistide määrustikud — kõik need ootavad töötajaid. Mina arvan, et parem oleks nende kallale asuda, kui tühjade asjade pärast nuriseda ja ennast ülistada.

H. Brede.

Sõjaväe manöövrid Inglismaal läinud sügisel.

Kolonel-leitnant Reington.

(Lõpp).

Jalgvägi.

Ilma et meie pruugiksime nõnda kaugele minna, kui mõni tänamatu sõdur, kes seletab, et kogu võitlus sõjas ainult jalgväe õlgadel lasub ja et teised väeliigid ainult mängida ehk midagi ei tegevat, või ainult telefoni otsas lobiseda, — peame tõesti tunnistama, et jalgvägi on ikka veel, nagu varemgi, lahingu kuninganna ja peale selle ainsam kõige kõlbulisem ja kohasem riigi sõjaväeline politsei. Õhuvägi ja ratsavägi on selle lahingu kuninganna kaitseinglid. Ainult jalgvägi võib äravõtta ja hoida positsiooni ehk maa-ala ja seda pärast-pole valitseda. Kõigi teiste relvliikidega arvestatakse vaid selle võrra, kui võrd nad julgeoleku kindlustuseks jalgväele toetust võivad pakkuda. Sõjaväe peatuumeks jääb ikkagi jalgvägi, kuna teised väeliigid jalgväe abiväed moodustavad, ja mitte millegi muuga ei saa täiendada jalgväge, kui ainult tagavaraks oleva hea jalgväega.

Meie jalgväe kogu kaotused ilmasõjas olid 84,39 protsenti ja kahurväl 7,38 protsenti. Ma küsin, kas oleme meie kõik teinud, mis võimalik, et oma jalgväe raskeid ülesandeid kergendada. Ma olen kindel, et meie selles sihis väga vähe oleme ära teinud. Kuidas võime me rahul olla sellega, et pool meie jalgväge on relvastatud Lewisi kuulipildujatega, missugused on igaveseks nuhtluseks sellepärast, et nad kinnijäämise mõttes väga tundelised on ja kaugetel rännakutel ja lahingus inimjõul liiga raskest kanda. Meie rükme sellega poole oma heast jalgväest ära, kui meie temale transporteerida anname relva, mis ei ole kohane tarvitamiseks liikuvast sõjas.

Mina ei hakka omi arvamisi avaldama ajal, kus nii paljude ohvitseride vaated sellesse asjasse paranduse toomises lahku lähevad, kuid ma ütlen, mis minu arvates selles asjas peaks saama tehtud. Ma sooviksin näha, et saaks moodustatud komisjon, mis koosneks ainult nendest ohvitseridest ja allohvitseridest, kes ilmasõjas võitlesid pataljoni ja kompani komandridena ja rühma juhtidena, ning veel praegusel ajal sõjaväe ridades teenivad. Ma sooviksin, et nad omi arvamisi kartuseta avaldaksid järgmiste küsimuste koht: Missugune on parim pataljoni taktikaline organisatsioon, mis vastaks täielikult nõudmistele. Missuguse kujuline toetustuli kahuritest ehk muudest relvadest on jalgväele kõige kasulikum kallaletung juures. Meie vajame enamuse ja mitte vähemuse arvamist, milles väljendub enamasti üksikute isikute poliitiline vajadus enese silmapaistvaks tegemiseks.

Meie võiksime vähemalt täiendada oma suitsseinu. Suits on uuema aja sõjas suurim elupäästja. Ma ei tea, kas kõik meie kahurvägi, ühes 4,5" haubit-satega, on oma suitsmürske täiendanud. Kui meil ei ole võimalik neid manöövritel proovida, siis peame vähe-

malt nii palju teha püüdma, et võimalik oleks väljatöötada reeglid suitsseinte õigeks tarvitamiseks. Hea suitsutõke on tubli kaitseabinõu moodsa tule vastu ja väga tarviline kaitsekilp jalgväele lähedase kallale-tung juures, ning parim abinõu raskete kaotuste ärahoidmiseks. Suitsu tõkke ja jalgväe tormijooksu sünkroniseerimine pole kerge kombinatsioon täiuseni viia. Suitsu võib väljalasta mitmesuguste abinõude varal ja neid abinõusid tuleb kõiki tundma õppida.

Jalgväe kohta tahan veel ühte asja meeldetuletada. Ma näeksin, et endised ratsa-jalgväe kursused saaksid uuesti ellu kutsutud. Meie ohvitserid kurda-vad, et sõdurid on igasugused teadmised ja laialise silma-ringi, mis neile endine ratsa-jalgväe kursused andis, kaotanud. Samati on õige, et ratsa-jalgvägi võib tegutseda ka väikestes sõjakäikudes.

Ühenduspidamine lahingus.

Ma pean ütlema jätma palju, mida sooviksin öelda inseneriväe, signalistide korpuse, tervishoiu ala, armee korpuse ja administratiiv-asjade kohta ja lõpetan üksikute vaatlustega side või ühenduspidamise kohta lahingus. Vahekohtunikkude suurepäralist tegevust Aldershotis ei saa äramärkimata jätta. See amet on suurt edukäiku teinud, võrreldes endiste aegade-ga.

Kuigi meie tuleviku ühenduspidamise süsteem pea-ühenduspidamise joontel ja naabruses olevate korpuste ehk armee staapide suunas näib täielik olema, ei ole ühenduspidamine lahingus minu arvamise järele veel siiski mitte hea. Suures võitluses ehk moodsas lahingus võivad kaablid ja raadioabinõud äparduda ning kõlbmatuks saada tehtud ja siis tuleb meil lihtsamate ühenduspidamise abinõudega, nagu nähtava signaliseerimisega lippude ehk Lukaslampide abil, või kiirkäskjalgedega leppida teadete edasiandmiseks seljataha ja vastupidi, ning ka üksteise läheduses võitlevate jalgväe üksuste vahel eesliinil. Sellepärast on nähtav signaliseerimine alati väga tähtis, samuti ka teatesõitjad, teatesõidu kunst, jalakäimine ehk roomamine.

Meie peame teatejooksjaid treenerima teadete-kandmiseks kohtade tarvis, kus teatesõitjatel läbi-pääseda võimata, ja meil peab olema noori ohvitseri teatesõitjateks ratsa ja mootorratastel. Meie brigaadi ja diviisi staabid peavad rohkem rinde lähemal olema, kui see kaeviksõja juures viisiks oli ja kui nad on varjatud, siis peavad nende asukohad äramärgitud olema nimelaudadega ehk paberitega, et nad kiirelt teatejooksjatele ehk teatesõitjatele silma hakkaksid. Kõikidele teatesõitjatele peab kohuseks tegema neile edasitoimetamiseks antud teateid suusõnaliselt kor-rata, sest võib ette tulla, et teatesõitjad sunnitud on ärahävitama kirjalikke teateid kartuse pärast, et need

teel ette juhtuva vaenlase poolt mitte kinnipüütud või äravõetud ei saaks. Staapi tagasitulev ohvitser peab oskama selget seletust seisukorra kohta anda ja komanderid rindel peavad endid järgmise kõrgema komanderi seisukohale seletuse andmises asenema aja temale seisukorra täpselt äraseletama. Kõik emisarid või saadetavad ohvitserid, eriti kõrgematest staapidest, peavad meelepidama Napoleoni ütelist: „Lorsque j'envoie un officier c'est pour qu'il sache tout“ (kui ma saadan ohvitseri, siis selleks, et ta teaks kõik). Ma olen sagedasti leidnud niihästi rahu kui sõja ajal, et meie komanderide teadmatust selle kohta, mis sünnib nende paremal ehk pahemal tiival seisvates üksustes, on väga imekspandav. See tuleb kõik sellest, et meie ei ole uurinud Napoleoni ja Berthier' praktikast, mis oli rikkalikude kogemuste valminud vili.

Lõpu kokkuvõtte.

Lõpu kokkuvõtteks pean ütlema, et meie kodusaarte vägi, mis on arvuliselt ilma mingisuguse põhjusest vähendatud ja mitte täielik, on heas korras ja üldiselt hea lahinginstrument. Sellel väel on juhatust ja staabi, mis pika ja mitmekesise sõja vilumuste läbi suurte masside juhtimises ja moodsa tule mõju

tundmise suhtes on paremad meie 1914 a. juhtidest. Rügemendi ohvitserid on head ja on enam ehk vähem võtnud endiste ohvitseride ilme. Reameestele maksetakse paremini ja nende välimus on ka parem. Sõjaväeteenistus osutub populaarseks elukutseks neile, kes sõjaväes teenivad. Relvastus, rakmed ja hobused on üldiselt rahuldavad. Uute leiduste alal oleme kibedasti ametis ja ärkasid. Igalpool on märgata energilist kutselist tegevust. Ma pole leidnud diviise ega sõjakoole, kes oleksid loidust ülesnäidanud. Sõjaväkke on juurdunud püüe — seista esikohal. On veel palju tähtsaid probleeme, mis lahendamist ootavad, ja keegi ei kavatses ilmasõjas saavutatud võiduloorberite juurde seisma jääda, vaid ikka edasi rühkida. Ma pole kuulnud kusagil nurisemist halva distsipliini üle. Endised joomarsõdurid on nüüd kõik sõjaväest kadunud. Koostööamine õhujõududega näib kõige paremas korras olema ja hea seltsimehelikkus on märgatav igalpool. Kui meie sõjavägi lõpulikult välja kasvab oma endisest kaeviksõja kommetest ja täiesti ära harjub liikuvõttega, siis ma ei tea ega usu, kas keegi võiks mulle öelda, kuid leida, arvud arvude vastu pannes, teist sõjaväge terves ilmas, keda võiks meie sõjaväega võrrelda.

J. A-n.

Kolonel-leitnant Repington surnud.

Kahjutundega teatame oma lugejatele Inglise sõjaasjatundja ja kirjaniku kol. leitn. Repingtoni surmast. Kolonel Repington on meie lugejatele tuttav oma artiklite kaudu Inglise sõjaväe manöövririte kohta, mis viimasel ajal mitmest „Sõduri“ numbrist on läbi käinud ja milledest viimane veel tänases numbris leidub. Kolonel Repington suri äkitselt 25. mai õhtul halvatusesse, olles 67 a. vana.

Kol. Repington oli terava mõistusega isik, kes on uurinud sõjateadust teoreetiliselt ja praktiliselt, tegevas teenistuses olles. Kirjanduslises alal, eriti, mis puutub tema eriala — sõjaväelisel külge, oli tema võimete poolest üks esimestest.

Charles Court Repington on ühe Inglise tähtsa diplomaadi järeltulija, keda 1828 a. lord Heytesbury'ks ülendati. Tema suur-vanaisa oli admiral ja parlamendi liige ning vanaisa oli kindral-leitnant ja isa parlamendi liige.

Repington sündis 29. jaan. 1858 a. — 1871 a. astus ta Etoni ülikooli. Ülikoolist 1875 a. lahkudes, oli mõne aja Saksamaal. Sandhursti sõjakooli lõpetades ülendati ta ohvitseriks 1878 a. Ta tegi kaasa Afganistaani sõjakäigu, kus edu näitas. Lord Kit-cheneri Suudani sõjakäigu puhul 1898 a. oli ta Kit-cheneri staabis teenistuses, kus teenete eest kol. leitnandiks ülendati. Haagi konverentsil 1899 a. oli Repington Inglise tehniliseks delegaadiks. Lõuna-Aafrika sõjas teenis kerges hobu-kahurväes ja kindral

Bulleri staabis, ning võttis osa Ladysmithi ja Spion Kopi vabastamisest. Seal ülesnäidanud teenete eest ülendati ta Püha Michaeli ja Georgi ordu rüütliks. Selleks ajaks oli temal kindralstaabi akadeemia lõpetatud ja teda tunti kui ohvitseri, kellest tulevikus palju oodati. Olles vigastatud Lõuna-Aafrika sõjakäigul, saadeti ta sealt Inglismaale tagasi ja määrati 1900 a. sõjaväe esitajaks Brüsselisse ning Haagi. Kuid tema sõjaväelisele karjäärile tuli äkiline lõpp teatud eraiseloomu kandvatel põhjustel 1902 a.

1904 a. nimetati ta Inglise suurema ajalehe „Times'i“ juurde sõjaväeliseks korrespondendiks. Tema artiklidel „Times'is“ oli neil aegadel avaliku arvamise peale väga suur mõju. Kolonel Repington esitas „Times'i“ kõikidel tähtsatel sõjaväe manöövririte nii hästi kodumaal kui väljamaal. „Times'i“ juures tegutses kol. Repington kuni 1918 a. alguni, kust lahkudes „Morning Posti“ juurde üle läks ja sealt varsti kolmanda Londoni suurema ajalehe „The Daily Telegraphi“ juurde kutsuti. Viimasele kohale jäi ta kuni surmani. 1911 a. määrati kol. Repington Inglise sõjaväe ajakirja „The Army Review“ toimetajaks.

Peale ajakirjandusliku töö on kol. Repingtoni sulest mitmed raamatud ilmunud.

Olgu viimane puhkepaik mugav meie suure liitlase elatanud sõjamehele.

J. A—n.

Jutud.

Läti lenduri kangelasesurm.

22. juuli 1916 a. Roschitsa alev, Koveli linna lähedal. Vaikne, ilus Lõuna-Venemaa hommik. Väerinna ligidusest on õhk suitsu täis ja kui süldiks tardunud. Mitte vähematki tuule õhku. Uhked papli- ja pärnapuud sirutavad omi kroone liikumata lehtedega taeva poole, kus mõned üksikud pilverünkad niisama liikumatult paigal seisavad. Päike

tõuseb suure veripunase rattana, et jatkata oma igavest ringkäiku maailma mõõtmatuses.

Ka väerinnal on vaikne. Harva kuuldb kuulipilduja tadin ja sinna hulka mõned raskesuurtüki mürtsud, kui suure koera haukimine. Hommikune väsimus on kõiki valdanud. Seda elavam tegevus on aga aerodroomil. Lendurid askeldavad oma masinate

juures ja seavad neid luuramise lendude jaoks korda. Juba ongi kuulda zenütsuurtüki pauksid ja taeva all on näha lõhkevate shrapnellide valgeid suitsutompusid. Nende keskel on näha Saksa lennukit, kes kui kaaren, sinna ja tänna laveerides, sihti Lutski linna peale hoiab. Selsamal ajal tõuseb ka Lutski aerodroomilt õhku meie lendur ja, kõrgust võttes, lendab Saksa lendurile vastu. Algamas on õhu-kahevõitlus elu ja surma peale. Zenütsuurtükid vaikivad, sest kergesti võiks tuli ka meie oma lendurit tabada. Hinge kinnipidades jälgitakse võitlust. Alguses on märgata meie lenduri ülekaalu, kes liigutustes ja manööverdumises näis Saksa omast palju kiirem ja kergem olevat. Uhke kotkana püüab ta Saksa lendurist ikka kõrgemale tõusta. On kuulda vastastikku kuulipildujate tadinat õhus.

Juba ongi meie lendur tiirusid tehes kõrgemale tõusnud ja iga silmapilk võis oodata tema liuglemist Saksa lenduri peale, et kuulipildujaga ülevalt teda otsekohe tulistamise alla võtta, — kui äki pilverünka tagant veel kaks Saksa lennukit kohale ruttasid. Need mõlemad olid aga juba meie lendurist kõrgemal. Meie vahva lendur ei tagane, ehk tal küll oma kiire aparaadiga selleks võimalus oli. Lendurid vaenlasele juba selga ei näita! Võitlus kestab edasi — üks kolme vastu. Sakslastel muidugi suur ülekaal, pealegi, kus meie lendur ülevalt ja alt kolme kuulipilduja tule alla sattus. Neljakordne kuulipilduja tadin — ja äkki teeb meie lendur surmasõlme taolise evolutsiooni, ning tormab otsejoones allpool viibivale Saksa lendurile vastu. Õudne ja kohutav silmapilk. — Ainuke oletus — nüüd langevad mõlemad..., kuid veel

natukene maad Saksa lendurist eemal, langeb meie aparaat, nina ees, püstloodis alla... ning Störi jõe kõva kallas võttis ta vastu. Võitlus on lõppenud — langenud on kotkas, pidades võitlust üks kolme vastu. Nähtavasti sai meie lendur kõrgemal lendavatest Saksa lenduritest surmavalt haavata ja kaotas hetkeks märkuse. Viimasel momendil märkusele tulles, jõudis siiski veel aparaati õigeks seada ja, tundes lähenevat lõppu, ei tahtnud kätetasmata maha langeda. Kangelase vaim oli küll valmis, aga liha ei kuulanud enam sõna ja ennem, kui jõudis oma kangelaselikku plaani täide viia, langes ta alla. Koha peale joostes leidsime ainult aparaadi rusud ja nende keskelt purustatud inimese jäänused eest.

Nii purustatud kui ta ka ei olnud, oli ta siiski veel meelemärkuse juures. Oli tunda, kui kutsuks ta kedagi nimepidi ja selle järele suikus igavesele unele..

Sakslased, nähes teda langevat ja inimesi õnnetuse kohale jooksvat, avasid madalale laskudes kuulipildujate tule appiruttanute peale.

Juurderutanud lendurid tundsid langenud kangelases ära oma kaasvõitleja — lätlase Pulpe, kes just kolm päeva enne seda Prantsuse väerinnalt üle Saksamaa meie väerinnale oli lenandanud. Prantsuse väerinnal olla tema juba viis Saksa lendurit kahevõitluses langesa sundinud, aga siin tuli kord tema oma kätte.

Meie lendurid pidasid tema mälestuseks uhked matused: järgmisel ööl kuni hommikuni oli kuulda õhus lennukite põrinat ja ägedat laskmist väerinnal.

Nad olid uhke tulevärgi sakslaste seljataga toime pannud. Ed. M-pa.

Sõjaväelised teated välisriikidest.

Nõukogude Venemaa.

Nõukogude Venemaa suurendab lennuväge.

Nagu „Aero-Sports“ teatab, tahab S.S.S.R. oma lennuväge suurendada 12 tuh. lennuki peale. kusjuures suurem osa lennukeid tellitakse väljamaa tehastest. O. D. W. F. (õhulaevastiku sõprade seltsil) olevat üle miljoni liikme ja käesoleval aastal loodetakse liikmete arvu suurendada 3 miljoni peale. Seltsil on 8.800.000 kuldrubl. suurune põhikapital ja ta kavatses ehitada 125 lennukit. S.S.S.R. õhulaevastikul on järgmised eskadrillid: „Ultimatum“ (12 lennukit), „Iljitsch“ (10 lennukit), „Lenin“ (19 lennukit), „Ultimatum Fernest“ (12 lennukit.), „Punane Baltlane“ (12 lennukit). Kaks viimast eskadrilli pidasid hiljuti õpelende Ukrainas. Ehitusel on järgmised eskadrillid: „Punane Enamlane“, „Isvjeto Wzik“ ja „Punane Kolmnurk“. Punase õhulaevastiku akadeemia (A.K. W.F) hakkab tulevikus ka eralennukite juhtisid eksamineerima. E. M-s.

Prantsusmaa.

Ilmarekordid Prantsuse lennuväes.

Ilmarekordide püstitamine Prantsuse lendurite poolt on viimasel ajal saanud harilikuks nähtuseks. Nii püstitas hiljuti ilmarekordi mootorita lennukiga õhus viibimisel Allpilles'i aerodroomil sõjalendur-seersant Vernert, viibides õhus „Harriot-H. 14“ mootorita lennukil vahetpidamata 9 tundi 17 min. Enne seda oli ilmarekord lendur-leitnant Thoret käes, kes sama-

tüübilise lennukiga viibis vahetpidamata õhus 8 tundi 54 min.

Neil päivil saavutas ilmarekordi kiirlennus sõjalennukil sõjaväelendur veltveebel Bonnet lennates üheistmelisel „Curtiss-R. 16“ hävitatjal 448 klm. tunnis. Enne seda oli kiirusrekord Ühisriikide meriväe leitnant Williamsi käes, kes lendas 439 klm. 25 m. tunnis. Kuid Bonnet'i ilmarekordi tahab ületrumbata lendur Sadi-Lecointe, kes tahab ühe „Nieuport-Astro“ biplanniga kuni 460 klm tunnis ärälennata.

Kiirusrekordi uut tüüpi merilennukil saavutas hiljuti lendur Paumier, lennates tunnis 192 kilomeetrit. Kuid nagu Prantsuse lennuasjanduse ajakiri „L'air“ teatab, püstitas neil päevil Villacoublay aerodroomil lendur Callizo kõrgusrekordi, tõustes „Gourdon Lesseure“-lennukil 1 tunni 50 min. jooksul 12066 meetri kõrgusele. Lennuk oli puust, karosseriist ja durallumiiniumist kandepindadega, ning varustatud „Hispano-Suiza“ mootoriga. Lenduril olid kaasas kaks Gourdou hapnikupudelit, hingamisaparaat ja barograafid. 12066 meetri kõrgusel näitas kraadiklaas —56 C. Maandumine kestis 60 minutit. Kiirusrekordi 1000 meetri lennuss võitis lendur Doret, lennates maandumata kümme korda Etampes'i ja La Marmagne'i vahet (1000) kilom. 4 t., 30 minuti 32 sekundiga, lennates keskmiselt 221 klm. 774 m. tunnis. Lennukiks oli tal hävitaja-biplan „Dewoitine“ D. 1—C. 1, varustatud 300 hj. Hispano-Suiza mootoriga.

E. M-s.

Lend Pariisist Dakari.

3. veebruaril s. a. lendasid Pariisi sõjaväe aerodroomilt, Mondesir'ilt, Prantsuse sõjalendurid kaptenid Arrachart ja Lemaître teele Dakari (Aafrikas). Lennukiks oli neil sõjalennuk „Bréguet Sequiplan“ pommipildumistüüp XIX, varustatud 460 hj. mootoriga. Lend läks üle Biarritz'i, Casablanca, Cisneros (Rio de Ór) Dakari, kuhu jõuti 31¼ tunnilise lennu järele, ärälennates 4600 klm. Peale lühikese peatuse lendasid mõlemad lendurid Dakarist edasi üle Ain-Mezzer'i ja Sahaara kõrbe Alshiiri, kuhu jõuti 13. märtsil. Siit jätkati tagasilendu üle Latécoère'i, Casablanca, Tangeri, Alicante'i ja Toulouse'i Pariisi. Edasi-tagasi ärälennatud maa võrdub 9500 kilomeetrile; lennatud 62 tundi ühel ja samal „Bréguet“-pommitamislennukil. See on üks parimaist sõjalennukitest; ehitatud on ta metallist ja kaalub 2100 kilogrammi. Lennuk ehitati Louis Bréguet lennukite tehastes Velizy-Villacoublay's (Seine-et-Oise's). Samasuguse lennukiga, varustatud „Dietrich-Lorraine“ 400 hj. mootoriga, lendas omal ajal Prantsuse lendur Pelletier-d'Oisy Pariisist Shanghaisse 90 tunniga. E. M-s.

P. Ameerika Ühisriigid.

Whright'i uus lennuki mootor.

Mai algul teatasid Whright's Air Motor Co. esitajad, et neil olla korda läinud üht uut õhuga jahutatavat lennuki mootorit „Wright Cyclone“ valmistada, mis pidada täielikku pööret õhutehnikas tooma. „Wright Cyclone“ jahutus on täielikult õhuga ja mingisugust veega jahutust ei ole. Praegune mudel annab 450 hobusejõudu ja firma loodab lähemal ajal vähemalt 500 h. j. võimega mootorid ehitama hakata. Sama seltsi poolt on küll varem juba lennukeid ehitatud, mis õhuga jahutatavate (air-cooled) mootoritega varustatud, kuid kuni „Wright Cyclone'i“ ehitamiseni on need kõik alla 200 hobusejõu olnud. E. M-s.

Piirivalve tegevus.

Piirivalve poolt kinnipeetud „Paradiisist“ ületulejad.

Väiksed teated.

Teenistuse kestvus Saksa riigiasutustes.

Teenistuse aja kestvus Saksa riigiasutustes on üldiselt 51 tundi nädalas (meil 41½ tundi nädalas). Suurtes linnades (Berlin, Hamburg, München, Köln) on teenistuse aeg lühendatud 48½ tunnini nädalas, et võimaldada nädalas kaks vaba öhtupoolikut. 22 linnas on lubatud teenistusaega päevas kahte ossa mitte jagada (ilma lõunavaheajata). Nii pikk teenistuse aeg on määrustes põhjendatud riigi raske seisukorraga. A. K.

Lennukil Brüsselist Kongosse.

Nagu „The Aeroplane“ teatab, jõudsid Belgia lendurid leitnant Thieffry, Roger ja de Bruycker, kes 12. veebruaril Brüsselist välja lendasid, 3. aprillil Leopoldville'i, Belgia Kongos. Lennukiks oli neil sõjalennuk „Hardley-Page“ V. 8. F., varustatud ühe Rolls-Royce „Eagle“ IX. ja kahe Siddeley-Puma mootoriga. Marsshrut läks üle Prantsusmaa, Perpignani, Orani, Sahaara kõrbe, Niamey — Leopoldville'i. Kokku lennati 5100 miili. E. M-s.

Kaitseväe elu.

Kolonel Jakob Rosenbaumi mälestuseks.

Mõni nädal tagasi tõi telegraf meile kurva teate, et 2. aprillil on punase terrori ohvrina Solovetski saare vangimajas surnud endine Eesti Tartu tagavara pataljoni ülem kolonel Jakob Rosenbaum.

Põnevusega ootasime lähemaid andmeid kolonel Rosenbaumi surma kohta, kuid üksikasjalisemad teated jäid tulemata. Meie teame vaid nii palju, et kolonel Rosenbaumi Solovetski saarel vangilaagris kinni peeti

ja et tagajärjeta jäid kõik meie Valitsuse astunud samud, et teda vabastataks ja Eestisse tulla lastaks. Ja siis saabus siia teade, et kolonel Rosenbaum 2. aprillil kopsupõletikku seal ära on surnud.

Veel praegugi mäletavad tartlased hästi seda heasüdamlist patriooti, kes 1917—18 a. Tartu Eesti tagavara pataljoni ülemaks oli. Pataljon oli tookord ligi kaks rügementi suur ja ilmatute raskustega tuli

kolonel Rosenbaumil ühes oma abi, leitnant Kuperjanoviga, võidelda selle enamlise voolu vastu, mis pataljonile Läti küttidelt külge oli hakanud. Isäärani mäletavad tartlased seda, kui 21. novembril 1917 a. kolonel Rosenbaum pataljoni täies koosseisus raekoja ette meelevalduseks Eesti Maapäeva hääks välja tõi, samuti on ka tartlastel see meeles, kuidas kolonel Rosenbaum veel samal päeval pärast lõunat ühes 38 teise Eesti ohvitseriga kohaliku täidesaatva komitee poolt vangistati, siis 3 öödpäeva mitme teise ohvitseriga vangimajas kinni peeti — kütmata ruumis, ilma söömata ja viimaks 24. novembri öhtul kell 17 „Vanemuise“ saali „tribunaali“ ette veeti, kus tema üle Eesti kommuuna „diktaator“ Viktor Kingissepp ja E. Meister kohut mõistsid. Kolonelile pandi süüks, et tema pataljoni relvastatult meelevaldusele toonud ja et ta Eesti sõjaväelaste ülemkomitee ja 12. armee käsud tähelepanemata jätnud. Oma kaitseks seletas kolonel, et see meelevaldus olnud vaid sõjaväe paraad, mida sõjavägi ainuüksi relvus olles teha võib, rõhutada sealjuures oma kohustust Eesti kodumaa vastu. „Tribunaal“ ei saanud oma otsust kolonel Rosenbaumile üle teha, sest samal ajal peeti sealsamas tagavara pataljoni üldkoosolek, kus vastu võeti otsus, et kolonel Rosenbaum vabastatakse; samuti otsustati teda paluda, et ta senisele kohale tagasi tuleks. Ja siis tungisid relvastatud sõdurid kohturuumidesse, lõpetasid tribunaali istangu ja viisid kolonel Rosenbaumi täidesaatvasse komiteesse, kust ta järgmisel päeval pärast lõunat vabastati. Pataljoni ülema kohale jäi ta edasi. Tuli Saksa okkupatsioon. Ja seda aega, millest kolonel arvas, et see kaua võib kesta, ei tahtnud ta Eestis mööda saata, vaid reisis ära Venemaale, kus ta kõrvalistel teedel Siberisse pääsis. Seal astus ta adm. Koltshaki väkke ja võitles enamlaste vastu, kuni Koltshaki langemiseni. Kui Koltshaki vägi lagunes, läks ta kind-

ral Ungern-Sternbergi väkke üle, ning selle väe hävinemise järele elas ta Põhja-Mongoolia metsades jere-miidina-üksikuna, toites end kalapüügist ja metsmarjust. Ent seda elu ei suutnud ta kaua välja kannatada ja tuli tagasi Siberisse, kus ta aga punaste poolt vangistati. Siis saadeti ta Solovetski saarele sunnitööle, kus ta äravintsutatuna ja ärakurnatuna suri. Kahjuks pole meil tema lähemaid eluloolisi andmeid. Teame vaid, et ta Jaapani sõjast kompani ülemana osa võttis, kus mitu aumärki ja aukõrgendust sai. Ilmasõjast võttis ta pataljoni ja rügemendi ülemana osa, kus mitu korda kehast haavatud ja mõlemast jalast läbilastud sai. Missugune lugupidamine tast Vene sõjaväes oli, sellest annab tunnistust see, et talle seal kõik sel ajal olemas olevad ohvitseri lahingumärgid mõõkadega üksteise järele annetati. Vene revolutsiooni ajal, kui Vene sõjavägi lagunemisel oli ja Eesti rahvuslikke polke asutama hakati, tuli kolonel Rosenbaum Eestisse ja 1917 a. sügisel määrati Tartus asuva Eesti tagavara pataljoni ülemaks, missugusel kohal oli kuni pataljoni likvideerimiseni Saksa okkupatsiooni võimude poolt — 24. veebruarini 1918 a.

Kolonel Rosenbaum ei saanud oma eluaastaid kaugeltki rahus mööda saata. Kaks aastat kestev Vene-Jaapani sõda, siis neli aastat kestev ilmasõda, siis kodumaal vägikaika vedamine enamlastega, pärast viis aastat kodusõda, siis vintsutus, vangistus ja sunnitöö — rohkem pole tarviski, et üht inimest murda. Ja nüüd on ta oma pea pidanud võõrsil puhkama panema viimsele unele. Meie ei saa muud, kui leinata temas ausat ja kohusetruud isamaalast, keda vali saatust ei lasknud osa võtta meie Vabadusheitlusest.

Kodumaa muld, mida ta tulise patrioodina armastas, — see muld ei saanud teda mitte oma külma kaissu vastu võtta. Olgu kerge tal puhata võõras mullas

E. M.-s.

2. diviisi kahurväe noorsõdurite vannutamine.

28. mail pühitses 2. diviisi kahurvägi pidulikult noorsõdurite truudus töötuse andmist. Peale truudustöötuse andmist korraldas kahurväe 1. grupi ülem major G. Rasumov sõjaväelised harjutused, nagu võidusõit kahuritega, ratsasõit takistustega, võimlemised, spordiharjutused jne. Selle järele olid Ropka mõisa pargis näitelavalised ettekanded. Mängisid 2. div. kahurväe puhkpillide ning üleajateenijate kogu keelpillide orkestrid. Peale selle oli korraldatud ühine laud, kus ohvitserid, sõdurid ja kutsutud võõrad üheskoos õhtueinet võtsid. Õhtusöögi ajal pidas diviisi ülem, kindral-major Pödder sõduritele sütitava kõne, mille järele sõdurid ja ohvitserid teda kätel ümber pikkade laudade ringi kandes tema oma kohale tagasi asetasisid. Linnast oli rahvast rohkel arvul pidu vaatama ilmunud.

E. M.-s.

Merijõudude tegevusest.

12-dal mail algas meridivisjon täieulatusliselt oma suvist navigatsioon. Esialgelt möödub see Tallinna reidil, kuna juuni algul kaugem tegevus kavatsusel on. Nimelt sünnivad eelmiste aastate eeskujul kahurtorpeedo laskmised ja muud õppused kui ka manöövrid väljaspool Tallinna lahte.

III järgu diviisijoni laevad on tegevuses ühenduse pidamise alal merikindlustega.

Suuremal reisil oli juba sõjalaevastiku baasi abilaev „Kompass“ O-sti pool, et sidepostisid varustada ja ühtlasi hüdrograafilise ekspeditsiooni tarbeid rahuldada.

Õpetegevus kaldal on lõppenud ja kõik kursandid laevadele komandeeritud.

Laevastiku juures on ettevalmistusel vilunud tuukri ohvitseri juhatusel II tuukrite lend.

Merikindlustes on noorte kursusi lõppenud, patareid komplekteeritud ja käsil suviste laskmiste eelõppused.

Soome presidendi külasviibimisel esines merijõud paraadil dessant-pataljoniga, kus ka merikindlused esitatud olid, kust selleks päevaks meeskond Tallinna toodi.

Spordi alal avati 17-dal mail Merijõudude sporditoimkonna ja meriväe ohvitseride kogu poolt ühiselt ehitatud muru-tennis plats. Platsi avas esimene mänguga pidulikult merijõudude juhataja meriväe-kapten S a l z a.

Plats asub Merijõudude staabi juures, kus ühtlasi ka valley ja basket-balli platsid laevastiku ohvitserkonnale ja meeskonnale.

Lgs.

Raamat-teated.

Neil päevil ilmus kindralstaabi IV osakonna väljaandel Joh. Mey „Inglise-Eesti meresõnastik.“

Juba Vabariigi loomisest saadik tegutseb kindralstaabi IV osakond meremõõtmise ja merekaartide ning topo- ja hüdrograafilise kirjanduse soetamise

alal. Kaartidest ja mainitud kirjandusest läheb hea osa ka väljamaale ja muulaste kätte, eriti on sellest huvitatud mereriikide hüdrograafia ametid, ülikoolid, merekaubanduse ärid jne. Et Eesti keelt välismail veel õieti vähe tuntakse, siis on sealt poolt tungivat soovi

avaldatud tarvilise sõnaraamatu järele, mille abil muu- lastel hõlpsam oleks meie kaartidest ja vastavast kirjandusest aru saada ja neid lugeda. Samuti on ka Eesti mereasjanduse ringkonnad Inglise-Eesti mere- oskussõnastikust huvitatud ja selle vajadust tunnud. Neile soovidele vastu tulles ja silmaspidades, et Eestis tänini sarnast raamatut veel ei olnud, anti välja ülal- nimetatud meresõnastik.

Inglise keelt mõistetakse pea igalpool maailmas mereasjanduse ja laevasõidu alal, samuti tuleb ka Eesti meremeestel, eriti neil, kes välismaa kaugemates vetes sõidavad, alati Inglise keelega tegemist teha, selle- pärast on ka Inglise keel sõnastiku alguskeeleks võetud.

Raamatusse on Inglise oskussõnadest ja mere- keele lausetest peaaesjalikult need võetud, mis kõige rohkem Inglise merekaartides ja lootsiraamatutes (sailing directions) tarvitatakse. Nendele vastavad eestikeelsed oskussõnad ja laused on praegu suuremalt jaolt meie merekeeles, ning merekaartide ja hüdrograa- filiste toodangute kokkuseadmisel tarvitusel, osalt on autor ka hulga oskussõnu ja lauseid vanast merekeelest toonud, mis meremeeste keskel mõnel pool veel praegugi tarvitusel ja mis võrsunud ajajooksul enamalt Rootsi ja Hollandi keeltest.

Keeleliselt on raamatu läbivaadanud Tartu ülikooli Eesti keele lektor Joh. V. Veski ja kindralstaabi Inglise keele tõlk. John Asman. Seega oleks raamat oma sisu ja eesmärgi ning ka nägusa välimuse poolest soovitatav mitte ükski meremeestele, vaid ka kõigile, kes meie mereasjandusest ja laevasõidust huvitatud.

Raamat on saadaval kindralstaabi IV osakonna kaartide ladus (Suur Brookusmägi 8) ja raamatukaup- lustes. Hind kõvas köites — 160 marka. J. M.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

Revue militaire française, 1. mail 1925. 1) Kolonel Normand, Prantsuse ja Saksa kind- lustused. 2) Kolonel Alléhaut ja commandant Gou- bernard. Ühe Saksa arvamise puhul Prantsuse sõja- väeliste põhimõtete kohta. 3) Commandant Grasset, Üks kohtamislahing. Virton. 4) Kapten Perré, Saksa

juhtimine ja tankid 1914—1918 a. sõjas. 5) Kolonel Pagézy, Lennukivastane tuli ja õhukaitse diviis. 6) Commandant Duchemin, Lõhkeained (1914—1918.) 7) Sõjaväelised uudised väljamaal. 8) Raamatud ja ajakirjad.

Revue d'Artillerie. 15. mail 1925 a.

1) Kokkuvõtlikud märkused karburantide kohta, kindral X 2) Tähtsamate sõjatööstuse harude arenemine Saksamaal 1914—1918 a., kolonel-leitnant Gavard. 3) Kahurväe seisukohtade ja vaatluspunk- tide valimine, commandant Hériard—Dubreuil. 4) Kahurvägi ja automobiil Saksamaal, commandant Laurent. 5) Asimuti kindlaksmääramine arvutuseta, commandant de F. 6) Magneesiumi tööstusline analüüs, kapten Bonnard ja keemiker Dandurand. 7) Mitmesugused teated. 8) Bibliograafia. 9) Aja- kirjade artiklite süstemaatiline nimestik. 10) Amet- lik osa. A. K.

Inglismaa.

The Army Quarterly, aprill 1925.

1) Toimetuse poolt. 2) Briti sõjaväe ametlik ajalugu ilmasõjas. 3) Korea piir, kapten M. D. Kennedy. 4) Kindral Lanrezac. 5) Mõned vaated moraali ja juhtimise kohta, Kindralstaabi major H. G. Eady. 6) Saksa ametlik sõjaraunanne. 7) Moderniseeritud drilli süsteem, kapten B. H. Liddell Hart. 8) „Tsi- viil sõda“, kolonel-leitnant A. Baird Smith. 9) Hol- landi-Saksa piir, Demetrius C. Boulger. 10) Robert Jackson'i distsipliin, kolonel J. F. C. Fuller. 11) Diviiside ajalood ilmasõjas. 12) Territoriaalvägede jalgväe brigaadi õppusel. Muljed, kapten M. R. Rodwell. 13) India piirisõja viiside teaduslik käsitlemine, kapten M. C. T. Compertz. 14) Serbia-Türgi sõjakäik 1876., W. E. D. Allen. 15) Öine patrull. 16) Sõjaväe selg- roog, leitnant T. H. Keble. 17) Sõjaväe kulude komi- tee raport. Rügemendi vaated, leitnant G. L. Appleton. 18) Väljamaa sõjaasjanduslised raamatud. 19) Üle- vaated ja märkused uute sõjaasjandusliste raama- tute ja artiklite kohta. 20) Lisa. (Sõjaministeeriumi ja Kindralstaabi juhtiv koosseis. Väeosade dislokat- sioon Inglismaal ja Indias.) A. K.

Ametlikud teated.

Ülendatakse Vabariigi Val. otsusega 13. maist s. a.: Sõjaväe ametnik Mihkel Piigert, Merijõudude staa- bist — meriväe noorem-leitnandiks vanusega 5. märtsist 1920 a.

Nimetatakse: Kapten Georg Heimsal, Merijõudude staabist — sama staabi majanduse osakonna ülemaks, arvates s. a.

Viiakse üle teenistuse huvides: Sanitaär kapten

Konrad Heilmann, Tallinna sõjaväe haigemajast — Sõjaväe ühend. õpeasutustesse, arvates 1. juunist s. a.

Arvatakse reservi teenistuse huvides: Leitnant Roman Javorsky, Sakala jalgväe rügemendist, arva- tes 26. maist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui mitte Eesti kodanik: Reservi lipnik Mihkel Vassiljev, arvates maist 23. s. a.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

Sõjaringkonna kohus oma istangul 12. mail s. a. arutas major Kromeli eesistumisel järgmisi süüteo asju:

2. jalgväe rügemendi reamees Georg Stegemann'i süüdistati ja leiti süüdi olevat järgmistes asjades: 1) 28. jaanuaril s. a. jooksis ta üksik. distsiplinaar- kompaniist jäädavalt väeteenistusest lahkumise eesmärgiga ära, ning tabati politsei poolt päev hiljem ja 2) omastas ning pillas ära temale tarvitamiseks väljaantud mit- mesugust kroonu riidevarustust 10.170 marga väärtuses.

Kohus leidis, et rahuaegne väejuooksikus on kuri- tegu, mille eest seadus 4—6 aastani vangirooduga karis- tab ja sellepärast määras temale 4 aastat seda karistust.

Varustuse pillamine oli kaebaluse poolt juba kol- mas juhtumine, mille eest sel puhul seaduses on karis- tuseks ettenähtud 1—3 aastat distsiplinaar-kompaniid, mispärast kohus temale selle eest ka 2 aastat tähenda- tud karistust määras.

Mõlemaid karistusi koostades, mõistis kohus lõpu- likult Stegemanni 4 aastaks vangiroodu, ühes kõigi

Vabadusristi kavalerid.

Major Hans Tuksam,
Vabadusristi I liigi 3. järgu kavaler.

Sündinud Vana-Suislepi vallas, Viljandimaal 17. (5) detsembril 1885 a. Õppinud Tartu kooliõpetajate seminaaris ja hiljem Tartu ülikooli õigusteaduse osakonnas. Sõjaväelise hariduse omandanud Vilno sõjakoolis. Peale seminaari lõpetamist 1906 a. töötas kooliõpetajana ja seltskonnategelasena Tarvastus, Tapal ja Tallinnas. Kutsuti mobilisatsiooni puhul 1916 aasta märtsis Vene sõjaväkke. 12. aprillil 1917 a. astus I. Eesti rügementi, kus teenis kuni Saksa vägede meie maale tulekuni, millal teenistusse määrati Eesti sõjaväe staapi. Meie rahvusliste väeosade laialisaatmise järele Saksa okupatsiooni võimude poolt töötas omakaitse organiseerimise alal, võttes oma peale kaitseliidu peastaabi formeerimise ja organiseerimise töö. Mobilisatsiooni väljakuulutamisel lahkus 21. nov 1918 a. kaitseliidu staabiülema kohalt ja ilmus teenistusse 1. jalgväe rügementi, mille koosseisus kuni vabadussõja lõpuni osavõttis sõjategevusest Viru ja lõuna väerindadel. 1920 aasta 9. veebruarist kuni 2. augustini oli 1. diviisi staabis kohtu jaoskonna ülemaks. Siis teenis kindralstaabi operatiiv-osakonnas kuni 1. nov. 1920 a., mil üleviidi 2. diviisi staapi, kus teenis esiti vanema käskudetäitja ohvitserina ja pärast staabiülema kohuste täitjana. 3. diviisi uuesti ellukutsumisel 1. juulil 1921 a. määrati ta selle diviisi staabi formeerijaks ja staabiülema kohustetäitjaks, missugusel kohal ka tänini asub.

Peale Vabadusristi on talle annetatud Vabariigi Valitsuse poolt veel tasuta maa normaaltalu suuruses.

iseäraliste õiguste kaotamisega ja sõjaväe teenistusest väljaheitmisega.

Stegemann oli rügemendi kohtute poolt juba varem 3 korda karistatud, missugusest ajast temal veel ärakandmata oli 1 aasta 11 kuud ja 10 päeva. Kõiki neid aegu koostades, määras kohus temale 5 aastat 11 kuud ja 10 päeva vangiroodu.

Peale selle mõisteti süüdlaselt kroonu kahju katteks välja 10.170 marka.

* * *

Kodan. Mihkel Edermann'i süüdistati selles, et tema vabadussõja ajal, olles 6. veebruaril 1919 a.

Kapten Felix Tannebaum,
Vabadusristi II liigi 3. järgu kavaler.

Sündinud Krimmis 10. novembril 1893 aastal. Keskhariduse saanud Pärnu gümnaasiumis. Astus 1914 a. sügisel Petrogradi ülikooli matemaatika teaduskonda, kust vabatahtlikuna 1. veebruaril 1915 a. Pauli sõjakooli astus, mille lõpetamise järele 103. tagavara pataljoni teenistusse määrati. Osavõtnud ilma sõjast väerinnal 1915 a. augustist kuni novembri kuuni 1917 a., teenides esialgu 2. Kaukaasia Kütirügemendis ja pärast 735. jalgväe rügemendis kompani- ja pataljoniülemana. 1917 a. novembris al. kapteni auastmes kodumaale tulles astus 2. Eesti jalgväe rügementi ja määrati Pärnus vormeeritava pataljoni ülemaks. Patljoni laialisaatmise järele okupatsiooni võimude poolt läks al. kapten Tannebaum reservi. 1918 a. sügisel astus Riia politehnikumi kaubanduse osakonda, kuid Vabadussõja lahtipuhkemisel sõitis kodumaale tagasi ja määrati teenistusse 2. jalgväe rügementi, mille koosseisus vabadussõjast algusest kuni lõpuni osa võtnud — esiti kompani- ja pärast pataljoniülemana. Peale vabadussõja lõppu läks reservi, et jätkata õppimist Tartu ülikooli kaubandusteaduse osakonnas, missuguse kursuse 1924 a. kevadel lõpetas. Teenib praegu Eesti panga Pärnu osakonna juhataja abina.

Peale vabadusristi 2. liigi 3. järgu omab kapten Tannebaum veel Vene Anna ordu 2. ja 3. järgu ning Stanislause 3. ja 4. järgu aumärgid.

Lääne maakonna rahvaväe komisjoni poolt sõjaväkke vastu võetud ja 1. jalgväe rügementi määratud, sinna ei ilmunud, vaid meelega vaenlase poole üle läks, kust alles peale rahutegemist Eestisse tagasi ilmus.

Kohtualune ennast süüdlaseks ei tunnistanud.

Kohus leidis Edermanni temale ettepannud süüdistuses süüdi olevat, kuid selle vahega, et ei ole kindlaks tehtud, et tema just vaenlase pool N.-Venemaal viibis.

Kohus leidis, et Edermanni süütegu — väejooksikus sõja ajal — on seaduse järele karistatav surmanuhtlusega, või eluaegse, ehk 4—20 aastase sunnitööga.

Tähelpannes, et käesolev kuritegu oli toime pandud enne 11. märtsi 1921 a. Amnestia seadust ja et kohtualune enne selles seaduses tähendatud tähtaega ise vallavalitsusesse ennast ülesandma ilmus, — otsustas kohus Edermanni vastavastutusest ja karistusest ühes kõigi tagajärgedega.

* * *

1. suurtükiväe rügemendi endist noorem-allohviteri Harri Timoteus't süüdistati selles, et tema, olles ajutiselt 2. patarei veltveebli kt., 21. oktoobril 1923 a. sama patarei reameest Lekki äritatud olekus mitu korda vastu kõrvu ja nägu niivõrd tugevasti löi, et viimasel kõrva kuulmenahk vigastatud sai ja ta 50% kuulmisest kaotas.

Kohtualune ennast süüdi ei tunnistanud ja kohus leidis, et tema vastu tõstetud süüdistus küllalt tõeks ei ole tehtud.

Küll aga leidis kohus, et Timoteus on süüdi selles, et ta Lekki, kes purjus oli, käega vastu rindu tõukas, mis peale see oma voodisse kukkus, kuna aga kindlaks pole tehtud, et Lekki kõrv just selle tõuke ja kukkumise tagajärjel vigastatud sai. Pealegi selgus, et Timoteus joobnud Lekki sellepärast tõukas, et viimast vaigistada ja teda voodisse magama heitma sundida.

Timoteuse tegu — sõdurile hoopide andmine allohviteri poolt — on kuritegu, mille eest seadus nuhtleb 1—2 aast. distsiplinaar-kompaniiga, ehk 2 kuust 2 nädal. kuni 4 kuuni üksikvangistusega, või jälle distsiplinaarse karistusega.

Kohus otsustas Timoteusele määrata distsiplinaar karistusena 10 päeva liht-aresti, aga et ta juba reservis on, — mõistis temale, seda karistust ümberarvates, 7 päeva kodanlist aresti.

* * *

14. mail s. a. arutas sõjaringkonna kohus kolonel Kunnose eesistumisel järgmisi süüteo asju:

Sidepataljoni ream. Verner Maiste't süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et 1) tema 20. aug. 1924 a. olles kompani ülema poolt määratud sõjaväes telefoni keskjaama korrapidajaks montööriks, teenistuskohuste täitmisele omavoliliselt ilmutata jäi ja Nõmmele pummeldama sõitis, kus joobnud olekus lärmitamise pärast politsei poolt arreteeriti; 2) olles Tallinna sõjaväe keskhaigemajas ravitsusel, läks ta 2. nov. 1924 a. ohvitseride palatisse, kus noorem-leitnant Veidebaum viibis, ja viimase mõnitamise eesmärgiga nuuskas seal ninast põrandale, ning tegi iroonilisi kummardusi ja

3) kui noorem-leitnant Veidebaum temale viisakusea ülevõlpidamise eest märkuse tegi, tungis selle kallale ja peksis teda rusikatega.

Asudes rm. Maiste süütegude omaduste kindlakstegevisele ja nende eest seadusliku karistuse äramääramisele, leidis kohus, et esimene süütegu on korrapidaja kohuste mittekorralik täitmine, mille eest seadus karistab vangistusega 1—2 kuuni sõjaväe türmis, mispärast ka kohus temale 1 kuu seda, karistust määras; teise kuriteo eest — oma ülemuse (ohvitseri) vastu nõuetava lugupidamise mitteülesnäitamise eest — karistab seadus samuti sõjaväe türmiga 1—2 kuuni ja kohus määras temale 1 kuu seda vangistust; viimane kuritegu — oma ülemuse (ohvitseri) meelega löömine — on seaduse järele karistatav 4—12 aast. sunnitööga, mille eest kohus ka temale 4 aastat sunnitööd määras.

Kõiki karistusi koostades, mõistis kohus lõpulikult rm. Maide 4. aastaks sunnitööle ühes kõigi õiguste kaotamisega ja sõjaväe teenistusest väljaheitmise.

* * *

Pioneerpataljoni end. reameest Eduard Näks'i süüdistati selles, et tema, olles pataljoni relvade ladu varahoidjaks, 1924 a. juuli kuus ladus ülejäägina kogunud mitmesuguseid lõhkeaineid ja materjale 21.500 m. väärtuses omastamise eesmärgiga kõrvale toimetada ja ära peitis, mis hiljem aga kõik kasarmust üles leiti ja ladusse tagasi said antud.

Kohus leidis Näks'i süüdi olevat ettepanud süüdistuses, kuid mitte omastatud varanduse raiskamises.

Asudes Näksile karistuse äramääramisele, leidis kohus, et tema süütegu — teenistuse alal kätteusaldatud kroonu vara omastamine alla 50.000 marga väärtuses — karistatakse seaduse poolt 1½—2 aastani distsiplinaar-kompaniisse mõistmisega, sellepärast määras kohus temale ka 1½ aastat seda karistust.

Arvesse võttes, et Näks juba reservis on, arvas kohus selle karistuse ümber kodanl. vangistuseks ja mõistis süüaluse 1½ aast. kodanlisse türmi ilma õigusi kitsendamata.

* * *

10. jalgväe rügemendi reameest Terenti Jahontov't süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema 23. aug. 1924 a. oma jaotilema isiklikult antud käsku — leiva riüli ees olevat lina puhtaks pesta — meelega ei täitnud ja ka siis selle käsu täitmisele ei asunud, kui see temale rühma ülema poolt koritati.

TARTU MAJAOMANIKKUDE PANK

Tartu, Suurturg nr. 7

Kõnetraat nr. 6-50

Asutatud Tartu Majaomanikkude Seltsi poolt.

Võtab raha hoiule kuldkrooni kindlustusel ja maksab ajakohast kõrgend. protsenti.

Diskonteerib vekslid, annab laenusid mitmesuguste kindlustuste vastu.

Võtab veokirjade ja vekslite järele raha nõudmisi oma peale, saabab raha ilma tasuta igasse Eesti linna ja toimetab kõiki muid panga operatsioone.

Panga tegevuse eest vastutavad Tartu majaomanikud — panga osanikud — oma kinnisvaradega.

Juhatus.

Asudes rm. Jahontov'i süüteo omaduste kindlaks tegemisele ja temale seadusliku karistuse äramääramisele, leidis kohus, et see tegu on oma ülemuse isiklike käsu meelega mittetäitmine, mille eest seaduses karistuseks on ettenähtud 1—3 aastani distsiplinaar-kompaniid. Kohus otsustas temale ka määrata 1 aasta

sesta karistust, kuid arvesse võttes süüaluse arenematust, pehmendas karistust 2 astme võrra ja määras temale 2 kuud ja 2 nädalat sõjaväe türmi. Silmaspidades, et kohtualune reservis on, mõistis kohus, mainitud karistust ümberarvestades, Jahontov'i 5 kuuks kodanlisse türmi, ilma õigusi kitsendamata. V. T.

Kroonika.

— Prantsuse president annetas välisminister K. R. Pusta'le auleegioni suure ohvitseri risti teenete eest, mis K. R. Pusta ülesnäidanud Eesti-Prantsuse sõbraliste suhete arendamisel.

— Soome vabadussõja lõpu mälestuspäeva puhul 16. mail saatis sõjaminister kindral Soots Soome vabariigi sõjavägede Ülemjuhatajale tervitustelegrammi, millele vastus järgnes.

— Valga linna ja maakonna vabadussõja mälestussamba avamine sünnib käesoleva aasta suvel, mil puhul kohalik komitee kavatses väljaanda vabadussõja albumi.

— Meie Riigikogu delegatsioon viibis 14-20. maini Poolas külaskäigul ja sai väga sooja vastuvõtte osaliseks. Viibiti Varssavis, Lódzis, Krakovis, Vilnos ja teistes kohtades. Nende auks korraldati igalpool koosviibimisi, kus poolakad avaldasid Eestile oma elavat ja sooja poolehoidu. Ka Poola ajakirjanduses leidsid ühenduses külaskäiguga, aset pikemad kirjutused Eesti kohta, milles eriti alla kriipsutati seda osa, mis Eesti etendab kommunismi vastases kaitsevõitluses. Varssavis viibimise ajal pani Riigikogu vanem abiesimees A. Jürnan 15. mai hommikul ühes meie sõjaväe esitaja kolonel Jakobsen'iga valgetest ja punastest roosidest pärja, mida kaunistas Eesti värvidega lint, tundmata sõduri hauale. Pärjapanemise juures viibisid ka Varssavis asuvate Poola väeosaade esitajad.

— Eesti Punase Risti peavalitsuse korraldusel peeti üleriiklik „Punase Risti päeva“ tänavu 23. ja 24. mail märkide müügi, pidustuste ja kõnedega. Kinode ja lõbustusasutuste nende päevade sissetulekud lähevad Punase Risti heaks.

— Rahaministeerium esitas Vabariigi Valitsusele „Eesti Maapanga“ põhikirja. „Maapanga“ ülesandeks oleks hüpoteek-krediidi andmine põllumajanduse edendamiseks põllumajandusliste kinnisvarade pantimisel. Põhikapitaaliks on ettenähtud 200 miljoni marka, millest 100 miljoni marka määratakse panga tegevuse algul riigisummadest. Pangal on õigus väljaanda pantkirju, milledena laen välja antakse. Laenu antakse kuni 40% panga hindamisest, ilma et laenu otstarb laenuvõtja poolt ära näidataks. Majapidamise rajamiseks ja täiendamiseks määratud laenu antakse välja niihästi maaomanikkudele kui ka asunikudele, kes riigilt maad saanud väljaostu või põlise rendi alusel.

— Siseminister avaldas sundmääruse raadio aparatuuride tarvitamise kohta. Raadio vastuvõtte aparate võib tarvitada ainult sellekohase loa ja loas tähen-datud tingimistel. Raadio saatejaamade ülesseadmine on keelatud, väljaarvatud riigi raadiojaamad ja Eesti lipu all sõitvad laevad. Kõigile sadamas ja reidil seisvatele võrastele laevadele on saatejaamade tarvitamine keelatud, välja arvatud häda ja abiandmise juhtumised.

— Tallinna-Haapsalu rahukogu tsiiviil-osakonnad otsustas „Eestimaa mõisnikkude maa-krediitseltsi“ Rahaministeeriumi palvel hoolekande alla võtta, kui peremeheta varandust. „Eestimaa mõisn. maa-krediitselts“ jatkas senini oma tegevust Vene valitsuse poolt 1898 a. kinnitatud põhikirja põhjal, ilma et

põhikirja Eesti registreerimise seaduse põhjal oleks registreerinud. Peakosolekud ei ole „Krediitselts“ enam pidada saanud, kuna selts maaseaduse põhjal oma liikmed kaotanud. Revideerimisel on seltsi asjaajamises leitud väärnähtusi.

— Prantsuse välisministeerium on määranud stipendiumi 6000 frangi suuruses (ligi 120.000 Emk.) eestlasele-üliõpilasele, kes end Pariisi poliitiliste teaduste kõrgemas koolis diplomaatlikule tegevusele soovib ettevalmistada.

— 1. aprilliks s. a. olid riigi sissetulekud 1.737.806.349 marka. Möödunud aastal oli esimese veerandaasta jooksul tulusid 1.602.334.897 marka, nii on sissetulekud käesoleval aastal suurenenud.

— Ameerika võla korraldamise asjus jätkuvad läbirääkimised. Ameerika poolt on meile pakutud Poola tingimisi, mille järele tuleks võlg tasuda 62 aasta jooksul. Algvõlga on meil Ameerikale tasuda 14 miljoni dollarit, mis tasumata % käesoleva aasta alguseks tõusis 18 miljoni peale.

— Tartu kommunistide juhi Heidemanni asjus on eeluurimine, mis 8 kuud kestis, lõppenud ja materjal sõjaväe prokurööri kätte antud. Süüdistusmaterjal sisaldab 3000 lehte. Kaebaluseid on 49.

— Eesti ühistegelisel liidul on seljataga juba 5 tööaastat. 1925 a. alguks oli liidu liikmete koosseis järgmine: keskküüninguid 4, ostu-müügiühinguid — 182, ühispankasid — 81, piimatootmisühinguid — 53, masinatarvitajate ühinguid — 64, kartuliühinguid — 17, turbaühinguid 7, elektriühinguid 2, kalameesteühinguid 7, põllumeesteseltsid — 2.

— Hiljuti lükkas Vab. Valitsus Eesti raudteede aktsiaseltsi ettepaneku, anda temale Tallinna-Pärnu kitsarööpline raudtee rendile, tagasi. Nüüd esitas nimetatud aktsiaselts uue ettepaneku Tallinna-Pärnu raudtee rendileandmise ja uute raudteede ehitamise asjus, mis endisega võrreldes soodsamaid ja vastu-võetavamaid tingimisi sisaldab.

— Meie parem rattasõitja — Tallinna „Kalevi“ liige E. Veermann võttis 21. mail Riias rattasõidu võistlustest osa ja omandas 2 esimest, 1 teise, 2 kolmat ja 1 kaheksandama koha. 300 km. maant. sõidus tuli E. Veermann võitjaks ja omandas seega jäädavalt rändava auhinna.

— Sõjaväe varustusvalitsuses ettetulnud kuritarvituste asjus mõistis sõjaringkonnakohus kolle. le. Karunga ja sõjaväe ametnik Bekman'i teenistusest väljaheita ühes aukraadi kaotamisega. Sklären 8 kuuks türmi õiguste kaotamisega.

— Lätis ehitatakse Olaine lähedal ilmasõjas langenud Soome sõjameestele mälestussammas. Avamine on ettenähtud juulis, millest osavõtma kutsutakse ka Soome sõjaväe ja kaitseliidu esitajad.

— Sõjariistadega kauplemise järelevalve konvents Genfis tunnistas vastuvõetavaks Briti põhimõtte, mille järgi sõjalaevad ja nende varustus relvadega kauplemise kohta sõlmitavast lepingust välja jätta tuleks. Vastu seisab Prantsusmaa, kelle eriarvamine lähemal ajal arutusele tuleb. Prantslased nõuavad, et mingit eesõigust ei antaks laevade varustusele ja et relvasid valmistajad ning mittevalmistajad riigid lepingus täielikult ühele alusele peaks seatama.

— 21. mail suri Londonis 73 aasta vanaduses Inglise kindral John D. P. French, Earl of Ypres. Kindral French sündis 1852 a. Kenti läheduses mereväe kapteni ainukese pojana. Tegi kaasa Sudani sõjakäigu ja sõja buuridega. 1914 a. juhtis ta Briti ekspeditsiooni jõudusid, mis Inglise poolt sakslaste vastu välja saadeti, siis kui sakslased ilmasõja algul Belgia ja Prantsuse territooriumile tungisid. Võitlused Ypresi juures andsid tema nimele suremata kuulsuse. 1918—1921 aastani oli kindral French Iirimaa ase- kuningaks ja hiljem Inglise sõjanõukogu esimeheks.

— 12. mail lahkus Pariisis elavate killast teine silmapaistev liitlaste väejuht ilmasõjas, Prantsuse kindral Charles-Marie-Emmanuel Mangin, liitlaste sõjanõukogu liige ja auleegioni suure risti kavaler. Mangin sündis Sarrebourgis 1866 a. diviisi kindrali pojana. Andus varakult sõjaväelisele elukutsel. Võttis osa Senegaalia, Marokko ja Sudani sõjakäikudest. 1914 a. juhatas ta brigaadi. Ülendati peale Douamonti kindluse tagasiõtmist 1916 a. diviisi kindraliks. 1918 a. juulikuu otsustavas pealungis etendas kindral Mangin esimese tähtsusega osa, juhataes Aisne ja Marne vahel tegutsevat Prantsuse X. armeed. Peale vaheerahu tegemist nimetatati kindral Mangin Reini armee juhiks, hiljem liitlaste kõrgema sõjanõukogu liikmeks.

— Soome valitsus annetas Eesti riigimeestele, kaitseväelastele ja avalikkudele tegelastele järgmised Soome aumärgid:

Valge Roosi suur rist: Riigivanem Jaakson'ile, Riigikogu esimehele J. Tõnisson'ile, kaitseminister J. Soots'ile ja siseminister K. Einbund'ile.

Valge Roosi esimese klassi komandori rist: ülikooli rektorile Koppel'ile, hariduseminister Rahamägi'le, Tallinna garnisoni ülemale kindral-major Unt'ile, 2. diviisi ülemale kindral-major Põdder'ile, välisministri abile Tofer'ile ja välisministeeriumi administratiiv-osakonna juhatajale Markus'ele.

Valge Roosi teise klassi komandori rist: Tallinna linnapeale Uesson'ile, välisministeeriumi poliitilise osakonna juhatajale Jürgenson'ile, kaitseleidiu ülemale kolonel Roska'le, merekindluste ülemale kolonel Janitz'ile, sv. ühend. õpeasutuste allohviteride pataljoni ülemale kolonel-leitnant Lõhmus'ele ja politsei peavalitsuse ülemale Reiman'ile.

Valge Roosi esimese klassi rüütli märk: välisministeeriumi sekretärile Õpikule, üksiku eskadroni ülemale major Veiss'ile, riigivanema adjutantile kapten Kurg'ile, sõjaministri adjutantile kapten Landsberg'ile, Tallinna linna politsei ülemale Tolmof'ile ja „Estonia“ teatri direktorile Jungholz'ile.

Valge Roosi teise klassi rüütli märk: ratsarügemendi adjutantile leitnant Ant'ile.

Peale selle on annetatud Valge Roosi kümme medalit.

— 18. juunil s. a. jõuavad Tallinna külaskäigule Poola sõjalaevad, kahrupaadid „Pilsudski“ ja „Haller“.

— 29. mail kell 7 ajal tõusid Lasnamäe aerodroomil lendur-õpilane n.-lt. Alev ühes üleajateenija motorist Tõnishof'iga lennukil „Halberstad-Roland nr. 59“ treeninglennule. Lennuk tõusis 300—500 jala kõrgusele, kuid tegi siis õhus väikese keeru, vajus esiti ühe, siis teise külje peale ja kukkus, nina ees, otse vastu kiviaeda, purunedes rusudeks. Lennuväljal viibijad jooksid õnnetuse kohale. Lennuki rusude vahelt kisti sõitjad välja, kus selgus, et mõlemad elus, kuid meele-märkusetu olekus. Mõlemad olid saanud vähe vigastada, motorist Tõnishof'il on jalaluju murtud. Nad saadeti kohe sõjaväe haigemajja. Saadud vigastuse tagajärjel suri aviomotorist Tõnishof 2. juunil haigemajas ära. Õnnetuse põhjuseks arvatakse põrangut liig väikese kiiruse juures, millele järgnes kukkumine. Aparaat oli kõigiti korras. Et lennuk kandepinnaga vastu kiviaeda kukkus, siis sai see asjaolu arvatavasti sõitjatele elupäästjaks. Käesoleval aastal on see kol-

mas lennuõnnetus. Esimene on n.-lt. Sontagi hukku-mine Tartus, teine n.-lt. Kristeli hukkumine Lasnamäe aerodroomil.

— Kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitaali komitee määras toetust: puudustkannatavaile vabadus-sõja invaliidide kogusummas 1.044.900 marga suuruses, 177 vabadussõjas langenud puudust kannatavaile perekonnale kogusummas 631.000 marka, Imastu invaliidide kodus viibivatele invaliididele 25.000 marka ja Seli sanatooriumis viibivatele 5000 marka.

— Ka käesoleval aastal on invaliididele võimaldatud sanatooriumidesse ravitsusele peasemine Tallinna sõjaväe haigemaja arstlise komisjoni kaudu 10. juunil, kuhu ravitsust soovijatel tuleb ilmuda.

— Piirivalve ohvitseride vormi kavatsetakse muuta, vastavalt maaväe uue vormi kavale. Piiri-valve ohvitseride vorm saaks peajoontes ühtlane maaväe ohvitseride vormiga, erinedes kantide ja värvidega.

— 28. mail oli II diviisi kahurväes pidulik noor-sõdurite trüuduse töötuse andmine. Sel puhul oli korraldatud võidusõit kahuritega, ratsasõit takistus-tega, võimlemine. Sõjaväelistele harjutustele järgne-sid Ropka mõisa pargis selleks ehitatud laval näite-lavalised ettekanded ja teised lõbustused. Ka oli korraldatud ühine laud, millest ohvitserid, sõdurid ja kutsutud võerad üheskoos osa võtsid. Diviisi ülem kindral Põdderit kanteti kōne järele kätel ümber laudade.

— Vabadussõjas langenute mälestussamba eel-töödega on Antsla alevis niikaugemale jõutud, et aasamba avamist käesoleval suvel loodetakse toimetada. Mäles-tussammas püstitatakse alevi keskele, turuplatsile.

— Riigikogu esimees J. Tõnisson esitas Riigi-kogule oma lahkumise teadaande. Riigikogu vanemate-kogu otsusel loetakse J. Tõnisson esimeheks kuni vabas-tamiseni Riigikogu poolt. Tegelikult täidab esimehe kohuseid abiesimees A. Jürman.

— Mõõdunud talvel käisid Vab. Valitsuse kutsel Eestis Rahvasteliidu eksperdid Avenol ja Lowday et tutvunud Eesti majanduslise seisukorraga. Nende käigu tagajärjena on nüüd Rahvasteliidu kulul trükist ilmunud aruanne, broshüürina Inglise ja Prantsuse keeles. Aruanne sisaldab: sissejuhatust, ajaloolist ülevaadet Eesti majandusest Vene ja iseseisvuse ajal, peatükkide viisi ülevaadet igast majandusharust. Broshüür äratas suurt tähelepanu ka väljamaa aja-kirjanduses. Rahvasteliidu asjatundjate otsus Eesti kohta on üldiselt õige kiitav. Toonitatakse tarvidust Eesti panka reorganiseerida, senist laenupoliitikat revideerimisele võtta, põllumajandust edendada, iseseisvat keskpanka ellu kutsuda jne.

— Siseministeeriumi poolt on maksmapandud sundmäärus veo ja sõiduabinõude kohta tulekahjude, loodusjõuliste ja teiste suuremate õnnetuste korral. Sundmäärus näeb ette tähendatud õnnetusjuhtumiste puhul veo ja sõiduabinõude sundslikku andmist tule-tõrje, omavalitsusametnikkude ja politsei korraldusse. Omanikkudele maksetakse tasu kohaliku omavalitsuse kassast volikogu või nõukogu poolt kinnitatud takside järele.

— Aprilli kuu väliskaubandus on jälle passiivne. Sisse on veetud igasuguseid kaupi 846.878.050 mk. väärtuses, väljaveetud 619.306.360 mk. eest. Seega siis sisseveo ülekaal 227,5 milj. marka.

— Eesti paberitööstuse toodang on tõusnud suuremaks ennesõjaaegselt. 1924 a. jooksul müüdi paberit ligi miljardi marga eest.

— Siseministri otsusel võeti Tallinna Toompea kirik ühes päralt olevate kinnis- ja vallasvaradega siseministeeriumi valdamisele. Toompea kiriku nõu-kogu ei olnud selle otsusega rahul ja kaebas administra-tiivkohtu korras siseministri otsuse peale riigikohtusse edasi. Riigikohtu üldkogu otsusel jäeti edasikaebtus sisuliselt läbi vaatamata, kuna koguduse nõukogul edasikaebamise õigus puudub, mis kuulub eestseisuse kompetentsi.

— Riikline põlevkivitööstus on oma 6. tegevusaasta lõpetanud 10.576.740 margalise puhtakasuga. Puhastkasku on andnud ainult Kohtla kaevandus, kuna Kukuruse kaevandus kahju on toonud. Põhikapitali on põlevkivitööstusel 249.775.259 marka. Kohtla suur õlivabrik sai valmis 1924 a. lõpuks.

— Laitaropalisel raudteel on läinud aastal olnud 4.643.467 reisijat, seega siis 399.314 reisijat vähem kui eelmisel aastal. Selle aja kestvusel on raudtee tulu annud ligi 900 miljoni marka.

— Kuna riigikohus tööga liiga koormatud on, siis kavatakse kohtu koosseisu ühe liikme ja prokuröri-abi võrra suurendada.

— Vabariigi valitsus otsustas teedeministrile õiguse anda 1925 a. kestvuseks väljamaa ajakirjanikudele 25 priipiletit välja anda.

— Tallinn on senini saanud riiklist ehituslaenu 129 miljoni marka. Hiljuti oli linna ehituskomisjonis jagamisel 41.125.000 marka, millest otsustati anda toetust ehitusühingutele ja eraisikutele 21.125.000 mk. ja linnale 75 korterilise maja ehitamiseks 20 miljoni mk.

— Saaremaa valdamise ajal sakslaste poolt 1917 a. oktoobris Muhu väinas hukkunud Vene soomuslaeva „Slaavat“ kavatakse üles tõsta ja seda tööd anda kahe väljamaa ettevõtte kätte. Tõstetööd läheksid maksma üle 22.000 naelsterlingi.

— Eesti Rahva Muuseum Tartus muudetakse riiklises Eesti Rahvamuseumiks. Tegevusalad Tartu ja Tallinna muuseumide vahel jaotatakse kindlasti ära, samuti määratakse kindlaks vahetartu ülikooliga.

— Maikuul eksporteeriti väljamaale üle 8500 tünni, s. o. ligikaudu 30.000 puuda, mune aga umbes 2 miljoni tükki.

— Kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitali komitee määras kindlaks 1. detsembri kapitalist toetusmääramise korra. „1. detsembri kapital“ oli 1. maiks suur 8.095.000 marka. Viimasel jagamisel määrati ühekordist toetust 21 isikule ja perekonnale ja igakuulist toetust 13 isikule ja perekonnale.

— Üleriikline keskkoolilise spordivõistlus peetakse Tallinnas 13., 14. ja 15. juunil.

— Vasknarva ja Tartu vahel ühendust pidava aurik „Luik“ peale avati Vene kaldalt püssituli. Laev oli Eesti vetes. Laskjateks arvatakse Vene piirivalvurid.

— Jaapanit tabas jälle uus maaväriseimine. Hävinenud on 3000 maja, hukkunud 1500 inimest, peavarjuta jäänud ligemale 20.000 inimest. Õnnetuse piirkond 25 ruutmiili.

— 21. mail lahkusid Kings Bayst Teravmägedel Norra kuuluse polaarmaade uurija Roldal Amundsen ja ta kaaslane ameeriklane Lincoln Ellsworth kahe spetsiaalennukiga, et jõuda põhjanabale. Kings Bayst on põhjanabani 1100 kilomeetrit. Lennukid olid varustatud bensiniga edasi-tagasi sõiduks. Amundseni ja ta kaaslaste kohta puuduvad senini igasugused teated, mis põhjust annab mitmesugusteks kartusteks ja oletusteks. Kogu maailm jähtub sündmust suure põnevusega. Kaalutakse igaks juhtumiseks päästeekspeditsiooni saatmist. P.-A. ühisriikides moodustati Amundseni päästmise komitee, kes korjanduse korraldas, kus juures juba esimesel päeval 465.000 dollarit kogus.

— Sõjaringkonnakohtus oli arutusel mitu kommunistlike tegelaste süüteoasja.

1. detsembri mässust osavõtmise eest (vangistas Balti jaamas sõjaväelasi) mõisteti Johannes Tischler 10 a. vangi.

Port-Kundas elutsevat Karl Kallast süüdistati kommunistlike salaorganisatsioonide tööst osavõtmises, maksva riigikorra kukutamise sihil. Tunnistajate abil tehti Kallase süü kindlaks ja ta mõisteti 4 a. parandusmaja.

Samasugune süüdistus oli esitatud Raplas elutsevale Johannes Randorpile, kelle tegevus aga eelmisega võrreldes palju aktiivsem. Randorfi karistati 8 a. sunnitööga.

Noorkommunist Bernhard Poobus oli vastust andmas kihutustöö tegemise asjus riigikorra kukutamiseks. Läbiotsimisel on ta juurest leitud mitmesugust kirjandust. Poobus mõisteti vangi 6 a., 8 kuuks.

Vene „Dobroflotis“ teeniv Jaan Tomson'ile anti süüks kihutustöö tegemist tööliste seas maksva riigikorra kukutamiseks. Tomson oli paljude kommunistlike organisatsioonide liige. Kohtuotsus — 8 a. sunnitööd.

1. detsembri tegelasena istus süüpingil Helene Pender, kelle korteris varjanud endid põrandaalused mässusalkade organiseerijad. Ka õmbles Helene Pender enne 1. detsembrit kommunistide ülesandel sõjaväe vormiriiete rinnaesiseid, milledega varustati mässusalkasid 1. detsembri hommikul. Maja õuest, kus elas Helene Pender ja ta mees Gustav Pender (sõjaväljakohtu otsusel mässust osavõtmise eest mahalastud) leiti mulla seest hiljuti Vene sõjaväe vintpüssi padruneid ja 85 Eesti sõduri mütsimärki. Helene Penderile mõisteti 6 a. vangistust.

Teistest süüasjadest erines noorte koolipoiste L. Klaaseri, A. Paveli ja E. Seini protsess, keda süüdistati 1. detsembril siseminister K. Einbundi korterisse tungimise ja elu kallale kippumise pärast. Karistus — A. Klaaserile 2 a. parandusmaja, A. Pavel ja E. Seini — 3 a. tümi.

— Vene sotsiaal-revolutsionääride endine juht Boris Savinkov lõpetas Moskvas oma elu, hüpates alla vangimaja 5 korralt. Savinkov võttis ka otsekoheselt ehk kaudselt osa kõigist Venemaal 1902—1906 a. a. vahel toime pandud terroristlikkudest aktidest. Nii valmistas ta ette minister Plehve ja suurvürst Sergei Aleksandrovitschi elu kallale kippumise. 1906 a. lahkus ta väljamaale, loobudes endisest tegevusest. Venesse tõi teda uuesti tagasi 1917 a. revolutsioon, kus ta Kerenski ajal mitmel tähtsal kohal oli — ta sai sõjakomissaariks, sõjaministri abiks. Enamlaste riigipöörde paiskas Savinkovi Doni äärde, siis korraldas ta mässu Jaroslaavis ja mujal, esitas Koltshakki ja sõitis interventsiooni õhutamiseks Pariisi. Viimati sattub ta Poolasse ja hakkas seal enamluse-vastaseid partisaansalkasid organiseerima. Hiljem võttis temas pettumus maad ja ta pööras 1924 a. patukahetsejana Venemaale tagasi. Piiril tabati Savinkov ja Peterburi kõrgem tribunaal mõistis ta surma. Kesktäidesaatev nõukogu vähendas karistust, mõistes Savinkovi 10 aastaks vangi.

— Dorstfeldi söekaevanduses, Esseni lähedal plahvatas 1000 kilogrammi dünamii. Õnnetuse silmapilgul viibisid kaevanduses 238 töölisi. Seni on neist maa alt surnutena välja toodud üle 50. Kõik plahvatusse piirkonnas olevad hooned on täiesti hävitatud.

— Amundsen sõitis 20. mai õhtupoolikul Kingsbay'st, Norras, kahe merelennukiga põhjanabale välja. Lennukid on varustatud 2600 klm. sõidu jaoks, toitu ja teisi tarbeaineid on 6 liikmelise meeskonna jaoks 6 nädalaks.

— Varssavis tabati kommunistide salakoosolek, millest 50 inimest osa võttis, kellede hulgas seimi liikmed-kommunistid ja kominterni delegaadid. Leiti hulk dokumente ja kviiitunge, mis kinnitavad rahasaamist nõukogude valitsuselt.

— Riigivastase tegevuse pärast arreteeriti kaitsepolitsei poolt „Tsentrosojusi“ ekspeditsiooni juhataja Eduard Reiming, kes muu seas segatud ka 1. detsembri lööksalkade organiseerimisesse. Nüüd lasus tema õlgadel peajasjalikult ühenduse pidamine Venemaal viibivate kommunistidega ja põrandaalune organiseerimine. O. K.

Kaitseliitlane.

Meie ei ole üksi.

Tänavu kevadel elas Eesti üle kahed pidupäevad. Paari kuu eest külastas meid Läti riigipea ühes maa- ja meriväe kõrgemate ülematega ja äsja alles lahkus meilt Soome president oma saatkonnaga.

Olgugi, et need külaskäigud ei kannud eraldi ametlist laadi, olgugi et naaberriigi pead ei tulnud siia ametlikkudele konverentsidele, sellest hoolimata on neil külastamistel igatahes niihästi meie riigi, kui ka kogu Balti riikide kohta suur tähtsus.

Meie ei hakka selles lühikeses kirjutuses juurdlema kõiki neid tagajärgi, mis võivad anda niisugused sõbralikud külaskäigud, vaid peatame ainult ühe fakti juures, millel ka meie kaitseliidu kohta eriline tähtsus.

Tähendatud külaskäikudest võib järeldada: Meie ei ole üksi.

On olemas kaks seisukorda, kus inimene ei taha olla üksi. Nimelt suure rõõmu puhul on inimesel kitsas ja igav olla üksi, sest ta soovib, et ka teised temaga jagaksid rõõmu silmapilke. Aga veel raskem ja otse öudne on olla üksi rasketel aegadel. Siis otsib inimene teist, kes teda võiks ka toetada olgu kõlbliselt või jälle jõuliselt.

On olemas inimesi, kes katsuvad ära näidata, et meie kaitseliidu organiseerimisel ei olevat kuigi suurt mõtet. Need inimesed, kelle hulgas tihti leidub optante ja teisi niisuguseid, kes meie riigi ehitamisel ei ole näinud just palju vaeva, ütlevad: Mis on teie pisukene kaitseliit? Teie ei tunne suure riigi jõudusid. Sellest kaitseliidust ei jatku vastupanuks kuigi kanaks. See on peotäis inimesi võrreldes suure riigi jõuga ja see pillutakse ruttu ja kergesti laiali.

Nii nad kõnelevad ja väga võimalik, et niisugused jutud ka leiavad mõnel pool tähelepanu.

Aga just tänavu kevadel möödunud pidupäevad kinnitavad meile, et meie kaitseliit ei ole mitte üksi. Olgugi, et ei ole kuulda lõuna ja põhja pool olevatega naabritega tehtud lepingutest, kuid sellest pole viga. Meie olime ju selle südamlikkuse tunnistajad, mida avaldasid niihästi külaliste vastuvõtjad, kui ka küllatulejad ja kas niisugune südamlikkus, põhjalik üks-teise tundma õppimine ja teine teise kasust arusaamine ei kirjuta kindlamaid lepinguid, kui see paberi peal iganes võimalik.

Seda tahame uskuda, sest see on nii.

Juba endistel aastatel, kus meie üks-teist õieti ei tunnudki, kus oli isegi aastate vältel

selleks töötatud, et naabruses elavate rahvaste vahel tekiks vaen, tuli juba avalikuks, et üks ei luba teist orjastada. Eks tulnud siis Soome salgad vabatahtlikult üle lahe meie maale ja eks läinud meie väed jälle vabatahtlikult Läti poole.

Kes oleks võinud siis neid sundida, kui meil endil poleks olnud selleks tahtmist.

Kui mitukorda suuremaks ja arvukamaks tõuseks küll edespidi niisugune liikumine. Nüüd, kus inimesed üksteisele nii tuttavad, kus appiminekul oma kindel teadupärane eesmärk, kus ühine kasu seda nõuaks, nüüd oleks niisugune nähtus kõige laiemas piirkonnas ka loomulik.

Pidupäevad on möödas ja inimesed võivad jälle asuda rahuliselt oma igapäevasele tegevusele. Kuid ometi ilmaaegseks ei tohi need pidupäevad jääda, vaid meie peame püüdma kõiki seda, mis nad meile kõnelesid, ka täielikult mõista.

Ja see oli üks asi mis nad meile ütlesid — see kõige tähtsam lause: Meie ei ole siin Balti mere kaldal mitte üksi.

Muidugi ei pea see teadmine meid mitte tegema loiuks, vaid kihutama veel elavamale ja energilisemale organiseerimisele. Kui leidub neid, kes on saanud siia maale kas laiskuse, hooletuse, või ükskõiksuse pärast ainult pealtvaatajateks, peavad nüüd ka need astuma kaitseliidu ridadesse. See on õige — meie saime nüüd aru, et meie ei ole üksi, aga ka teised peavad mõistma, et ka nemad ei ole üksi.

Ja kui näiteks tuleks äkki naabrile tõendada, et tema ei ole üksi, siis peab meil oma poolt olema välja panna tugev ja hea jõud, mis niisugust tõendust ka raskelt kinnitaks.

Ja hädaohu silmapilgud ei ole siis koguni rasked, kui teatakse, et ei olda üksi.

Mõistagi, et niisugune hoogne organiseerimine toob veel tööd ja talitust juure, kuid seda ei saa siis paljuks panna, kui seisavad alaliselt silme ees ülevad eesmärgid.

Kui siinamaale oli vahest veel kaitseliidu võrk kohati õre, siis peaksid tänavu kevadised pidupäevad seda veel tublisti tihendama.

Ja edasi.

Meie tähendasime, et need pidupäevad viisid meid edasi tubli sammu naaberrahvastega üksteise tundmaõppimises. Aga ärgu nüüd loodetagu, et seegi töö oleks lõpulikult tehtud. See on alles algus ja seda teed tuleb nüüd jõudsasti edasi sammuda. Peab leitama ala-

liselt abinõusid, mis meid ikka rohkem ja tihedamalt üksteisele lähendavad, peab jõutama nii kaugemale, et igapäev oleks mõiste kindel: Käsi käes oleme tugevad, võitmatud, käsi käes omandame jõu, et ükski ei tohi teha ülekohtu meie kodule. Aga lahus — siis oleme nõrgad.

Muidugi jääb kaitseliitlaste, kui isamaa paremate ja ärksamate poegade, peaülesandeks

niisuguse arusaamise levitamine laiemates rahva kihtides.

Igatahes ütlesid tänavu kevadised pidupäevad ka kõhklejatele, argadele, ka neilegi, kes meie riigi ja iseseisvuse vastu vaenulised, küllalt selgelt: Meie ei ole ükski.

Ja see on nende päevade suurimaid saavutusi.

J. Mändmets.

Mis õigusega?

Toome selle kirjutuse teadmiseks meie suurele osale seltskonnale, kes samuti kaitseliidu suhtes pälvaatajaks jäänud. Toim.-

Selle pealkirja all võtab Soome tuntud ja lugupeetud kaitseliidu tegelane T. Kaukoranta „Suojeluskuntalaisen Lehti“ (nr. 18 s. a.) kaitseliidust kõrvalhoidmise kohta sõna ja kirjutab muu seas:

Selle järele kui Soome olud peale vabadusvõitlust korraldatud ning tasandatud on, on ikka kindlamini selgunud, et kõik see kaastunne ja abi, mis ühel või teisel kujul suurte kultuurrahvaste poolt Soomele osaks langenud, on saadud kaitseliidu organisatsiooni tõttu. Sõbrad on selgesti ja ilmselt kinnitanud, et loodavad meie peale ainult selle tõttu, et oleme kaitseliidu organisatsiooni kaudu, sama kaunilt kui võimsalt, kogu ilmale kaitseta het näidanud.

Kuid, kui suureväärtusega ka kaitseliidu organisatsioon sõbrade suhtes on osutunud, ei või siiski eitada, et selle organisatsiooni tähtsus, kui seda arvustada vaenlaste suhtes, ehk veelgi mõjuvam on. Või õigemini polegi meil teatavalt ja ustavalt muid vaenlasi, kui idapoolne naaber vene lane. Seal poolt on meie vastu alaline vaen valitsenud, ning seal poolt valmistatakse ka tulevikus meie iseseisvust purustama, vaatamata kõikide rahuarmastuse kinnituste peale. Peame olema kindlas teadmises ja võime olla ka kindlas usus selles, et praegune juutide poolt valitsetud Vene oleks juba ammu meile kallale tunginud, kui meil kaitseliidu organisatsiooni poleks olnud, ning ei või olla vähe-matki kahtlust selle kohta, et Vene rõõvmas siis kohe Soome täidaks, kui kaitseliidu organisatsioon laiali läheks või nõrgenemise tundemärke avaldaks. Seisukord ei muutu selle läbi sugugi, kuigi ehk Vene valitsemises muudatus juhtuks, sest ümberlukkamata tõeks jääb, et vaatamata selle peale, kas Venes valitsemas mustad, punased või valged, ühesugune hädaoht iseseisvusele on ikkagi seal poolt oodata.

Seda kõiki teatakse väga hästi neis ringkondades, kellele isamaa kallilt ostetud vabaduse kaitsmine kõige tähtsam. Kuid vaatamata selle peale, et see väga hästi teada, leidub siiski veel liiga palju neid, kes kõik-sugu viguritega kaitseliidu tegevusest kõrvale hoiavad. Üks lubab kaasa tulla, „kui tarvis on“, teine väidab „et ei ole aega“, kuna kolmas viletsa tervise üle kurdab jne.

Kuid need põhjused on kõik alusetu ja neid saab tihti väga kergelt ümberlukkata. Näiteks, mis teha niisuguse kaitseliitlasega, kes lubab kaasa tulla, „kui tarvis on“. Temast ei ole tõelikult mingit kasu rindel, vaid koguni sellevastu. Kuna ta teistega ühes pole olnud harjutustel, siis ei tea ta midagi ja on peatu, ning segab lõppede lõpuks teisi. Just tubli ühistoimimise ja eest-kätt iga üksiku võimalikult põhjaliku ettevalmistuse peale peab meie kaitse korrasolek põhjenema. Meie peame oskusega ja korrasolekuga seda parandama, mis meil meesarvu suhtes puudub.

Mis puutub väitesse ajapuuduse kohta, siis on need, kellel tõelikult „aega ei ole“ kergesti ülesloetud. On vastuvaidlemata tõsiasi, et suur osa neist, kes nõnda

väidavad, oma aega kohvikutes, restoraanides, klubides või külastkäikudel istudes kümnekorda suuremal määral raiskavad, kui seda kaitseliidu kohuste täitmise nõuab.

Viletsa tervisega vabandamine on jälle üldiselt võetud, nagu kõik teistegi vigurdamised, üks neist väljamõeldud põhjustest, mida esitatakse oma mugavuse pärast. Ühele õigele kaitseliitlasele tundub see küll täiesti usumatuna, kuid tõsi on siiski, et kallis Soomes leidub palju neid, kes julgevad oma mugavuse, õige soomlase tähtsamast kohustusest kõrgemale asetada. Peab imetlema, et seda isegi ei häbeneta, ehk nad küll näevad tervisiliselt tõelikult nõrku ja ausas töös halliks läinud auväärilisi kodanikke isamaalist valveteenistust kaitseliidu ridades täitvat. Ei ole mingit raskust üles-lugeda palju näiteid niisugustest ideelistest kodanikest kuna samuti kerge oleks nimetada neid arvurikkaid „isamaa sõpru“, kes ennast õigustatuse lugenud kõrvalt vaatajateks jääda. Sellest ei ole küllalt, et hirmu-äratav suur arv tegelikult kaitseliidu tegevusest kõrvale hoiab, vaid sellele tuleb veel lisaks asjaolu, et nende hulgas leidub suur hulk isikuid, kes nurisevad, kui nende poole kaitseliidule aineline toetuse saamiseks pöördakse.

Õigete kaitseliitlaste hulgas on teada, et Soomes leidub palju niisuguseid „isamaa sõpru“, kes ennast liiga heaks loevad kaitseliidu ridadesse astuda. Nõnda usku-matalt, kui see ka ei kuulu, kuid see on tõsi, samuti nagu asjaolu, et mõned selle tõttu kõrvalt vaatajateks jäävad, et kardavad rikkuda oma vahekorda ebaisa-maalikkudega või nende pilkamiste alla sattuda. Isegi niisuguseid viletsakesi on siin maal palju.

Liiga kauaks on seda suurt hulka isikuid, kes oma kohustusi pole täitnud, rahule jäätud. Kuid nüüd on aeg sellele lõpp teha. Õige kaitseliitlase tähtsamate kohustuste hulka kuulub selle vedeleva karja ärata-mine ja sellele tingimusteta kohustuste selgitamine. Kui iga kaitseliitlane ühegi niisuguse kõrvalt vaataja kaasa toob, kasvavad kaitseliidu read kahekordseks, kuna ühes sellega ka praegune kaitseliidu nõrk aine-line seisukord tublisti paraneb.

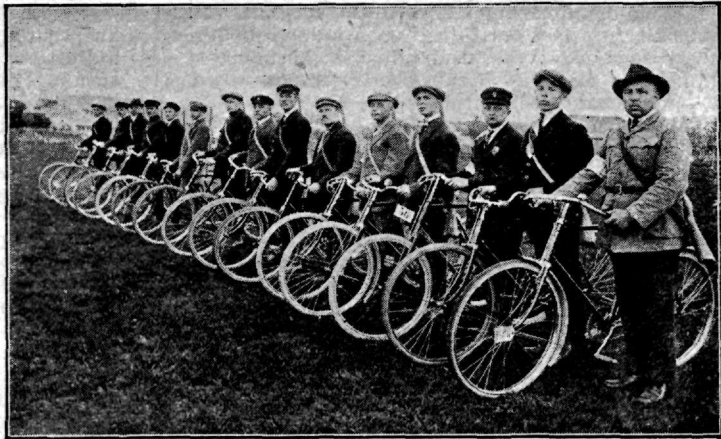
Tõesti, Soomes ei ole võimalik elatada neid, kes jätavad teistele täita selle tähtsa valveteenistuse soori-tamise, mis tähendab iseseisvuse ja vabaduse kindlus-tamist. Ärgu keegi ise uskugu, sama vähe seda teiste-le usutavaks tehku, kui oleks kaitseliidust osavõtmine mingisugune ohvri too-mine. Seda see ei ole, vaid on ja saab ka tulevikus olema selle auvõla tasu-mine, mis meie kõik võlgu oleme omale maale ja mida meie osalt ku-nagi ei jõua täielikult ära tasuda. (Toim. sõr.). Just seda tuleb kõigile selgitada, mille lisaks veel allakriipsutada, et ühes sellega on küsi-muses veel igapähe isiklik julgeolek. Ja kui vaatamata kõigi selle peale mõni ennast veelgi kõrvale hoiab, tuleb temalt otsekohe küsida:

Mis õigusega?

Kas siis mitte rahuldava vastuse andmine või-matuks ei osutu? A. R.

Saare kaitseliitlased.

Kuresaare 1. malevkonna jalgratta rühm.

KEVAD: I. P. UNIVER.

1.

Juba hällib rukis, kukub kajastades kägu
 Roosa männikute, kuusikute oksalt.
 Hobu himmeljas, näen, haurates käib erksalt,
 Veab rannas sooritades vagu.
 Mäe rinnal, päikse kullas külvai
 Voodilisse põldu pillub pahistades teri.

2.

Nüüd kevad ju.
 Nüüd paju pundub nurmel poisates.
 Nüüd laine tuleb randa loisates.
 Nüüd kevad ju —
 Ning tüüne lebab rannas meri.
 Nüüd kodu talus Kaim.

KEVAD: II.

Juba hällib rukis, kukub kajastades kägu
 Metsa nõlvalt, männik-kuusikute oksalt.
 Hobu himjas, näen, veab vagu
 Mäe sõrval, päikse kullas erksalt.
 Voodilisse põldu külvai pillub teri.

Ja laine tuleb randa loiskaja
 Ja hüüab metsas peo-leo hõiskaja,
 Ning tüüne lebab ranna kivel meri.

Inimene.

M. Gorki järele —v—

I.

...Hinge väsimuse tundidel, mil mälestus elustab mineviku varje ning neist imbub südamesse külma, mil mõte nagu kiretu sügispäike valgustab hirmust oleviku kaaost ja keerleb kurjakuulutavalt ühel kohal, jõuetu kõrgemale tõusmiseks ja edasi lendamiseks — raskeil vaimu väsimuse tundidel kutsun enda kujutlusvõimuga oma ette suurepärase Inimese kuju.

Inimene! Just kui päike sünnib mu rannas ja tema heledal valgusel, mõõtmatu, kui maailm, läheb pikka-mööda — edasi! ja — kõrgemale! traagiliselt ilus Inimene.

Näen tema uhket nägu ja julgeid sügavaid silmi, aga neis — julge ning võimsa Mõtte kiiri, selle Mõtte, mis on saavutanud ilmaruumi kummalise harmoonia, selle suure jõu, kes tühimuse silmapilgel loob jumalaid ning vahvuse aegel — neid troonilt heidab.

Eksinuna ilmaruumi kõrbedesse, üksinda väiksel maatükil, tormates otsatu kiirusega kuhugi mõõtmatu ruumi sügavusse, vaevatud piinavast küsimusest, — „milleks ta elab“ — liigub tema võimsalt — edasi! ja — kõrgemale! teel võitude poole kõigi taeva ja maa saladuste üle.

Ta läheb, niisutades südame verega oma rasket üksikut teed ja loob sellest põletavast verest kadumatu luuleõisi, oma mässava hinge murelise hüüu muudab ta osavalt muusikaks, loob teadusi äranägemistest ja iga sammuga ilustades elu nagu päike maad heledate kiirtega — läheb ikka — kõrgemale ja — edasi! maale teenäitajana tähena...

Relvastet vaid Mõtte jõuga, kes kord välgu sarnene, kord külmarahuline mõõgana — läheb uhke Irimere kaugel inimeste eel ja kõrgemal elu, üksik keset elu mõistatusi, üksi — keset omi eksimisi ja kõik nad lasuvad raskena koosmana tema uhkel südamele ja haavavad südant ning piinavad aju ja äratavad temas kuuma häbi nende pärast, kutsuvad teda — neid hävitama.

Läheb! Tema rinnus mõirgavad instinktid, vasti kult hoigab enesearmastuse hääli kui vilets kerjus armuandi nõudes; kiinduvuse sitked kõitmed mässivad südant, kui eefei, toidavad erdid tema palavast verest ring nõuavad valjult nende jõu järeleandmist... Kõik turdmused tahavad ta üle valitseda, kõik januneb valitsushimust tema hinge üle.

Agas mitmesuguste igapäevaste asjade pilved on nagu pori ja kui jälgid kärnkonnad tema teel.

Ja nagu planeedid ümbritsevad päikest — nii — Inimest ümbritsevad tihedalt tema loova vaimu sünnitused, tema — alaliselt nälgitud Armastus; kaugel, tema järel lonkab Sõprus; tema ees tuleb väsinud Lootus; Põlgus Viha kaenlās kõlitas kannatuse raudu kätel, aga Usk vaatab tumedail silmil tema mäsavasse näkku ja võtab teda oma rahulikku hõlma...

Tema tunneb kõiki omas kurvas saatkonnas — ta vaimu sünnitused on vigased, puudulikud, nõrgad!

Riietet vanade tõdede räbalaise ja mürgiliste eelarvamiste mürgiga, käivad nad vaenulikult Mõtte jälil, ei suuda aga temaga lendu pidada, kui vares kotka järele ei jõua ning peavad temaga sõda eesõiguse pärast ja harva ühinevad temaga üheks vägevaks ja loovaks leegiks.

Ja siinsamas on ka igavene Inimese kaaskäija, tumm ja saladuslik Surm, alati valmis teda suudlema elujänust lõomavasse südamesse.

Tema tunneb kõiki omas surematuse saatkonnas ja lõppeks — veel ühte tunneb tema — Meeletust. Tiivuline, vägevam, kui torm, vahib ta tema järele vaenulisel pilgul ning tiivustab Mõtet oma jõuga, püüdes tõmmata teda oma metsikusse tantsu...

Ja Mõte vaid on Irimese Sõbranna ja ainult temaga on ta lahutamatu ring vaid Mõtte leek valgustab tema eel takistusi teel, elumõistatusi, loodussaladuste hämarust ning pimedat Kaost ta südames.

Inimese vaba sõbranna — Mõte vaatab igale poole läbitungiva, terava silmaga ja valgustab halastamatult kõike!

Armastuse verejanulisi ja häbematuid püüde, tema soove võimu järele armastetu üle, püüdi alandada ja ise alandatud saada ja tundmuslikku räpast nägu tema taga.

Lootuse kartlikku jõuetust ja tema taga ta lihast öde — Valet, ehitud ning värvitud Valet, kes valmis igal ajal ja igahh lohutama oma ilusate sõnadega.

Mõte valgustab Sõpruse närtsinud südames tema arvustavat ettevaatust, tema karedat tühja uudishimu ja kaduduse mädaseid täppe ning laimu idusid nende pääl.

Mõte näeb Põlguse jõudu ja teab kui võtta temalt vangirauad, siis tema maapääl kõik hävitab ja isegi õigluse võsudele ei heida armu.

Mõte valgustab liikumatus Usus piiramata võimu kurja jaru, mis püüab orjastada kõiki tundeid ja usu-hullustuse peidetud küüse, tema rasket tiibade jõuetust ja — ta tühjade silmade pimedust.

Tema astub võitlusesse ka Surmaga: temale, kes loomad teirud, Inimese, kes loonud lugematu hulga jumalaid, filosoofia süsteemid, teadused — ilma mõistatuste võtmed — valele ja surematule Mõttele — on vastik ja vaenuline see viljakusetu ning sageli rumalkuri jõud.

Surm on temale kui räbalaieit, kes käib mööda hoove ja kogub oma määrdunud kotti äraelatut, äravisatut, aga mõnikord varastab häbematu tervet ja tugevat.

Läbiimbunud mädanemise haisuga, kaetud jälkusega hingetuna, tundmatuna, hirmsana ja tumedana mõistatusena seisab alati Inimese ees Surm, aga väsimatult uurib teda Mõte — loov ning hele, kui päike täidet mõõtmatu julgusega ning surematu teaduse uhkusega...

Nii sammub mässuline Inimene läbi elumõistatuste sünges pimeduses — edasi! ja kõrgemale! ikka — edasi! ja — kõrgemale!

II.

Ta on väsinud, vaarub ja hoigab: hirmutatud süda otsib Usku ning palub valjult Armastuse õrnu meelitusi.

Ja Nõrkusest sünnitatud kolm lindu — Lootuset, Meeleheide, Mure — kolm musta, inetut lindu — lendlevad kurjaennustavalt tema hinge kohal ja kõik laulavad temale kurba laulu sellest, et ta on — tühine putukakene, et on piiratud tema teadmine, Mõte jõuetu, naeruväärne ta püha uhkus ja — mis ta ka ei teeks — ta sureb.

Tema lõhkikistud süda väriseb selle valeliku ja kurja laulu all, kahtluse nõelad lõhuvad ta aju ja silmis läigib kurvastuse pisar...

Ja kui uhkus temas ei ärka, siis ajab Surma hirm väe võimuga Inimese usu vangikotta ja Armastus, võitjana naeratades, tõmbab teda oma kassu, kinnikates kõlavate õnnetõotustega kurba jõuetust olla vaba ja ahnet loomusunni despotismi...

Ühes valeda laulab temale kartlik Lootus rahu rõõmudest, laulab vaiksest lapselikust õnnest ja pehmete ilusate sõnadega uinutab magama suikuvat vaimu, tõugates teda pehme Laiskuse mutta ja ta tütre — Igavuse kassu.

Ja lühikese nägemisega tundmuste sunnil täidab tema kiirelt aju ning südame selle häbitundmata Vale mürgiga, kes avalikult õpetab, et Inimesel pole muud teed, kui tee elajalikkude enesega rahulolemise karjaaeda.

Ent Mõte on uhke ja Inimene on talle kallid — tema astub ägedasse võitlusesse Valega ning nende võitluseväli on — Inimese süda.

Kui vaenlane ajab ta teda taga; kui uss närib ta väsimatult ajusid; kui põud põletab ta rinda ja kui timukas piinab ta Inimest, halastamatult muljedes ta südant karastava mure külma tõe, valju, targa elu tõe pärast, milline ehk küll aegamööda kasvab, ent ometi selgesti läbi eksimiste hämaruste näha on tulusena, mis sünnitab Mõtet.

Agas kui Inimene mürgitatud Vale mürgist parandamatult ja juba tugevasti usub, et maa pääl pole tugevamat õnne, kui rahuldatud kõht ja hing, ei ole kõrgemaid õndsusi kui täiskõht, rahu ning väikesed igapäevased elumõnud, siis pidutsevate tursete vanglas olles, laseb Mõte kurvalt tiivad longu ja — tukub, jättes Inimese ta südame hoole.

Ja katkupilvena ronib häbitu Igavuse tütar, mädanenud Alatus, igast küljest Irimese pääle, kinnimattes hävitava, halli tolmuga tema aju, südant ja silmi.

Ja Inimene kaotab enese, ümbersündides omas nõrkuses loomaks, ilma Uhkuse ja Mõtteta...

Ent kui tõuseb temas rahulolematust, too äratub Mõtte ja — vastset läheb ta edasi, üksinda läbi oma

Saare kaitseliitlased.

Kuresaare 1. malevkond linna laadaplatsil harjutustel.

eksimiste ohakate, üksi keset oma kahtlemiste põlevaid sädemeid, üksi keset endiste tõdede varemeid.

Kuninglik uhke ja vaba vaatab ta mehiselts tõele silma ja ütleb oma kahtlemisele:

— Te valetate, rääkides, et ma jõuetu, et piiratud mu teadmine. Tema — kasvab! Ma tean seda, näen, tunnen — ta kasvab minus. Ma kasvatan oma teadmist enese kannatuste jõuga ja — tean, kui poleks ta kasvanud, ei oleks ma kannatanud enam, kui enne...

— Ent iga sammuga tahan ma ikka suuremat, ikka rohkem tunnen, ikka rohkem, sügavamalt näen ja too mu soovide kiire kasv on mu teadmise vägev kasv! Nüüd on ta minus küll alles kui sädemekene, aga mis sest? On ju sädemed tulikahjude emad! Mina — olen tulevikus — tulikahi maailma pimeduses! Ja ma olen kutsutud, et valgustada kogu ilma, sulatada tema sala mõistatuste pimedust, leida kokkukõla enese ja ilma vahel, luua iseeneses kokkukõla, valgustades elu pimedat põhjatust sel piiratud maakeral, kaetud kui kärnatõve, õnnetuste, mure, kurvastuse kursegaga, — temalt ära pühkima kõike seda ränka muda mineviku hauda!

— Mina olen kutsutud selleks, et harutada valla kõigi eksimiste ja eksituste sõlmed, sidunud hirmutatud inimesi kokku üheks loomade koguks, kes vastastiku ühteist hävitavad.

— Mina olen loonud Mõtte seks, et ümberlükata, lõhkuda, purukstallata kõik vana, kõik kitsas ja määratud, kõik kuri — ja luua uus Mõttest taotud kõikumatu vabaduse, iluduse ja — inimeste austuse alustel!

— Irimeste soovide häbistava armetuse leppimatuna vaenlasena tahan, et kõigist inimestest oleks Inimene.

— Mõttetu, häbistav ja vastik on kõik see elu, kus ühele ülejõuline orjalik vaev kõik jäljetult selleks läheb, et teistel oleks ülikülluses leiba ja vaimuandeid!

— Ja olgu äraaneetud kõik eelarvamised, kõik ebausud ja harjumused, mässivad inimeste aju ja elu, kui jõe ämbliku võrk. Nad segavad elamist, tarretades vägivalda inimeste — purustan nemad.

— Minu sõjariistaks on Mõte ja kindel usk Mõtte vabadusse, ta surematusse ning ta loomisjõu lõpmatusse kasvatusse — on mu jõu kuivamatu allikas.

— Mõte on mul igavene ja üksinda mitte vale tulitorn elupimeduses, tuli tema häbiväärt eksimises,

ma näen, et ta ikka heledamini põleb, ikka sügavamalt valgustab saladuste sügavusi ja ma lähen surematu Mõtte küüsis, tema jälil, ikka — kõrgemale! ja edasi!

— Mõtte jaoks pole murdmatud kindlusi ega puutumatu pühadusi ei maa peal ega taevas. Kõik loob tema ning see annab talle püha kõikumatu õiguse äralõhkuda kõik, mis võib segada tema kasvamise vabadust.

— Rahulikult tunnistan, et eelarvamised — vanade tõdede murdtükid ja eksiarvamiste pilved, mis nüüd keerlevad elu kohal, kõik on loodud vanade tõdede tuhast, ärapäletatud kõik vana Mõtte leegist, mis nad kord löi.

— Ja tunnistan, et ei võida need, kes võtavad võidu vilja, ent need vaid, kes lahingu väljale jäävad...

— Elu mõtet — näen loomises, aga loomine võidab ning valitseb lõpmatult!

— Lähen, et põleda võimalikult heledamini ja sügavamalt valgustada elu pimedust. Ja lõpp or mul — mu vaevapalk.

— Muid tasumisi pole mulle vaja, ma näen: valitsusvõim on häbistav ning igav, rikkus — raske ja rumal, aga au on eelarvamise, kasvanud inimeste mittemõistmisest ise end hinnata ja nende orjalikust harjumusest end alandada.

— Kahtlemised! Teie olete vaid Mõtte sädemed, mitte rohkem. Ise end enesega järelproovides, sünnitab ta teid oma jõu küllusest ja toidab teid oma jõuga!

Jõuab päev ja mu rinnus voolavad kokku üheks suureks ja loovaks leegiks mu tunnete ilm mu surematu mõttega ja selle leegiga põletan ma hingest kõik pimeduse, valjuse ja kurja ning saan siis nende jumalate sarnaseks, mis mu Mõte on loonud ja loob!

— Kõik on Inimeses! — kõik on Inimesele! Vaat' uuesti suur ja vaba, tõstes kõrgele uhke pea, pikka-mööda aga tugevate sammudega, läheb ta mööda vanad eelarvamiste põrmu; üksi hallis eksimiste udus; tema järel heljub mineviku tolm raske pilvena, aga eel — seisab terve hulk mõistatusi, teda rahulikult oodates.

Nad on lugematud, kui tähed taevas sügavuses ning Inimese teel ei ole lõppu!

Nii läheb mässuline Inimene — edasi! ja — kõrgemale! ikka edasi! ja — kõrgemale!

Mälestusi Võru kaitseliidust a. 1918/1919.

1918 a. november. Euroopa militarismi tugevama kantsi, Saksa keiserriigi, saatus on lahingutes otsustatud, viimane absoluutne monark troonilt tõugatud. Saksa väed rulluvad okkupeeritud mailt kodumaale, vabastades rahvaid oma raudrusika alt. Suur rõõm haaras meiegi rahvast, kui nähti „raudrüütlite“ närvilist ja kiiret marssi nende nii väga jumaldatud vaterlandi poole. Justkui ränk koorem langes rahva õlgadelt — hingati vabamalt, räägiti valjemalt, julgemalt (okkupatsiooni päevil pidi nii sageligi keelele kippuvad sõnu tagasi hoidma). Ent meie rõõm kestis vaid üürikest aega, sest Narva-Pihkva pool koondasid ridu uued okkupandid — Veneläti-Eesti punased. Räägiti hiinlastestki. Varsti pärast sakslaste lahkumist hakkas Pihkva poolt kostuma tumedaid mürtse, vahetevahel ka kaugelt kuulipilduja raginat — kurjakuulutavad sümptoomid. Milleks sääl tapariistad kõnelesid, jäi teadmatuks, kuid kindel oli kõigil üks teadmine: läheneb vaenlane.

Võrulastel oli veel värskest meeles Leegenite hirmuvalitsus (Võru enamliised võimumedhed olid nii enne kui pärast okkupatsiooni vennaksed Leegenid, pärit Sännast, trubaduuride maalt) ning juba mõte selle tagasitulekust pani südamed värisema. Meeleolu kõigil rõhutatud, hinges kõige halvamad aimidused. Ei keegi teadnud ütelda, mis homne päev toob. Ent leidus sel kõige tumedamalgi ajal mehi, kes pead ei kaotanud, kel usku jatkus veel optimistlikelti tulevikku vaadata. Üks sarnastest oli Võru kaitseliidu looja al.-kapten Freemann. (langes 1919 a. algul lahingus Rõuge mõisa all).

„Meie suudame end kaitsta, kui aga tahame“, nii lausus too noor energiline ohvitser. Vääramatut ja kaljukindlalt näis olevat selle mehe usk. Ei vähematki kahtlemist ega kõhklemist — suure vaimustuse ja energiaga asus ta Võru omakaitse organisatsioonile. Kogus Võru koolidest umbes 30 õpilast ja alustas viivitamata laskeharjutusi.

Need 30 koolipoissi olid Võru esimesed vabatahtlikud, kes isamaa kriitilisemal tunnil julge kapteni kutsel lipu alla ilmusid. Paljud neist töid omad sõjariistadki kaasa, mis okkupatsiooni päevil põrandata alla olid peidetud. Need noored justkui aimasid, et saabunud aeg, kus lauluisa sõnad — kaugel näen kodu kasvamas — teostuma peavad. Hinges pesitses neil noortelgi mure tuleviku pärast, kuid sõjariistust harjutustelt marssides tunti end juba mingi jõuna, mille peale kaitseta elanikud loota võivad. Nooruse vaimustust ei suutnud ka kõige suurem mure matta — õppuselt tuldi koju alati lõbusa lauluga.

Ühel hommikul kogus kaitseliidu staabi ette trobikond maa poisse: valdaded kohale käsutatud kaitseliitlased. Seisavad kui tummad, pääd norus, ei sõnakestki huultel. Meestel kõigil hirm põues, et neid otsemat teed tulle saadetakse, sest punased ju otsaga Vastseliinas. Need olid siiski julgemad — paljud olid kas hoopis tulemata jäänud või poolelt teelt tagasi pööranud, kui punaste lähedalolekust kuulda saanud. Kapt. Freemann häbistas mehhi argtuse ja ükskõiksuse pärast, rääkis siis kohustustest isamaa ja rahva vastu. Ta ei rääkinud pikalt, kuid kindlalt ja mõjuvalt. Mehed tundsid end puudutatud olevat, muutusid elavamaks. Keegi julgem võttis sõna: „Kurrat, oleme suure sõja läbi teind, ei kartnud, siis nüüd kardame, ei! Aga näha ei või, et valgepiletimehed jälle koju magama jäävad. (Ilmasõjaegsed valgepiletimehed olid harilikult kõik terved mehed, kavalusega end teenistusest päästnud). Kaptan trööstis mehi: „Sest sõjast peavad kõik osavõtma, ka naised“. Meestele muretseti püüsid ning saadeti järgmisel ööl valveteenistusse. Nii mõnestki kõhklejast sai pärast vapram sõjamees. Üht neist tean kindlasti, kellele 1922 a. vabadusrist rinda kinnitati.

Esialgne vabatahtlik ja pärastine sundmobilisatsioon tõi Võru kaitseliidule veel mõnikümmend meest juure. See 70—80 meheline isamaakaitse salk lahkus Võrust, kui punased ainult mõne kilomeetri kauguses teinepool linna asusid. Lahingusse ei sõandatud minna — jõud oli seks liig väike. Taganeti Tartu poole. Teel tuli uusi vabatahtlikke juure, aga vanadest „auras“ muist ära — arvasid paremaks koju minna. Tartu jõudes valgusid kaitseliitlased, kui mobilisatsiooni alla kuuluvad, vormeeritavatesse regulaar-väeosadesse: 3. rügementi, Tartu kaitsepataljoni, soomusrongidele jne.

Pärast punaste väljalöömist vormeeriti mobilisatsiooni alla mittekuuluvatest meestest uus kaitseliit, mille pääülesandeks oli korra allhoidmine ning sissimise julgeoleku eest valvamine. Kuid tihtipäele tuli kaitseliitlastel tuleliinilegi appi rutata. See abi ei olnud Jumal teab kui suur, aga oli siiski tarvilik. Mäletan vabadussõjast üht lahingu päeva, kus maa kaitseliitlased soomusronglastega õlg õla kõrval võitlesid. See oli 1919 a. märtsil. Punased olid uut ägedat päälütungi Võrule alanud. Pool võru maakonnast oli juba nende võimu all, visad lahingud iga üksiku küla, mõisa, talu, künka pärast kestsid kogu frondil vahelduva õnnea edasi. Teenisin tol ajal soomusrongil, kust jalgväe toetuseks sageli dessant tuli teha.

Ühel kevadtalve varajasel hommikutunnil maandusime Antsla jaamas. Anti käsk punased välja lüüa (taganemisest ei võinud juttugi olla) T. vallast, jaamast 15—16 klm. kauguses. Paaritunnilise sõidu järele — sõitsime küüdiga — peatusime väikeses külas, punastest just mitte väga aukartust äratavas kauguses. Tehti lahingueelseid korraldusi: jagati käsk, anti laskematerjali jne. Enne teele asumist saabus meile abi veel jumalast — noore talu neiut näol. Ta tuli punaste poolt ning informeeris meid väga põhjalikult nende jõust ja seisukohtadest. Kuulsime muuseas, et Mustajõe kaldal seisavad juba teist päeva kohalikud kaitseliitlased, kes punaste edasitungi seni ka kinni jõudnud hoida. Kohati olla punased siiski üle jõe tulnud, vallutades muuseas koolimaja ja P. küla. Tolle tüdrukule olime südamest tänukirjutud.

Dessant sirgus ahelikku. Algas aeglane ning ettevaatlik liikumine Mustajõe poole. Teel ühines meiega umbes 25 meheline talumeestest moodustatud kaitseliitlaste salk, enamasti kõik 40—50 aastased habemikud, kuid nende hulgas ka 3—4 poisikesohtu noortmeest. Meestel oma „ülemjuhataja“ — päalik, ilmasõjaaegne allohvitser, kes teeb korraldusi, annab käsk, nagu päalik kunagi. Seesama salk oligi punastel vastas seisnud, nendega vahetevahel tuld vahetanud. Meie tulekust meestel rõõm suur, abi olnud hädatarvilik. Algame üheskoos päälütungi koolimajale ja P. külale. 4 tunniline tulevahetuse järele on lahing meie kasuks otsustatud. Samuti üheskoos jatkame mõned tunnid veel punaste tagaajamist, kuni viimaks V. valla piirides peatume, sest oli täitsa teadmata, kuid seisukord meist parem- ja pahempool. Kaitseliitlased pöörasid koju poole, nende ülesanne oli seekord lõpetatud, lõpetatud hiilgavalt. Ka meie hakkasime varsti tagasi marssima — meid vahetasid kalevlased. Tagasitulekul kuulsime, et kaitseliit ses „väikeses sõjas“ ühe lahinguvälle kaotanud oli. On tänini meeles püsinud tolle langenud partisaani nimi — Poots, Tsooru valla kodanik. Mees oli minelt ühe küla juures, kus viivuks taganema pidime, teistest maha jäänud. Punased tabanud ta säält — ning otsus ta elu kohta oli lühike. Räägiti — saatuslikuks saanud mehele tublid „omakoetu“ käärad, mis ta enne lahingut kusagil talus sisse võtnud. Võib olla, oli nii... Räägiti muuseas veel ühest kangemast kaitseliitlastest, kes valvepostil olles 4 pauguga 3 punast teinepool jõge ära noppinud ning ise kahjatsenud, et üks kuul muidu raisku läinud. See tuletas meele kusagil

Saare kaitseliitlased.

Kuresaare malevkonna laskeharjutused.

loetud lookest buurisõjast, kus habemik-buur inglaste kätte vangi sattudes imestanud, et ta käe läbi kõigest 93 inglasi langenud, kuna ta lahingus ometi 95 kuuli välja saatnud. Vanale kütile tegi kahtlemata meele-tsuska, et 2 kuuli märki ei tabanud.

*

Vabadussõjast mäletan veel juhtumist, kus üks kaitseliidu salk eksituse või puuduliku side tõttu väe-osa vahel meile vaenlasena osutus.

Soomusrongi dessant asus öösel M. mõisa, kust punased, meie vägede surumisel tiivalt, lahinguta taganenud olid. Järgmisel hommikul näeb meie valvepost ahelikku mõisa poole liikuvat ning — seljatagant. Oleme varsti lahingkorras, avame tule — ahelik tõmbab kohe tagasi. Meie meeste keskel võtab ärevus maad, ollakse arvamisel, et oleme äralõigatud. Tüki aja pärast ilmub ahelik uuesti ning algab otsustavat päaletungi. Märkame, et vaenlase jõud kuigi suur ei ole, relvadeks ka vaid püssid. Meile see trööstiks — arvame, et mõni ära eksinud või maha jäänud punaste salk. „Aga kuradi visad teised siiski,“ räägivad mehed. Tulevahetus kestab.

Meie meeste usk päaletungivate punaste ehtsusse on kõikuma löönud. Kõigepäält munder päaletungijatel veider: pääs läki-läkid, seljas poolpalitud ja lambanahksed kasukad — ei punastel sarnast mundrit pole nähtud. Pääle selle nende poolt kuulda vahetevahel eht eesti sõimu. „Kurat, need on o m a d!“ karjub keegi meie hulgast. Lõpetame laskmise, silmitseme terasemalt, veendume kindlasti, et siin oma meestega tege- mist. Paneme lehvima rätikud, karjume. Päaletungijail ei näi siiski meisse usku olevat. Laskmine küll lõpe- tatakse, aga mõisa poole liigutakse täies lahingravis, aegamisi, ettevaatlikult, püssid laskevalmis. Lähemal jõudes kaob kahtlus. Selgus — päaletungijad olid ümbruskonna valdade kaitseliitlased; antud meestele käsk mõisat oma alla võtta. Mõisas sõjaväge nähes ei võinud neil teist arvamist tekkidagi, kui — punased. *Jumala õnn, et seekordne lahing ainult ühe kaitseliit- lase kergelt haavamisega lõppes.*

Talupojad-partisaanid pöörasid kohe jälle koju poole, varustades meid enne tublisti omakasvatatud tubakaga. Tol tubaka kriisi ajal oli see meile otse taeva- õnnistuseks.

J. O.

KAITSELIIDU ELU.

Kaitseliidu päev edasilükatud.

Teatavasti pidi Tallinnas 21. juunil s. a. ärapeetud saama ülemaaline kaitseliidu päev, milleks juba eel- tööd käimas olid. Päeva kavas oli tähtsamana punktina ettenähtud tseremoniaalne lippude väljaandmine male- vatele. Ühes sellega kaitseliidu paraad, sportilised võistlused, laskevõistlused ja muud.

Malevad asusid energiliselt asja juure. Töötati välja maleva lipu kavandid, treeneriti sportlisi jõude ning ühesõnaga loodi igapidi võimalusi pidustuste hääks kordaminekuks. Lippude kavandid saadeti kaitseliidu poolt valitsusele kinnitamiseks. Valitsus kinnitas kõik kavandid, kuid jättis kinnita- mata kaitseliidu embleemi. Sellega jäi aga lippude edasiandmine malevatele, kui otsustavam osa kaitseliidu päevast, kahtlaseks, sest kuna lippudel peab olema asetatud ilmtingimata embleem, nüüd see aga ära peab jääma. Lähenev pidustuste tähtaeg aga ei annud kaitseliidu staabile aega uue embleemi välja- töötamiseks ega selle saatmiseks valitsusele kinnita- miseks. Tahes ehk tahtmata tuli kaitseliidu päev määramata ajani edasi lükata. Ja see kõik põhjusel, et jäi kinnitamata kaitseliidu embleem.

Uusi korraldusi kaitseliidu alal.

Kaitseliidu keskjuhatuses koosolek.

Eel suvistepühi pidas kaitseliidu keskjuhatus oma järjekorralist koosolekut. Juhatas kaitseliidu ülem kolonel Roska.

Tähtsamatena punktidenas seisid päevakorras — kaitseliidu 1925 aasta eelarve läbivaatamine, lätlaste kütse — osavõtma Miitavi sisekaitse rügemendi lipu õnnistamise pidustustest, kaitseliidu kauba- ja teenis- tusmärgi küsimused ning muud.

Esimestena vaadati läbi malevate poolt keskjuha- tusele esitatud palved ja sooviavaldused.

Otsustati anda juriidilise isiku õigused Valga malev. Laatri ja Kuikatsi valdade kaitseliidule täies ulatuses nagu see kaitseliidu põhikirjas §2 ettenähtud, et võimaldada neile oma maja ehitamist. Valga maleva sooviavaldust — alkoholiga eivelaava avamiseks luba- saamise suhtes — läbivaatates leidis koosolek, et alko- holiga eivelaavade avamine kaitseliidu nime all soovi- tav ei ole.

Petseri maleva palvet Petseris kaitseliidu maja ehitamiseks toetusraha saamise asjus, peab koosolek maja ehitamise põhimõtteliselt tarvilikuks, kuid et üksikasjaline kalkulatsioon puudub, ilma milleta

võimata toetusraha suurust kindlaks määrata, otsustati tulevaseks koosolekuks Petseri malevast esitajad kutsuda, kes võiksid esineda täpsete seletustetga.

Järgmise päevakorra punktina, mis ühtlasi kõige tähtsam küsimus sel koosolekul, oli kaitseleidiu 1925 a. eelarve, mis õige väikeste muudatustega vastu võeti ning pärast paranduste tegemist otsustati vanematekogule esitada.

Harutades Miitavi sisekaitse polgu kutset, milles palutakse meie kaitseleidiu esitajaid polgu lipu õnnistamisest 7. juuril s. a. osa võtma, otsustati selleks saata 5. liikmeline delegatsioon. Sinna kuuluvad: kaitseleidiu ülem kolonel Roska, Tallinna maleva päälük kolonel-leitn. Pinka, Harju maleva päälük leitn. Suursõõt, Tartu maakonna maleva päälük kolonel-leitn. Unt ja Valga maleva päälük major Hiop.

Selle järele tuli otsustamisele Saku õlevabriku poolt müügile lastud „Kaitseleidiu õlu“, mille pudelitel etikettidel ühelt poolt ratsa- ja teiselt poolt jalgväe kaitseleidiu kujutatud, ilma et kaitseleidiu keskjuhatus selleks loobuks luba oleks antud. Otsustati selle õlle müük ära keelata ja kaitseleidiu st aabile ülesa ndeks teha välja töötada kaitseleidiu kaubamärk, milline kaubandus-tööstusministeeriumile registreerimiseks saadetakse ja mida siis teatava tasu eest sellekohaste lepingute põhjal äridele tarvitamiseks võib anda. Põhimõtted kaitseleidiu kaubamärgi tarvitamiseks andmise kohta kinnitab kaitseleidiu keskjuhatus. Enne kui kaubamärk pole kinnitatud, keelatakse ära igasuguste kaupade müük kaitseleidiu nime all.

Kaitseleidiu päevakava otsustati keskjuhatusel poolt täiendada — kaitseleidiu lipu üleandmise tseremonii suhtes.

Lõpuks tehti kaitseleidiu staabile ülesandeks välja töötada kaitseleidiu teenistusemärk, nagu see tuletõrjutajatel ja Punasel Ristil olemas. Et eelarvet vanematekogule kinnitamiseks esitada, otsustati vanemate kogu koosolek kokku kutsuda 11. juuniks.

Ülevaade Viljandimaa kaitsemaleva tegevusest.

Nagu mitmel pool vabariigis, nii tegutses ka Viljandi linnas ja maakonnas vabadussõja päevil kaitseleidiu, kandes hätahtlikult ja arusaamisega neid kohuseid, mida raske ja vastutusrikas aeg temale päle pani. Vabadussõja lõppedes lõppes ka kaitseleidiu tegevus. Alles pärast 1. detsembri sündmusi ärkab kaitseleidiu uuesti ellu, seekord uuel kujul ja uue vaimustusega.

Kohe pärast 1. detsembri mässu hakkasid linna komandandi major Schvarzi ümber kogunema riigiväe kodanikud, kes olid valmis töötama ja ohvreid tooma riigi häakorra ja julgeoleku kaitseks. Ning olukord nõudis kaitseleidiu tegevusse astumist, sest sõjaseisukorra väljakuulutamise maksimalkanud määruste elluviimine, nagu öösise liikumise piiramine, linna tähtsamate punktide kaitsemine jne., kippus vähearvulisel sõjaväel üle jõu käima. Siin aga ruttasid kaitseleidiu kohe appi ja varsti langeski nende päle suurem osa nimetatud ülesannete täitmisest. Aegajalt tekkis aga kaitseleidiu nappus, mille tagajärjel tuli uusi kaitseleidiu juure kutsuda. Kaitseleidiu kutsuti ainult sarnaseid isikuid, keda täielikult tunti ja usaldati.

Nii viisi kogunes salgakene ustavaid mehi, ning see salgakene oligi algrakukeseks, kellest pärast Viljandimaa kaitsemaleva välja arenes. Nii edenes asi linnas. Maal aga sündis see aeglasemalt ja võttis alles siis hoogu, kui kaitseleidiu linnas juba jalad alla sai.

Siinjuures peab tähendama, et seltskond kaitseleidiu loomisele kahel käel vastu tuli, kaitseleidiu mõtet laiadesse hulkadesse kandes ja majanduslist seljatagust kindlustades. Erasisikud, pangad, ärid, omavalitsused — kõik annetasid suuremaid ja vähemaid summe, et aga kaitseleidiu rutem jalad alla saaks. 1. detsembri sündmused, nii kurvad kui nad ka olid, mõjusid siiski tervendavalt meie rahva hingeelu päle.

Loomulikult puudus kaitsemaleva tegevuses esialgu süstemaatiline järjekindlus, sest puudusid kindlad kavad ja juhtnõõrid, mille järele talitada. Ülemjuhataja poolt 17. detsembril kinnitatud kaitseleidiu ajutise põhikirja maksimalkanamisega omandas kaitsemaleva tegevus juba kindlamad piirjooned. Sellega ühtlasi laienes tegevus ka linnast maale.

Kogu Viljandimaa jagati kaitseleidiu jaoskondadesse, nimelt: Viljandi linna jaoskond, mille alla kuulus Viljandi linn; Viljandi linna ümbruskond — Viljandi kihelkond; Suure-Jaani jaoskond — Suure-Jaani kihelkond; Põltsamaa jaoskond — Põltsamaa alev ja kihelkond; Põltsamaa jaoskond — Põltsamaa alev ja kihelkond; Kolga-Jaani jaoskond — Kolga-Jaani kihelkond; Tarvastu jaoskond — Tarvastu kihelkond; Paistu jaoskond — Paistu kihelkond. Ühtlasi sellega määrati ära ka jaoskonnaülemad ja nende abid.

Sellega muutus kaitseleidiu tegevus maal juba elavamaks. Jaoskonnaülemad hakkasid kohe oma ümber kaitseleidiu koguma, jaoskonnad jaotati raionideks ja määrati raiooniülemad. Nii kattus kogu maakond tihedalt kaitseleidiu võrguga.

Kui Vabariigi valitsuse poolt kaitseleidiu põhikiri kinnitati, läks kaitsemaleva tegevus kindlatesse roobastesse. Kaitsemaleva päälük määrati vabadussõja kangelane major Otto Oidermann, tema abiks maakonnavalitsuse esimees Heinrich Lauri. Nende energilisel juhatusel läks töö hoogsalt. Organiseerimistöö ja läbikäimise hõlbustamiseks loodi juure veel üks jaoskond, nimelt Tännasilma jaoskond, kuhu kuulub üks osa linna lähemast ümbruskonnast.

Nii oleks jämedates joontes Viljandimaa kaitsemaleva arenemiskäik. Et aga kogu Viljandimaa kaitsemalevast kujukat pilti saada, ei ole huvituse silmitseda üksikuid maalevkondi ja nende tegevust.

Kõige intensiivsemalt on töötanud Viljandi linna malevkond. See on ka loomulik nähtus, sest linnas elavad inimesed üksteise lähedal, neil on kergem kokku tulla harjutustele ja koosolekutele ning siin on organiseerimistöö palju lihtsam.

Viljandimaa jaotamise ajal kaitseleidiu jaoskondadeks nimetati linna malevkonna päälükus res.-leitn. K. Nemvalz, tema abiks A. Pool. Viimane aga lahkus varsti ametist ja tema asemele määrati R. Simon.

Esimene kaitseleidiu vannutamine oli 26. detsembril 1924 a., mil pühapäeval töötuse andis 52 kaitseleidiu. Teisel vannutamisel, 1. jaanuaril s. a. andis pühapäeval töötuse 45 kaitseleidiu ja kolmandal vannutamisel, 18. jaanuaril s. a. — 96 kaitseleidiu. Viimasest vannutamist võtsid osa ka maakonnas asuvate malevkondade juhid ja mõned kaitseleidiu. 28. jaanuaril s. a. oli kaitseleidiu-kooliõpilaste vannutamine, mil pühapäeval töötuse andis 166 kooliõpilast.

Päle nende kaitseleidiu, kes kolmel vannutamisel pühapäeval töötuse ära andsid, tuli uusi kaitseleidiu järjesta juure.

Malevkonna juhatus valiti 15. veebruaril s. a. malevkonna üldkoosolekul. Päle määratud juhatusel liigete, s. t. malevkonna päälük ja tema abi, valiti juhatusse malevkonna poolt hrad Aug. Vichvelin, Mihkel Varrik ja Artur Jung, revisjoni komisjoni Mihkel Johnson, Friedirch Verncke ja major August Schvarz.

Malevkond on kogu aja intensiivselt harjutusi pidanud. Harjutused olid igal nädalal, igal kompaniil ise päeval. Pühapäeviti peeti laskeharjutusi. Kui mõnel pühapäeval halb ilm juhtus, pandi muusika saatel läbi linna jalutuskäik toime.

18. aprillil s. a. korraldas malevkond esimese pidu, mis oma ettekannete mitmekesisuse ja publiku osavõtu poolest oli suurejoonelisemast pidustusest Viljandis. Pidust saadi ümarguselt 100.000 marka puhast ülejääki, milline summa kaitsemalevkonna organiseerimis-

kapitalile ilusa lisa moodustas. 1. mail pani malev-kond linnas jalutuskäigu toime. Sel puhul oli ka maa-konnast arvurikas ratsakaitseliitlaste salk kohale ilmu-nud.

Viimast korda esines linna kaitsemalev-kond terves koosseisus 10. mail, invaliididepäeva paraadil, kus ta oma esinemisega hää mulje jättis. Kaitsemalev-konnal on oma orkester, meeskoor ja paljud kaitse-liitlased on omale juba mundrid muretšenud.

Paari nädala eest katkestati ajutiseks riviõppu-sed ja laskeharjutused. Selle asemel peetakse „Koidu“ saalis loenguid mitmesuguste spetsiaalküsimuste üle, milliste selgitamine kaitse-liitlastele tarvilik.

Järgmine suurem malev-kond asub Põltsa-ma a l. Malev-konna päälikuks on reserv-kapten V e r -v o l t. Malev-konnal oli kord kavatsus Põltsamaa alevi-s asuvat „Kodanikkude Klubi“ maja omandada, kuid

see kavatsus jäi mõnesugustel põhjustel teostamata. Nagu kuulda, olevat malev-kond ruumide saamiseks nüüd teise tee leidnud.

Kõik teised malev-konnad on arvult vähemad. Malev-kondade päälikuteks on igal pool reserv-ohvitserid. Nende malev-kondade arenemiskäigus ei ole midagi sarnast ette tulnud , mis erilist huvi pakus.

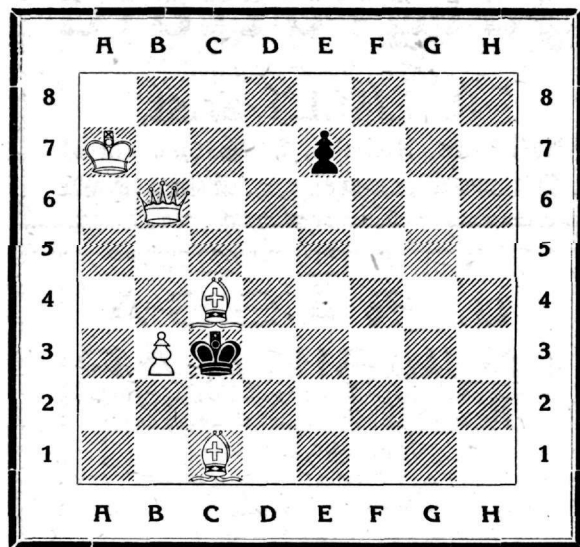
Üldiselt kokkuvõttes on Viljandimaa kaitsemaleva võimas sõjaline organisatsioon, kes võitluses sisemiste vaenlastega igatahes oma eest oskab seista. Huvi kaitse-liidu vastu on üldiselt suur ja tööd tehakse vaimustusega. Maleva tegevuse tsentrum on koondatud Viljandimaa kaitsemaleva staapi, mis asub Jakobsoni tänaval nägu-sas majas. Siin on ka mõned malev-kondade staabid. Kui maleva arenemiskäik niiviisi edasi läheb, nagu ta senini läinud, võib kodanik rahulikult elada ja julgu-sega oma töövilja maitsta. J. J.-s.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 24.

Kokkuseadnud Joh. Janson (Valgas).
„Sõduri“ originaal.
Mustad.

Valged.

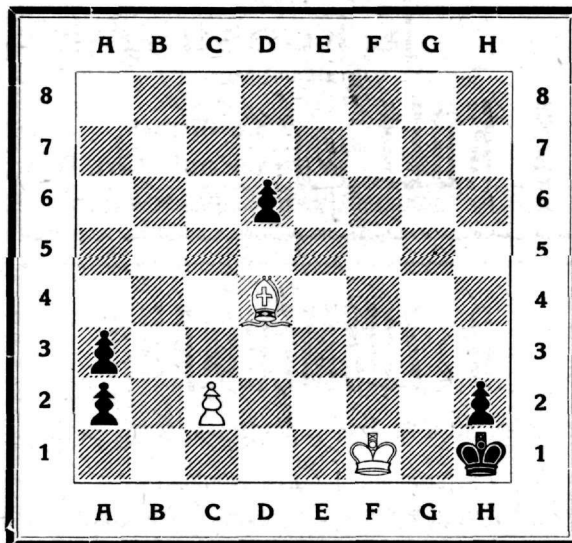
Valged: Ka7, Lb6, Oc1 ja c4, Eb3.
Mustad: Kc3, Ee7.

E = ettur = sõdur.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lõpumäng № 20.

Kokkuseadnud J. Moltschanovski (Magdeburgis).
Mustad.

Valged.

Valged: Kf1, Od4, Ec2.
Mustad: Kh1, Ea2, h2, a3 ja d6.
Valged algavad ja võidavad.

Ülesande № 21 lahenduse toome, trükivea tõttu, alles nädala pärast.

Sport, loengud, piduõhtud.

Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ juunikuu tegevus.

Laupäeval, 13., kell 21—1.30. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel aias ja saalis.

Laupäeval, 20., kell 20—2, Merijõudude Spordi toimikonna poolt korraldatav pidu õhtu.

Teisipäeval, 23., Kesknädalal 24., kell 21—2, „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel aias ja saalis.

Laupäeval, 27., kell 21—1.30. „Sõd. Kodu“

poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel aias ja saalis.

Kirjavastused.

E. Männik-Rennit, Tartus. On võimalik aval-dada arvatavasti juulis või augustis s. a.

E. Raudsepp, Toris. Käesoleval korral ei saa Teie saadetust tarvitada, sest invaliidide päeva kir-jeldus ja pildid tulid toimetusele teisalt juba vare-mini. Ehk saadate tulevikus midagi muud.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Pagari tän. nr. 1.

Ohvitseride varustus.

Igasugust varustust ohvitseride vormide juurde, nagu: nõõbid, kuldtkandused, kokarded, akselpaelad, kuld ja hõbetressid, pagunid, mõõgad, portupeed, trafaretid j. n. e. soovitame meie Eesti Vabariigi ohvitseridele täpselt Sõjamineisteriumi eeskirja järele.

A.-S. HANS KOCH A. G.
TALLINN, VENE TÄN. 11-A

Postkast 156 :: Telefon 22-44

alkohoolita likööri ekstraktid

SIDRONI SODA

on võistluseta.

TALLINN, Valmu tän. nr. 1. — Telefon 5-19.

Inglis
vihmamantlid,
vahariie
ja kunstnahk
suures valikus

S. KULL Tallinnas,
Vana Posti tän. 8.

Ilusaid, tugevaid
Inglise ja Saksa

jalgrattaid

ostate kõige paremini

P. LALL'i ärist,

TARTUS, Suurturg 2, Raatuse kõrval.
Müük en-gros ja en-detail. Järelmaks võimalik.

O. ZIMMERMANN

Tallinn, Narva m. № 4. :: Tartus, Suurturg № 4.

soovitab suures valikus:

kaitseliidu ja sõjaväe vöö-, mõõga- ja
mütsirihmu, märke, sadulaid, ratsavaljaid,
reisiummadane, seljakotte, rahataskuid,

--- portfelle jne. ---

J. RÄSSA MUUSIKA ÄRI

TARTUS, SUUR-TURG №2.
(RAATUSE KÕRVAL).

SOOVITAB OMAST SUUREST TAGAVARAST KÕIKSUGU MUUSIKARIISTU JA NENDE ÜKSIKUID JAGUSID. IGALAJAL LADUS TAGAVARAS TÄIED ORKESTRID PUHKPILLISID.

Uus saadetus JALGRATAID kohale jõudnud.

Meeldiva välimusega, vastupidavad, kerge käiguga.

Tagavara osad mitmesuguste vabrikute jalgratastele.

Peale Saksamaa jalgratta tarvete veel **laternad, kellad** ja **võtmed** tuntud Inglismaa vabrikust „LUCAS“.

Inglis kalapüügi tarbed.

Kõnetraat 8-88.

W. F. AUSBERG,

Vene turg № 1.
Café LINDENI all.

Kauba Pank,

Suurturg № 12, omas majas,

::: Tartus. :::

Võtab raha hoiule
ja maksab ajakohast,
kõrgend. protsenti.

Annab laenusid ja
toimetab kõiki panga
operatsioone.

Juhatus.

SUUREM LADU EESTIS.

Belgia „F. N.“, „Bayad“, Saksa „Sauer & Sohn“, „Simson“, „Walter“, „Oetkis“ jne. vabrikute

jahipüssa, Brovning ja teisa revolvreid,

laskemoona, padruneid, nagaani, cold'i, parabellumi j. n. e. tarbeid

== Kaitseliitlastele 10% hinnaalandust. ==

Hinnad väljaspool võistlust.

K. G. Reinholdi kaubamaja Tartus.

Telef. 4-70.

Telef. 4-70.

Suur väljavalik parematest Inglise ja kodumaa

ülikonna
püksi
palitu

mantli
kostüümi

riietest.

Kiire ja korralik tellimiste täitmine.

Riideäri **Karl Wengerfeldt** Tartus,

Rüütli tän. nr. 7. — Kõnetraat 6-18.

Tartu Tööstuspank

Tartu, Jaani tän. № 24

Postkast 143

Telegrammide aadr. „DOGEBANK“

Kõnetraat 6-35

Rahasaatmine nii sise- kui väljamaale, Venemaa kaasa arvatud. Kulla, hõbeda ja igasuguse välisvaluuta ostmine ja müümine puhtas rahas ja pangatshekkides. Hoiusummad tähtajalised ja jookval arvel. Akkreditiivid. Inkasso ja igasugused teised pangaooperatsioonid

Soovitame eeltulevaks hooajaks isesõitjaid ja veetavaid

Rehepeksu-garnituure

Marshall, Munktell, Ransomes & Son ja teistest parematest vabrikutest

Heina- ja viljaniidumasinaid

Deering, Svecia, Pontus, Delma

Hobuserahasid

Deering, Svecia, Pontus

Võtame oma peale

Piimatööstuste sisseseadmisi

Ladus igasugu piimatööstuse masinad ja aparaadid, piima transportkan-
nud, võipütid, koorelahutaja õli ja muud tarbed

Hinnad mõõdukad,

maksutingimised soodsad!

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

Tartus, Holmi tän. 12—18